

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

61. gadagājums
2018. gada 6. jūlijs

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

ATZINUMI

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 533. plenārsesija, 14.3.2018.–15.3.2018.

2018/C 237/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sociāli ilgtspējīga koncepcija dzīves līmeņa uzlabošanai, izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai, kā arī iedzīvotāju drošībai digitālajā laikmetā” (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Bulgārijas pieprasījuma)	1
2018/C 237/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Darba nākotne – nākotnē darba tirgū nepieciešamo zināšanu un prasmju apgūšana” (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Bulgārijas pieprasījuma)	8

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 533. plenārsesija, 14.3.2018.–15.3.2018.

2018/C 237/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Cīņa pret nelikumīgu saturu tiešsaistē. Tiešsaistes platformu atbildības kāpināšana” (COM(2017) 555 final) . . .	19
---------------	--	----

2018/C 237/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Programmas Copernicus (2014–2020) vidusposma novērtējums”” (COM(2017) 617 <i>final</i>)	26
2018/C 237/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu: “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Līdzsvarota intelektuālā īpašuma aizsardzības sistēma, kas reaģē uz mūsdienu sabiedrības problēmām”” (COM(2017) 707 <i>final</i>), “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Norādījumi par dažiem aspektiem saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu” (COM(2017) 708 <i>final</i>), “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Standartam būtiskiem patentiem piemērojamās ES pieejas izklāsts”” (COM(2017) 712 <i>final</i>)	32
2018/C 237/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai par Eiropas Atomenerģijas kopienas pētniecības un mācību programmu 2019.–2020. gadam, kas papildina pētniecības un inovācijas pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”” (COM(2017) 698 <i>final</i> – 2017/312 (NLE))	38
2018/C 237/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu: “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Turpmākie pasākumi PVN rīcības plāna īstenošanai. Ceļā uz vienotu ES PVN zonu – laiks rīkoties”” (COM(2017) 566 <i>final</i>) – “Priekšlikums Padomes regulai, ar ko attiecībā uz sertificētu nodokļa maksātāju groza Regulu (ES) Nr. 904/2010” (COM(2017) 567 <i>final</i> – 2017/0248 (CNS)) – “Priekšlikums Padomes Īstenošanas regulai, ar ko attiecībā uz dažiem atbrīvojumiem darījumiem Kopienas iekšienē groza Īstenošanas regulu (ES) Nr. 282/2011” (COM(2017) 568 <i>final</i> – 2017/0249 (NLE)) – “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko Direktīvu 2006/112/EK groza attiecībā uz pievienotās vērtības nodokļa sistēmas atsevišķu noteikumu saskaņošanu un vienkāršošanu un galīgās nodokļa uzlikšanas sistēmas ieviešanu tirdzniecībā starp dalībvalstīm” (COM(2017) 569 <i>final</i> – 2017/0251 (CNS))	40
2018/C 237/08	Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Banku savienības izveides pabeigšana”” (COM(2017) 592 <i>final</i>)	46
2018/C 237/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu: “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) 2017/825, lai palielinātu Strukturālo reformu atbalsta programmas finansējumu un pielāgotu tās vispārīgo mērķi” (COM(2017) 825 <i>final</i> – 2017/0334 (COD)) – “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru attiecībā uz atbalstu strukturālajām reformām dalībvalstīs groza Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regulu (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006” (COM(2017) 826 <i>final</i> – 2017/0336 (COD))	53
2018/C 237/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm” (COM(2017) 677 <i>final</i> – 2017/0305 (NLE))	57
2018/C 237/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par jaunu impulsu Āfrikas un ES partnerībai” (JOIN(2017) 17 <i>final</i>)	66
2018/C 237/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas pilsoņu iniciatīvu” (COM(2017) 482 <i>final</i> – 2017/0220 (COD))	74

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 533. PLENĀRSESĪJA, 14.3.2018.–15.3.2018.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sociāli ilgtspējīga koncepcija dzīves līmeņa uzlabošanai, izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai, kā arī iedzīvotāju drošībai digitālajā laikmetā”

(izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Bulgārijas pieprasījuma)

(2018/C 237/01)

Ziņotāja: **Giulia BARBUCCI (IT-II gr.)**

Atzinums pēc Padomes prezidentvalsts Bulgārijas pieprasījuma	5.9.2017. vēstule
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	23.2.2018.
Pieņemts plenārsesijā	15.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts	187/16/10
(par / pret / atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Visās politikas jomās, ko īsteno Eiropas, valstu un vietējās iestādes, būtu jāņem vērā **sociālās ilgtspējas faktors** tāpat kā ekonomikas un vides ilgtspēja. Nesenie priekšlikumi Eiropas **sociālās dimensijas** jomā⁽¹⁾, sākot ar Eiropas Komisijas sagatavoto pārdomu dokumentu un Eiropas sociālo tiesību pīlāru, ir radījuši vēl nepieredzētu iespēju Eiropas un valstu līmenī veicināt nodarbinātības un tiesību jomā ieviesto pasākumu sociālo ilgtspēju. EESK iesaka Komisijas pašreizējā darba programmā iekļautos priekšlikumus, tostarp sociālā taisnīguma nodrošināšanas pasākumu kopumu (*Social fairness package*), iniciatīvu, kas vērsta uz taisnīgu nodokļu politiku digitālajā laikmetā, un EMS reformas izstrādāt tā, ka tie veicina **Eiropas sociālā modeļa** ilgtspēju.

⁽¹⁾ OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp.

1.2. Sociālajā jomā īstenoto **pasākumu ietekmes novērtējums** būtu jāveic aizvien precīzāk no sociālās ilgtspējas viedokļa, balstoties uz jau ieviestajām uzraudzības sistēmām un izmantotajiem rādītājiem. EESK iesaka iestādēm veikt jau ieviesto un jauno instrumentu novērtējumu (sākot ar sociālo tiesību pilāram pievienoto rezultātu apkopojumu) un pārbaudīt to efektivitāti, lai precīzāk novērtētu sociālo tiesību jomā ierosinātās politikas ietekmi uz iedzīvotājiem.

1.3. EESK pieņem zināšanai Eiropas Parlamenta 2017. gada 19. janvāra rezolūcijā par Eiropas sociālo tiesību pilāru paustās bažas par to, ka jāatjaunina spēkā esošie darba un sociālie standarti; tādēļ vēlāk sniegs savu ieguldījumu Komisijas 2018. gada darba programmā iekļautajā sociālā taisnīguma nodrošināšanas pasākumu kopumā. EESK uzsver arī to, ka darba tirgū jāievieš piemēroti pamatnosacījumi, lai atbalstītu jaunas un daudzveidīgākas karjeras iespējas un paaugstinātu nodarbinātības līmeni un standartus attiecībā uz darba ņēmējiem visā Eiropā neatkarīgi no viņu līgumu noteikumiem, kā arī veicinātu lielāku konvergenci virzībā uz labākiem darba un dzīves apstākļiem, kas sekmētu arī reģionālo atšķirību mazināšanu. EESK atbalsta Eiropas Parlamenta ieteikumu, ka Komisijai un sociālajiem partneriem vajadzētu strādāt kopā, lai iesniegtu priekšlikumu pamatdirektīvai par pienācīgiem darba apstākļiem visos nodarbinātības veidos, tādā veidā attiecinot spēkā esošos minimālos standartus arī uz jauna veida darba attiecībām.

1.4. EESK atzīst tiešu saikni starp **konkurētspēju, ražīgumu un sociālo ilgtspēju** – visiem dalībniekiem ir jāapņemas sekmēt **iekļaujošu izaugsmi** un vienlaikus radīt labvēlīgus apstākļus uzņēmējdarbības videi ar mērķi izveidot vēl vairāk un labākas darbvietas. Iedzīvotājiem darbs arvien vēl ir labklājības un bagātības radīšanas pamatfaktors; tomēr ir jāatjauno princips, ka vienīgais veids, kā radīt vienlīdzīgāku sabiedrību, ir veidot iekļaujošāku un ilgtspējīgāku izaugsmi un darbvietas ar mērķi nodrošināt iedzīvotājiem **pienācīgus darba apstākļus, adekvātas algas un pensijas un iespējas izmantot savas tiesības**. Konkurētspēja, produktivitāte un darba tiesību ievērošana ir principi, pie kuriem jāatgriežas harmoniskas dzīves nodrošināšanai, izstrādājot politiku, kas reglamentē nodarbinātības un sociālo tiesību jomu.

1.5. Komiteja apzinās, ka demokrātija var tikt apdraudēta, ja iedzīvotāji, kurus joprojām ļoti smagi skar taupības pasākumu sekas, negūs labumu no labklājības, ko radījusi izaugsme un produktivitāte, ko savukārt radījusi digitalizācija.

1.6. EESK, kā jau paudusi citos atzinumos, atbalsta viedokli pastiprināt centienus **pārvarēt reģionālās atšķirības** dzīves un darba apstākļu jomā Eiropas Savienībā. Augšupēja konverģence nedrīkst būt tikai sauklis, bet tai ir jāklūst par visaptverošu principu, kas jāņem vērā un jāīsteno visās Savienības politikas jomās un pirmām kārtām finanšu un ekonomikas jomās. Patiesa integrācija nav iespējama, ja pastāv tik krasas atšķirības Eiropas iedzīvotāju darba algu un viņu sociālo tiesību faktiskas izmantošanas ziņā. Te būtiska loma ir **strukturfondiem**, kuriem ir jābūt vairāk vēršot uz reģionālo atšķirību pārvarēšanu.

1.7. EESK atzinīgi vērtē tādas iniciatīvas kā, piemēram, Garantija jauniešiem (*Youth Guarantee*), Prasmju pilnveides ceļi (*Upskilling Pathways*) un stratēģijas ilgtermiņa bezdarba apkarošanai, un aicina Eiropas un valstu iestādes nodrošināt vajadzīgos resursus, lai veicinātu un paātrinātu pāreju un **atbilstīgi garantētu ienākumu gūšanas nepārtrauktību** ⁽²⁾, jo īpaši nelabvēlīgākā situācijā esošām personām. EESK iesaka arī radīt piemērotus apstākļus, lai **nodrošinātu konkurētspēju un darbvietau veidošanu un vienmērīgu pāreju no vienas darbvietas uz citu**, izmantojot sociālās drošības tīklu sistēmu un citus papildu pasākumus, kuros ņemtas vērā darba ņēmēju un uzņēmumu vajadzības.

1.8. EESK iesaka sociālajiem partneriem attīstīt iekļaujošu kolektīvo līgumu slēgšanu visos līmeņos, kā arī rosina tos apsvērt jaunus pasākumus (arī saistībā ar Eiropas sociālo partneru turpmāko darba programmu), kuru mērķis ir palielināt digitālo darbvietau pieejamību sievietēm, lai **novērstu darba algu atšķirības starp dzimumiem**, stingri un ar piemērotiem līdzekļiem aizsargātu **maternitāti** un radītu apstākļus **faktiskai dzimumu līdztiesībai** nodarbinātībā. EESK arī rosina visu līmeņu iestādes, sociālos partnerus un organizētu pilsonisko sabiedrību saskaņoti īstenot pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm visās sabiedrības dzīves jomās.

1.9. EESK ir arī pārliecināta, ka sociālās ilgtspējas pamatā ir tainīgas un reālas tiesības uz **mūžizglītību**, sākot no agras bērnības, jo īpaši ņemot vērā lielas iedzīvotāju daļas iespējamo atstumtību, ko izraisa **digitālā atstumtība**. EESK iesaka lēmumu pieņēmējiem apsvērt pasākumus, kuru mērķis ir mazināt prasmju trūkumu galvenajās digitālās ekonomikas jomās, jo tās ir ļoti svarīgas, lai palielinātu Eiropas konkurētspēju un izcilību. Būtiski ir arī nodrošināt digitālās pratības kursus

⁽²⁾ OV C 170, 5.6.2014., 23. lpp.

personām, kuras pakļautas riskam, ka datorizācijas ietekmes dēļ tās nespēs izmantot savas sociālās tiesības un līdz ar to nesaņems sociālos pakalpojumus, jo īpaši pamatpakalpojumus, un iesaka sociālajiem partneriem un iestādēm sadarbībā ar organizētu pilsonisko sabiedrību veikt tūlītējus pasākumus šajā sakarā. Tieši visu līmeņu valsts iestāžu uzdevums ir garantēt, ka atbilstoša digitālā infrastruktūra ir pieejama un nodrošina lielāku integrāciju, lai pārvarētu iespējamās atšķirības starp teritorijām un dažādām vidēm.

2. Sociālās ilgtspējas koncepcija digitalizācijas un globalizācijas laikmetā

2.1. Šā izpētes atzinuma mērķis ir analizēt sociālās ilgtspējas jautājumu, izmantojot **holistisku pieeju**, sākot ar definīciju un līdz pat ietekmei uz politiskām darbībām sociālajā, nodarbinātības un ekonomikas jomā.

2.2. Globalizācijas ietekme, **ekonomikas krīzes** smagās sekas, **dzimstības samazināšanās** un no tās izrietošā **Eiropas sabiedrības novecošana, vājā izaugsme**, kas raksturīga lielākās daļas Eiropas Savienības valstu ekonomikai, ir galvenie aspekti mūsdienu sociālo problēmu apzināšanā.

2.3. Vairāki sociālie un ekonomiskie rādītāji skaidri liecina, ka politika, kas ieviesta krīzes pārvarēšanai, jo īpaši Eiropas un valstu līmenī, no vienas puses, ir īstenojusi centienus novērst nestabilitāti, kuru izraisījuši globālie faktori, bet no otras puses – pārāk bieži ir **vairojusi nevienlīdzību** un radījusi **jaunu nelīdzsvarotību** – raugoties arī no ģeogrāfiskā viedokļa – starp sociālajām grupām, dzimumiem un paaudzēm. Tāpēc iestādēm jārikojas visos līmeņos, sadarbojoties ar sociālajiem partneriem un organizētu pilsonisko sabiedrību, lai ierosinātu politiku, kuras pamatā būtu pasākumi, kas paredzēti šādas nelīdzsvarotības un nevienlīdzības novēršanai, galvenokārt palielinot nodarbinātību, kura balstās uz ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi.

2.4. Ilgtspējas koncepciju veido trīs pamatelementi, proti, **vides, ekonomikas un sociālā** ilgtspēja. Šie trīs elementi ir iekļauti Eiropas Līgumos un savukārt ir atspoguļoti ilgtspējīgas attīstības koncepcijā, uz kuru balstās Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programma un tās 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi. Eurostat savā 2017. gada pārskatā par progresu ceļā uz ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu ES norāda, ka, lai gan ir panākts nozīmīgs progress ceļā uz vides ilgtspējīgas attīstības mērķu (7. IAM “cenu ziņā pieejama un tīra enerģija”, “12. IAM “atbildīgs patēriņš un ražošana”, 15. IAM “dzīvība uz zemes”, 11. IAM “ilgtspējīgas pilsētas un kopienas”) sasniegšanu, **virzība uz sociālāka rakstura IAM ir bijusi tikai mērena** (4. IAM “kvalitatīva izglītība”, 5. IAM “dzimumu līdztiesība”, 8. IAM “pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un ekonomikas izaugsme”, 1. IAM “novērsta nabadzība”, 2. IAM “novērsts bads” un 10. IAM “mazināta nevienlīdzība”).

2.5. Lai gan ir panākta vispārēja vienošanās, pieņemot **sociālās ilgtspējas definīciju** kā “spēju garantēt apstākļus cilvēku labklājībai (drošību, veselību, izglītību, demokrātiju, līdzdalību, tiesiskumu), kas vienlīdzīgi pieejami visām grupām un dzimumiem”, jāatzīmē, ka tā ir koncepcija, kura ir pakļauta dažādām iespējamām izmaiņām atkarībā no konteksta, kādā to lieto. Sociālā ilgtspēja, gluži tāpat kā vides un ekonomikas ilgtspēja, jāievieš un jāīsteno ar mērķi samazināt nevienlīdzību.

2.6. Pēdējos gados, izstrādājot makroekonomikas politiku, sociālā ilgtspēja bieži tiek kļūdains **pretstatīta ekonomikas un finanšu ilgtspējai**. Kā piemēru var minēt strukturālās reformas, ko ierosināja Eiropas iestādes un īstenoja valstu valdības pēc 2007.–2008. gada finanšu krīzes un tai sekojošās ekonomikas krīzes. Ne iestādēm, ne sociālajiem partneriem nebūtu jāuzskata konkurētspēja kā pretstats ilgtspējai. Faktiski ir pierādīts, ka, piemēram, vairāk attīstīti uzņēmumi no ilgtspējas viedokļa ir konkurētspējīgāki arī starptautiskā mērogā. Turklāt Eiropas Savienībai globalizācija būtu jāvirza tā, lai panāktu ilgtspējīgu attīstību, kas labvēlīgi ietekmē gan uzņēmumus, gan darba ņēmējus.

2.7. Attiecībā uz uzņēmumu lomu **MVU** ir īpaši svarīga nozīme, lai panāktu ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, kas, balstoties uz pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un veicinot konkurētspēju, vienlaikus ņem vērā sociālo ilgtspēju.

2.8. **Ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam un tajā noteiktie 17 mērķi** atspoguļo virzienu, kurā inovācija un ilgtspējīga attīstība ir savietojamas, apvienojot globāla un valstu līmeņa iniciatīvas. Tajā skaidri noteikts, ka **pašreizējais attīstības modelis nav ilgtspējīgs** no vides, ekonomikas un sociālā viedokļa, tādējādi noraidot ideju, ka ilgtspēja ir tikai vides jomas jautājums. Programmā ir izklāstīts dažādu attīstības dimensiju **integrēts redzējums**. Programmas īstenošanai ir nepieciešama visu sabiedrības grupu, proti, iestāžu, organizētas pilsoniskās sabiedrības un pētniecības un akadēmisko aprindu cieša iesaistīšanās, kā arī efektīvi novērtēšanas pasākumi.

2.9. Komiteja ir vairākkārt norādījusi uz nepieciešamību veidot finanšu politikas, makroekonomikas un sociālo tiesību jomas pozitīvu savstarpējo atkarību, uzsverot, ka netiek pietiekami ievērotas spēkā esošās sociālās tiesības, kā rezultātā Savienībā pieaug atšķirības. Jo īpaši jautājumā par sociālo ilgtspēju ir jābūt skaidrai sasaistei ar notiekošo diskusiju par priekšlikumiem attiecībā uz **ekonomiskās un monetārās savienības turpmāko arhitektūru un daudzgadu finanšu shēmas** (DFS) plānu. Balstoties uz pašreizējām uzraudzības sistēmām un rādītājiem, sociālajā jomā īstenoto pasākumu ietekmes novērtējumi būtu jāveic aizvien precīzāk attiecībā uz to sociālo ilgtspēju.

2.10. EESK uzskata, ka iestāžu uzdevums būs arī veikt spēkā esošo un jauno instrumentu novērtējumu (tādu kā, piem., rezultātu pārskats, kas papildina Eiropas sociālo tiesību pīlāru) un pārbaudīt to efektivitāti, lai precīzi novērtētu sociālo tiesību jomā ierosinātās politikas ietekmi uz iedzīvotājiem.

2.11. Lai pārvarētu reģionālās atšķirības Eiropas Savienībā, ko dažos gadījumos ir saasinājusi ekonomikas krīzes ietekme, būs jāveicina arī jaunas un efektīvākas **resursu izmantošanas stratēģijas**, jo īpaši, mobilizējot Eiropas strukturālos un investīciju fondus, kuriem galvenokārt būtu jāveicina **ilgtspējīga izaugsme un kvalitatīvas darbvietas**. EESK atzinumā par tematu "Sociālo ieguldījumu ietekme uz nodarbinātību un publiskajiem budžetiem" ⁽³⁾ jau ir izteikusi aicinājumu "īstenot Eiropas ekonomikas stimulēšanas un ieguldījumu programmu, tai atvēlot 2 % no IKP", un vairāk pievērsties sociālajiem ieguldījumiem. Lai papildinātu pašreizējos Eiropas strukturālos un investīciju fondus, minētajā ieguldījumu plānā jānovirza jauni finanšu resursi.

3. Eiropas sociālais modelis – dzīves un darba apstākļu ilgtspēja un uzlabošana

3.1. EESK uzskata, ka **Eiropas sociālais modelis** ir unikāls Eiropas identitātes ieguvums, jo tas ar pašreizējo labklājības sistēmu starpniecību nodrošina augsta līmeņa sociālo aizsardzību un pilsoniskās tiesības ikvienam. Tādēļ EESK uzskata, ka to vajadzētu nevis pārskatīt, bet gan stiprināt. Tādēļ ir ļoti svarīgi, lai ES politika būtu veidota tā, lai **garantētu** Eiropas iedzīvotāju **dzīves un darba apstākļu pastāvīgu uzlabojumu** visās jomās, kā noteikts Līgumos jau kopš Eiropas Savienības izveidošanas.

3.2. Eiropas Komisijas pašreizējā darba programmā ir iekļautas tādas iniciatīvas kā sociālā taisnīguma pasākumu kopums, iniciatīva, kas vērsta uz taisnīgu nodokļu politiku digitālajā laikmetā, un arī pasākumi EMS reformas jomā. EESK iesaka šos priekšlikumus vērst uz Eiropas sociālā modeļa ilgtspējas veicināšanu ⁽⁴⁾.

3.3. EESK uzskata, ka, izstrādājot darba tirgus politiku, ir jāpanāk **taisnīgs kompromiss starp sociālo ilgtspēju un ekonomikas ilgtspēju**. Pēdējo desmit gadu laikā ir palielinājusies Eiropas iedzīvotāju nevienlīdzība un atšķirības gan attiecībā uz sociālās aizsardzības pakalpojumu pieejamību, gan iespējām piekļūt darba tirgum un nestandarta nodarbinātības veidu izplatību (ko plaši apstiprina statistika). Tādējādi ir palielinājusies nedrošība saistībā ar to, kā tiek uzverta iespēja uzlabot Eiropas iedzīvotāju vispārējos dzīves apstākļus. Šī nedrošība jo īpaši skar jaunpieņemtus un sievietes, kā arī visas visvairāk apdraudētās iedzīvotāju grupas. Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK uzskata, ka ļoti svarīgi ir veicināt **migrantu integrāciju darba tirgū**, jo viņu ieguldījums sociālā nodrošinājuma sistēmās daudzos gadījumos ir pamatnosacījums sociālās drošības sistēmu un sociālās drošības tīklu stabilitātei.

3.4. EESK pieņem zināšanai **Eiropas Parlamenta** 2017. gada 19. janvāra rezolūcijā par Eiropas sociālo tiesību pīlāru paustās bažas par to, ka jāatjaunina spēkā esošie darba un sociālie standarti; tādēļ vēlāk sniegs savu ieguldījumu Komisijas 2018. gada darba programmā iekļautajā sociālā taisnīguma nodrošināšanas pasākumu kopumā. EESK uzsver arī to, ka darba tirgū jāievieš piemēroti pamatnosacījumi, lai atbalstītu jaunas un daudzveidīgākas karjeras iespējas un paaugstinātu nodarbinātības līmeni un standartus attiecībā uz darba ņēmējiem visā Eiropā neatkarīgi no viņu līgumu noteikumiem, kā arī veicinātu lielāku konvergenci virzībā uz labākiem darba un dzīves apstākļiem, kas sekmētu arī reģionālo atšķirību mazināšanu. EESK atbalsta Eiropas Parlamenta ieteikumu, ka Komisijai un sociālajiem partneriem vajadzētu strādāt kopā, lai iesniegtu priekšlikumu **pamatdirektīvai** par pienācīgiem darba apstākļiem visos nodarbinātības veidos, tādā veidā attiecinot spēkā esošos minimālos standartus arī uz jauna veida darba attiecībām.

⁽³⁾ OV C 226, 16.7.2014., 21. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 51, 17.2.2011., 20. lpp.

3.5. EESK vairākos atzinumos ir izskatījis **digitalizāciju** un tās ietekmi uz **darba organizēšanu un nodarbinātību** ⁽⁵⁾. Mums tomēr nevajadzētu izskatīt digitalizāciju tikai saistībā ar nodarbinātību un darba tirgu. Pieaugošā digitālo rīku izmantošana ir izraisījusi pamatīgas izmaiņas ikdienas dzīvē – privātajā dzīvē, sociālajā aspektā un pat attiekmē pret politiku, brīvprātīgo darbu un pilsonisko sabiedrību. Lai risinātu prasmju neatbilstības problēmu, ES būtu jāveicina pasākumi attiecībā uz agrīno pirmsskolas izglītību un mūžizglītību, jo īpaši saistībā ar digitālajām prasmēm. Izglītības sistēmās, tostarp augstākajā izglītībā, profesionālajā apmācībā un mūžizglītībā, ir jātiecas uz izcilību, tādējādi nodrošinot Eiropas ideju, preču un pakalpojumu vadošo lomu pētniecībā, inovācijā un konkurētspējā.

3.6. EESK ir atkārtoti uzsvērusi, ka ir īpaši svarīgi ņemt vērā **sociālās neaizsargātības riskam pakļauto grupu** vajadzības. Jānodrošina iekļaujošas sociālās aizsardzības sistēmas, kurās īpaša uzmanība būtu veltīta neaizsargātāko iedzīvotāju un viņu ģimeņu vajadzībām, lai garantētu pienācīgus dzīves apstākļus un atbalstītu un uzturētu atsevišķu personu vajadzībām pielāgotas darbvietas.

3.7. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām un Eiropas stratēģijai invaliditātes jomā uzmanības lokā ir **cilvēki ar invaliditāti**. EESK aicina darīt visu iespējamo, lai panāktu būtisku progresu visās astoņās ANO konvencijā noteiktajās prioritārajās jomās, proti, attiecībā uz pieejamību, līdzdalību, vienlīdzību, nodarbinātību, izglītību un apmācību, sociālo aizsardzību, veselības aizsardzību un personu ar invaliditāti tiesību veicināšanu starptautiskā līmenī. Tā kā digitalizācija ietekmē visas mūsu ikdienas dzīves jomas, EESK aicina īpašu uzmanību pievērst cilvēkiem ar invaliditāti, kurus, visticamāk, ievērojami skars digitālā pārveide. Eiropas Savienībai būtu jāizmanto daudzās iespējas, lai veicinātu cilvēku ar invaliditāti nodarbinātību un pienācīga darba pieejamību viņiem, kas dos iespēju šiem cilvēkiem sniegt ieguldījumu sociālā nodrošinājuma sistēmās. Tādēļ EESK iesaka izveidot priekšnosacījumus aktīvākai mūžizglītības instrumentu izmantošanai un cilvēku ar invaliditāti pārkvalificēšanai darbam jaunajās digitālajās profesijās.

3.8. EESK uzskata, ka ir izšķiroši svarīgi iekļaut jautājumu par sociālo ilgtspēju Eiropas rīcībpolitikās attiecībā uz **jaunākajām paaudzēm un Eiropas sociālā modeļa nākotni**. Jaunās paaudzes pieaugošo skepsi pret iestādēm (kuras vissatraucošākā pazīme ir ārkārtīgi zemā aktivitāte vēlēšanās), organizētu pilsonisko sabiedrību, politiskajām partijām un arodbiedrībām, kā arī pieaugošo pievēršanos eiro skeptiķu un labējo ekstrēmistu grupējumiem var mazināt tikai tad, ja Eiropas Savienība pievērsīs lielāku uzmanību Eiropas sociālā modeļa nākotnei un tā ilgtspējai. EESK iesaka Eiropas iestādēm un valstu valdībām īstenot visas iespējamās ierosmes, lai palielinātu jauniešiem paredzētu darbvietu skaitu un uzlabotu to kvalitāti, atbalstītu jauniešu mobilitāti, nodrošinātu pienācīgas sociālā nodrošinājuma izredzes un veicinātu visu līmeņu apmācību un mūžizglītību. Pienācīgi jāfinansē un jāīsteno tādas iniciatīvas kā, piemēram, Erasmus +, Garantija jauniešiem un citi pasākumi, kas iekļauti Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvā.

3.9. EESK uzskata, ka ir būtiski nodrošināt personu **ienākumu avotu sociālo ilgtspēju**, jo īpaši pensijas vecuma cilvēkiem. Ir svarīgi, lai sociālā nodrošinājuma sistēmas ⁽⁶⁾ garantētu pienācīgus dzīves apstākļus un nepieļautu, ka cilvēki nonāk nabadzībā. Vairākos atzinumos EESK ir paudusi viedokli, ka pensiju režīmiem jābalstās uz **paaudžu solidaritāti**. Respektējot valstu sistēmu dažādību, vienlaikus īpaši svarīgs jautājums Komitejai ir nodarbinātības palielināšana, kas palīdz nodrošināt pienācīgu finansējumu sociālā nodrošinājuma sistēmām. Personām, kuras strādā saskaņā ar visu veidu līgumiskajiem noteikumiem, tostarp jaunajos darba veidos, kas saistīti ar digitalizāciju, vajadzētu būt piekļuvei sociālā nodrošinājuma aizsardzības sistēmām un jāveic iemaksas tajās ⁽⁷⁾.

3.10. Eiropas Komisija jaunākajās iniciatīvās nodarbinātības jomā ir pievērsusi īpašu uzmanību jautājumam saistībā ar **pāreju**. Pēdējos gados viena no satraucošākajām tendencēm saistībā ar jauniešiem ir bijusi laika intervāla palielināšanās no studiju beigšanas līdz pirmajam darbam, jo īpaši – līdz pirmajai pastāvīgajai darbvietai. Turklāt situācija ir pasliktinājusies arī ilgtermiņa bezdarbniekiem un personām, kurām tuvojas pensionēšanās vecums. EESK atzinīgi vērtē tādas iniciatīvas kā Garantija jauniešiem, Prasmju pilnveides ceļš un mācekļības kā galvenās piekļuves darbam veicināšana, izmantojot Eiropas Mācekļības aliansi, kā arī stratēģijas ilgtermiņa bezdarba problēmas risināšanai. Tādēļ EESK aicina Eiropas un valstu iestādes

⁽⁵⁾ SOC/570 (skatīt sā *Oficiālā Vēstneša* 8. lappusi); OV C 129, 11.4.2018., 7. lpp.; OV C 434, 15.12.2017., 36. lpp.; OV C 434, 15.12.2017., 30. lpp.; OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp.; OV C 303, 19.8.2016., 54. lpp.; OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.; OV C 128, 18.5.2010, 74. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 13, 15.1.2016., 40. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 129, 11.4.2018., 7. lpp.; OV C 84, 17.3.2011., 38. lpp.; OV C 120, 16.5.2008., 66. lpp.

nodrošināt atbilstīgus resursus, lai veicinātu un paātrinātu šo pāreju, kā arī nodrošināt apmācību, kas vajadzīga, lai **garantētu ienākumu gūšanas nepārtrauktību**, jo īpaši nelabvēlīgākā situācijā esošām personām un personām, kurām ir grūtības pārkvalificēties un tādējādi uzlabot savu nodarbināmību. EESK iesaka arī radīt uzņēmumiem piemērotu vidi konkurencei, vienlaikus nodrošinot vienmērīgu pāreju no vienas darbavietas uz citu, izmantojot sociālās drošības tīklu sistēmu un citus ārējā elastīguma pasākumus, kuros ņemtas vērā darba ņēmēju un uzņēmumu vajadzības.

3.11. EESK uzskata, ka viens no sociālās ilgtspējas pamatiem ir **pilnīga dzimumu līdztiesība**, taču vienlaikus atzīmē, ka, atsaucoties uz Eurostat datiem un daudziem citiem pieejamiem rādītājiem, šajā jomā joprojām ir konstatēta nepieļaujama nevienlīdzība, un tas nav tikai Līgumos noteikto vienlīdzīgas attieksmes principu pārkāpums, bet arī nopietns šķērslis Savienības ekonomikas pilnvērtīgai attīstībai. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē šajā jomā nesen ierosinātās iniciatīvas, sākot ar Komisijas pasākumu kopumu ģimenes un darba dzīves saskaņošanai, un iesaka sociālajiem partneriem attīstīt atvērtu kolektīvo līgumu slēgšanu visos līmeņos, kā arī apsvērt jaunus pasākumus (arī saistībā ar Eiropas sociālo partneru turpmāko darba programmu), lai novērstu vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības, efektīvi un ar piemērotiem līdzekļiem aizsargātu maternitāti un radītu vienlīdzīgus apstākļus vīriešiem un sievietēm darbavietā. EESK arī iesaka visu līmeņu iestādēm, sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai saskaņoti īstenot pasākumus, kas paredzēti, lai nodrošinātu **vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm** visās jomās.

3.12. Daudzos pētījumos un apsekojumos ir analizēti **jaunie sociālie riski**, kas saistīti ar globalizācijas un digitalizācijas ietekmi uz nodarbinātību. EESK apstiprina bažas, kas saistītas ar aizvien pieaugošo darba sadrumstalotību, robotizāciju un datorizāciju, taču vienlaikus uzskata, ka šie procesi, ja tos pienācīgi reglamentē, var dot iespēju uzlabot darba apstākļus, atvieglot smagus pienākumus un vienkāršot īpaši sarežģītus uzdevumus.

3.13. Svarīga loma sociālās ilgtspējas jomā ir arī **patērētāju aizsardzībai**, jo arī uz patērētājiem attiecas digitalizācijas izraisītās pārmaiņas. Eiropas politikai tādēļ vienmēr vajadzētu būt aktualizētai un nodrošināt instrumentus patērētāju tiesību problēmu efektīvai risināšanai un īpašu uzmanību pievērst digitalizācijas izraisītām pārmaiņām tādās nozarēs kā transports, enerģētika un finanšu pakalpojumi.

3.14. **Jaunu veidu nevienlīdzības** un sociālo risku rašanos digitālajā laikmetā daļēji var saistīt ar **digitālo atstumtību**, proti, dažām iedzīvotāju grupām var būt un var nebūt IT prasmes un digitālo līdzekļu lietošanas pamatprasmes, kas vajadzīgas, lai piekļūtu būtiskai informācijai un pakalpojumiem. EESK uzskata, ka sociālās ilgtspējas pamatā ir arī taisnīgas un reālas iespējas iesaistīties mūžizglītībā jau no agrīnas bērnības. Tas ir svarīgs priekšnoteikums, jo sevišķi personām ar invaliditāti un jo īpaši jaunajās digitālajās profesijās. Šādā apmācībā būtu jāņem vērā plašu iedzīvotāju grupu (jo īpaši vecāka gadagājuma cilvēku, cilvēku, kas dzīvo nomaļos rajonos un trūkumā, migrantu, nepietiekami kvalificētu cilvēku u. c.) iespējamā atstumtība, ko izraisījusi digitālā atstumtība. Digitālajā laikmetā ir svarīgi garantēt piekļuvi internetam, nodrošināt digitālās prasmes apmācību visiem iedzīvotājiem, kam draud bezdarbs, un sniegt viņiem iespēju izmantot savas tiesības un piekļuvi sociālajiem pakalpojumiem, it īpaši pamatpakalpojumiem. Komiteja tādēļ aicina sociālos partnerus un iestādes sadarbībā ar organizētu pilsonisko sabiedrību nekavējoties rīkoties, lai īstenotu pasākumus šā mērķa sasniegšanai.

Briselē, 2018. gada 15. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

Pielikums

Turpmāk minētie grozījumi 1.3. un 3.4. punktā ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīti debatēs.

1.3. punkts**Grozīt šādi:**

- 1.3. EESK pieņem zināšanai Eiropas Parlamenta 2017. gada 19. janvāra rezolūcijā par Eiropas sociālo tiesību pīlāru paustās bažas par to, ka jāatjaunina spēkā esošie darba un sociālie standarti; tādēļ vēlāk sniegs savu ieguldījumu Komisijas 2018. gada darba programmā iekļautajā sociālā taisnīguma nodrošināšanas pasākumu kopumā. EESK uzsver arī to, ka darba tirgū jāievieš piemēroti pamatnosacījumi, lai atbalstītu jaunas un daudzveidīgākas karjeras iespējas un paaugstinātu nodarbinātības līmeni un standartus attiecībā uz darba ņēmējiem visā Eiropā neatkarīgi no viņu līgumu noteikumiem, kā arī veicinātu lielāku konvergenci virzībā uz labākiem darba un dzīves apstākļiem, kas sekmētu arī reģionālo atšķirību mazināšanu. EESK pieņems atzinumu par priekšlikumu pamatdirektīvai par pienācīgiem darba apstākļiem Eiropas Savienībā.

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

Balsojuma rezultāti

Par 72

Pret 121

Atturas 9

3.4. punkts**Grozīt šādi:**

- 3.4. EESK pieņem zināšanai **Eiropas Parlamenta** 2017. gada 19. janvāra rezolūcijā par Eiropas sociālo tiesību pīlāru paustās bažas par to, ka jāatjaunina spēkā esošie darba un sociālie standarti; tādēļ vēlāk sniegs savu ieguldījumu Komisijas 2018. gada darba programmā iekļautajā sociālā taisnīguma nodrošināšanas pasākumu kopumā. EESK uzsver arī to, ka darba tirgū jāievieš piemēroti pamatnosacījumi, lai atbalstītu jaunas un daudzveidīgākas karjeras iespējas un paaugstinātu nodarbinātības līmeni un standartus attiecībā uz darba ņēmējiem visā Eiropā neatkarīgi no viņu līgumu noteikumiem, kā arī veicinātu lielāku konvergenci virzībā uz labākiem darba un dzīves apstākļiem, kas sekmētu arī reģionālo atšķirību mazināšanu. EESK pieņems atzinumu par priekšlikumu **pamatdirektīvai** par pienācīgiem darba apstākļiem Eiropas Savienībā.

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

Balsojuma rezultāti

Par 72

Pret 121

Atturas 9

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Darba nākotne – nākotnē darba tirgū nepieciešamo zināšanu un prasmju apgūšana”

(izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Bulgārijas pieprasījuma)

(2018/C 237/02)

Ziņotāja: **Cinzia DEL RIO (IT/II)**

Līdzziņotāja: **Milena ANGELOVA (BG/I)**

Padomes prezidentvalsts Bulgārijas pieprasījums

2017. gada 5. septembra vēstule

Juridiskais pamats

Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants

Atbildīgā specializētā nodaļa

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa

Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē

23.2.2018.

Pieņemts plenārsesijā

15.3.2018.

Plenārsesija Nr.

533

Balsojuma rezultāts

218/0/3

(par / pret / atturas)

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Progresīvā un ar straujām pārmaiņām saistītā jauno tehnoloģiju ieviešana, digitalizācija un robotizācija tautsaimniecībā un arī publiskajā sektorā ir būtiski ietekmējusi ražošanas sistēmas, darba apstākļus un darba tirgus organizācijas modeļus, kā arī sabiedrību kopumā.

1.2. Jaunā rūpnieciskā revolūcija var uzlabot ražīgumu, dzīvi un darba kvalitāti, ja to pienācīgi papildina ar pārdomātiem politikas pasākumiem, kuru mērķis ir iekļaujoša un ilgtspējīga izaugsme, kas balstīta uz inovāciju. Ietekme uz nodarbinātību būs ievērojama – tiks izveidotas jaunas darbvietas, pašreizējās darbvietas tiks pārveidotas, savukārt citas tiks strauji aizstātas. Kvalitatīva pamatizglītība, augsta līmeņa un efektīva apmācība, mūžizglītība, prasmju pilnveide un pārkvalifikācija būs instrumenti, kas nākotnē būs vajadzīgi, lai varētu izmantot nodarbinātības iespējas un uzlabot uzņēmumu konkurētspēju.

1.3. EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis gatavoties šīm straujajām tehniskajām un digitālajām pārmaiņām un reaģēt uz tām un tādēļ, ievērojot subsidiaritātes principu, izstrādāt mērķtiecīgu politiku un veikt konkrētus pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot un atbilstoši pielāgot izglītības un apmācības sistēmas, kopīgi izstrādāt nacionālās prasmju nodrošināšanas stratēģijas un atzīt visu vecumu iedzīvotāju un visās nozarēs nodarbināto darba ņēmēju tiesības uz atbilstīgu apmācību. Tas būtu jāpaveic,

- vispirms nodrošinot visiem ES iedzīvotājiem vienlīdzīgas iespējas piekļūt kvalitatīvai agrīnai izglītībai,
- nosakot jaunus kopīgus izglītības un apmācības standartus, lai mazinātu ES valstu atšķirības un stiprinātu kohēziju,
- pielāgojot izglītību un apmācību un uzlabojot profesionālās izglītības un apmācības sistēmas, lai nodrošinātu vajadzīgo prasmju ātru apguvi,
- atbalstot darba kopīgumu slēgšanu un sociālo dialogu saskaņā ar attiecīgās valsts sociālo partneru attiecību sistēmu, lai spētu prognozēt un pielāgot prasmes tehniskajai un digitālajai attīstībai un ieviestu apmācību darbavietā,
- veicinot izglītības iestāžu un uzņēmumu sadarbību,
- sākot kvalifikācijas nodrošināšanas ofensīvu, lai pienācīgi sagatavotos mūsu darba tirgu arvien straujākai digitalizācijai,

- izstrādājot jaunus pasākumus, piemēram, uz rezultātiem balstītus stimulus, ieviešot jaunus uzraudzības mehānismus sasniegto rezultātu novērtēšanai digitālās apmācības un mūžizglītības jomā, ES līmenī vairāk apkopojot valstu labas prakses piemērus, kas saistīti ar apmācības pieejamību, dalību apmācībā un mācību atvaļinājumu, un apmainoties ar šiem labas prakses piemēriem, lai mācību programmas aptvertu visus – gan tos, kuri meklē darbu, gan strādājošos, īpašu uzmanību pievēršot mazprasmīgiem un pieaugušiem darba ņēmējiem,
- apmācības pasākumu pieejamību un iespējas piedalīties šādos pasākumos visiem nodrošinot tādā veidā, kas vienlaikus uzlabotu uzņēmumu darbību un darba ņēmēju personīgo un profesionālo izaugsmi, turpmāk arī nestandarta nodarbinātības apstākļos ⁽¹⁾; ideālā gadījumā būtu jāapsver, vai šādām individuālām tiesībām uz apmācību vajadzētu būt pārnesamām, t. i., vai būtu jāpaver cilvēkiem iespēja tās pārnest no viena darba devēja pie cita un no vienas valsts uz citu,
- apsverot, vai un kādi pasākumi ir vajadzīgi, lai ieviestu tiesības uz apmaksātu mācību atvaļinājumu, un vai būtu vajadzīgi ES pasākumi, lai vispārīgā daļā nodrošinātu pozitīvu pieredzi saistībā ar minimālajiem standartiem, kas attiecas uz tiesībām uz mācību atvaļinājumu ⁽²⁾,
- izveidojot viendabīgu Eiropas neformālās un ikdienējās mācīšanās novērtēšanas un validēšanas sistēmu,
- ES līmenim veicot īpašus un mērķorientētus ieguldījumus, lai atbalstītu pāreju, un nosakot jaunus, uz rezultātiem balstītus līdzekļu piešķiršanas kritērijus,
- mudinot veikt darbinieku apmaiņu starp uzņēmumiem, lai atbalstītu zināšanu apmaiņas iespējas un izveidotu platformas apmaiņai ar informāciju un labas prakses piemēriem.

1.4. Turpmāko panākumu pamats ir prasmju – ne vien digitālo, bet arī pamatprasmju, tehnisko un vispārīgo prasmju – papildināmība, kuras nodrošināšanai vajadzīgas efektīvas izglītības sistēmas un labi sagatavoti pasniedzēji. Tomēr ir svarīgi, ka jaunie nodarbinātības veidi, kam raksturīga materiālo ražošanas procesu un digitālo tehnoloģiju integrācija, saglabā uz cilvēku vērstu pieeju.

1.5. Visbeidzot EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis meklēt iespējas, kā neatstāt novārtā, bet atbalstīt neaizsargātos cilvēkus, kas nespēs reaģēt uz pārmaiņām un arvien augstākajām prasībām jauno tehnoloģiju laikmetā.

2. Ievads

2.1. Digitalizācija, automatizācija un jauni ekonomikas modeļi, piemēram, Rūpniecība 4.0, aprites ekonomika un sadarbīgā ekonomika ir radījuši **jaunus nodarbinātības veidus**, kam raksturīga materiālo ražošanas procesu un digitālo tehnoloģiju integrācija, kura notiek gan bezsaistē, gan tiešsaistē un kura būtiski ietekmē ražošanas procesus uzņēmumos, darba tirgus organizācijas modeļus, darba apstākļus, darba līgumu termiņus, sociālās aizsardzības nodrošinājumu un darba attiecības.

2.2. Jaunās tehnoloģijas un digitalizācija var uzlabot personīgo dzīvi un darba apstākļus un tos labāk līdzsvarot, uzlabot ražīgumu un nodrošināt kopumā labāku darbvietu izveidi, ja to pienācīgi papildina ar taisnīgas pārejas pieeju un pārdomātiem politikas pasākumiem, kas veicina iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi, kura balstīta uz inovāciju. Daļa pašreizējo darbvietu un darbības jomu tūpinās attīstīties, daļa tradicionālo darbvietu izzudīs un radīsies jaunas darbības jomas. Visās nozarēs dažādās kombinācijās un intensitātē vērojamas trīs tendences – darbvietu **izveide, pārveide un aizstāšana** ⁽³⁾.

2.3. Notiek debates par to, vai šie jaunie pamatnosacījumi izraisīs **darbvietu likvidēšanu vai radīšanu**. ESAO norādījusi, ka dažās nozarēs (ražošana, transports, veselības aprūpe, viesmīlība, finanses un izglītība) ļoti būtiski mainīsies nodarbinātības un uzņēmējdarbības veidi. Pastāv risks, ka tiks pārvietoti 9 % darbvietu, jo vairāk nekā 70 % no tajās

⁽¹⁾ OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp.

⁽²⁾ OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.

⁽³⁾ Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (Cedefop) ziņojums. Skatīt Cedefop (2017), *People, machines, robots and skills*, informatīvs ziņojums.

veicamajiem pienākumiem var automatizēt. Vēl 25 % darbvietu tiks pārveidotas, jo tikai pusi no šiem darba pienākumiem var automatizēt⁽⁴⁾. Vienlaikus iespējams, ka digitalizācija radīs jaunas darbvietas ne tikai rūpnieciskās ražošanas, bet arī pakalpojumu sektorā. Rezultāts būs atkarīgs no integrētas politikas programmas, no publiskiem lēmumiem, kā arī no politikas pasākumiem, ko īsteno, lai risinātu jauno ražošanas procesu un uzņēmējdarbības veidu radītās problēmas, it īpaši pasākumiem, kuri saistīti ar vajadzīgo prasmju nodrošināšanu jauniešiem, kā arī darba meklētāju un pašreizējā darbaspēka apmācību, prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju. Tas, vai minēto jauno procesu un digitalizācijas iznākumā nodarbinātība palielināsies, būs atkarīgs no tā, cik sekmīgi ES uzņēmumi un darba ņēmēji **pielāgosies** tehnoloģiju attīstībai, kā sociālie partneri kopīgi atrisinās tādas jautājumus kā tehnoloģiju ieviešana un izmantošana un pārmaiņas organizatoriskajās struktūrās, kā tiks veikta darba ņēmēju apmācība, kā arī no tā, cik lielā mērā ES un dalībvalstis spēs radīt **labvēlīgus politiskos un regulatīvos pamatnosacījumus**, lai aizsargātu uzņēmumu un strādājošo intereses⁽⁵⁾. Šajā procesā liela nozīme būs sociālajiem partneriem un viņu zinātnībai, un tas pats sakāms par sociālo dialogu un darba koplīguma slēgšanas sarunām saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību normām un praksi.

2.4. Jauno nodarbinātības veidu radītie problēmjautājumi vairs nav saistīti ar inovācijas un digitalizācijas nepieciešamību, bet gan ar vajadzību nodrošināt, ka visi saņem **atbilstošu kvalitatīvu augstvērtīgu izglītību un apmācību**, kas veidota tā, lai cilvēki varētu **nekavējoties** apgūt jaunas zināšanas, prasmes un kvalifikāciju. Jāmeklē atbilde uz jautājumu, kā panākt robotu un cilvēka intelekta savstarpēju papildināmību un kā saglabāt **uz cilvēku vērstu pieeju** gan saistībā ar mākslīgo intelektu, gan digitalizāciju visās tautsaimniecības nozarēs, tostarp uzņēmējdarbības vērtību radīšanas ķēdēs⁽⁶⁾.

2.5. Tāpēc aktīvas darba tirgus politikas īstenošanā un darba tirgus regulēšanā viens no svarīgākajiem jautājumiem ir tas, kā **pārorientēt izglītību, apmācību un mūžizglītību**, pirmkārt, atbilstīgi darba devēju un darba tirgus vajadzībām un, otrkārt, lai panāktu lielāku un labāku nodarbinātību strauji mainīgajā darba tirgū. Jāmeklē atbilde arī uz jautājumu, kā pielāgot uz (tostarp pieaugušo darba ņēmēju) kvalifikācijas paaugstināšanu un pārkvalifikāciju vērstās apmācības un izglītības saturu. Šī problēma skar darba devējus un darba ņēmējus, liekot tiem, kā arī darba tirgus iestādēm vairāk pūļu veltīt **prognozēšanai, plānošanai, finansēšanai un stratēģijai**.

2.6. EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis risināt nopietno problēmu saistībā ar to, ka pieaug to cilvēku skaits, kam trūkst vajadzīgās izglītības un kas tādēļ nespēj tikt līdzī straujajām pārmaiņām un kam tādēļ draud **marginalizācija**.

3. Pašreizējais stāvoklis

3.1. Tā kā darba vidē notiek straujas pārmaiņas, ES iestādes un starptautiskās organizācijas pēdējā laikā daudz vairāk uzmanības pievēršušas tādām jautājumiem kā – gan formālā izglītībā un apmācībā, gan mūžizglītībā iegūtās – prasmes un šo jautājumu analizējušas no dažādiem skata punktiem. Šajā atzinumā izmantoti dati tikai no šo iestāžu **pēdējā laikā publicētiem dokumentiem**.

3.2. Vairākos turpmāk aplūkotajos dokumentos analizēts ražīguma jautājums un uzmanība pievērsta diviem ražīguma faktoriem – **prasmēm un jauniem darba organizācijas veidiem**. Minētajos dokumentos izskan kopējs viedoklis, ka viens no galvenajiem ceturtnās rūpnieciskās revolūcijas radītajiem uzdevumiem darba tirgū būs **noteikt**, kādas **jaunas prasmes** būs vajadzīgas darba ņēmējiem. Nesen tika apspriesti daži ieteikumi un lietderīgi labas prakses piemēri. EESK atzinīgi vērtē 2015.–2016. gada kampaņu “E-prasmes nodarbinātībai” un **Eiropas Komisijas** ierosināto “E-prasmju manifestu”. Komiteja atzinīgi vērtē minētos desmit pamatprincipus, ko var izmantot kā piemērotas pamatnostādnes turpmākajiem digitālās politikas pasākumiem⁽⁷⁾, un atkārtoti norāda uz savu attiecīgo un nesenu publicēto **atzinumu**⁽⁸⁾ secinājumiem. Savukārt ar jauno Prasmju programmu Eiropai⁽⁹⁾ tika sākti ES pamatprasmju sistēmas un 2016. gada decembra “E-prasmju manifesta”

⁽⁴⁾ ESAO (2017), *Future of Work and Skills*, G20 darba grupas “Nodarbinātība” otrajā sanāksmē iesniegtais dokuments, 2017. gada februāris. Skatīt 8. lpp.

⁽⁵⁾ *Statement of the European social partners on digitalisation*, kas pieņemts sociālo partneru trīspusējā samītā 2016. gada 16. martā.

⁽⁶⁾ Vienā no *Cedefop* informatīvajiem ziņojumiem (sk. 1. piezīmi iepriekš) norādīts, ka tehnoloģiju progresa radīts bezdarbs ir tēma, kas atkārtojas, bet bezdarbs digitālajā laikmetā būs atkarīgs no cilvēka, nevis no mākslīgā intelekta.

⁽⁷⁾ Tie ir minēti 2015. gada martā Rīgā pieņemtajā deklarācijā par e-prasmēm, proti, deklarācijā, kas tika pieņemta, sākoties 2015.–2016. gada kampaņai “E-prasmes nodarbinātībai” un publicējot “E-prasmju manifestu”; skatīt 2015. gada jūnijā Rīgā pieņemtos secinājumus.

⁽⁸⁾ OV C 434, 15.12.2017., 36. lpp.; OV C 434, 15.12.2017., 30. lpp.; OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp.; OV C 303, 19.8.2016., 54. lpp.; OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.; OV C 347, 18.12.2010., 1. lpp.; OV C 128, 18.5.2010., 74. lpp.; OV C 93, 27.4.2007., 38. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp.

pārskatīšana, un šajā procesā svarīgs elements ir digitālo prasmju atjaunināšana. EESK atzinīgi vērtē divas iniciatīvas, ko Eiropas Komisija nesēn pieņēmusi, proti, priekšlikumu Padomes ieteikumam par pamatprasmēm mūžizglītībā un paziņojumu par digitālās izglītības rīcības plānu⁽¹⁰⁾; Komiteja pauž cerību, ka šajos dokumentos minētās pamatnostādnes tiks nekavējoties īstenotas.

3.3. Divos nesēn publicētos ESAO ziņojumos⁽¹¹⁾ uzsvēta saikne starp darba samaksas nevienlīdzību un datoru izmantošanu, citiem vārdiem sakot, tehnoloģisko pārmaiņu pozitīvā ietekme uz kvalificētu darba ņēmēju darba samaksu – šāda tendence tomēr **palielina darba samaksas atšķirības** salīdzinājumā ar mazkvalificētiem darba ņēmējiem – un minēti dažādi jaunu darbvieta un pieprasīto prasmju piemēri, kā arī **pieaugošais pieprasījums**, īpaši pēc **IKT** profesionālajām prasmēm, kas vajadzīgas programmētājiem, kā arī pēc vispārīgajām un papildu prasmēm IKT jomā. EESK atzinīgi vērtē arī ESAO nesēn publicēto ziņojumu *Key issues for digital transformation in the G20*, kurā veikta visaptveroša politikas uzdevumu analīze un sniegti ieteikumi šajā saistībā⁽¹²⁾, un uzsver, ka **stabilām ražošanas attiecībām** ir būtiska nozīme centienos sekmīgi īstenot politikas pasākumus, par kuru veikšanu lemts G20 un ES līmenī. Tāpēc EESK atkārtoti norāda arī uz secinājumiem un ieteikumiem, kas minēti nesēnos **atzinumos un pētījumos**, it īpaši tajos, kuros īpaša uzmanība pievērsta digitalizācijas ietekmei uz tradicionālajiem uzņēmumiem un nozarēm⁽¹³⁾, vajadzībai mainīt ražošanas attiecības⁽¹⁴⁾, nestandarta darba ņēmēju darba apstākļu jautājumam⁽¹⁵⁾, pieprasījuma ekonomikas ietekmei⁽¹⁶⁾, valdību nozīmei politikas pasākumos un mūžizglītības nozīmei nākotnē⁽¹⁷⁾. ESAO izstrādā **Jauno nodarbinātības stratēģiju**, kura tiks publicēta nākamajā gadā un kurā viena nodaļa būs veltīta prasmēm un digitālajai plaisai. EESK pauž šaubas par to, vai valdībām sniegti politiskie ieteikumi pašlaik apspriesto attīstības tendenču dēļ radīs reālu pievienoto vērtību. Tā kā ESAO joprojām gatavo Nodarbinātības stratēģiju, EESK turpinās sekot debatēm par Prasmju stratēģiju, tostarp saistībā ar ESAO prasmju samitu nākamā gada jūnijā, un aicina Eiropas Komisiju apsvērt jaunas kopīgas iniciatīvas.

3.4. **Pasaules Ekonomikas forums** atbalsta ceturto rūpniecisko revolūciju, taču brīdina par iespējamību, ka saskaņā ar dažām prognozēm līdz 2020. gadam 15 lielākajās attīstītajās valstīs un jaunietekmes valstīs varētu tikt likvidēti aptuveni 5 miljoni darbvieta, kuru aizstāšana patlaban netiek prognozēta, un rosina apspriest tādus jautājumus kā **prasmju stabilitāte, dzimumu nevienlīdzības izpaušmes dažādās nozarēs un nodarbinātības stratēģijas**⁽¹⁸⁾.

3.5. **Sociālo partneru trīspusējā samītā 2016. gada** martā Eiropas sociālie partneri aicināja Eiropas Komisiju atbalstīt digitālo pāreju ekonomikā un darba tirgū un sadarboties, lai nodrošinātu, ka darba tirgus un prasmju politika būtu pieņemama **gan uzņēmumiem, gan darba ņēmējiem**⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁰⁾ COM(2018) 24 un COM(2108) 22.

⁽¹¹⁾ T. Berger un C. Frey (2016. gads), *Structural Transformation in the OECD: Digitalisation, Deindustrialisation and the Future of Work*, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, Nr. 193, OECD Publishing, Parīze; un ESAO (2016. gads), *New Skills for the Digital Economy*, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, Nr. 258, OECD Publishing, Parīze.

⁽¹²⁾ ESAO (2017. gads), *Key issues for digital transformation in the G20*, ziņojums sagatavots kopējai G20 prezidentvalsts Vācijas un ESAO konferencei. Ieteikumu sarakstu skatīt 145.–149. lpp.

⁽¹³⁾ OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.

⁽¹⁴⁾ OV C 434, 15.12.2017., 30. lpp.

⁽¹⁵⁾ OV C 303, 19.8.2016., 54. lpp.

⁽¹⁶⁾ EESK (2017), *Impact of digitalisation and the on-demand economy on labour markets and the consequences for employment and industrial relations*, Eiropas politikas pētījumu centra (CEPS) pētniecības grupas sagatavotais pētījums.

⁽¹⁷⁾ OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp.

⁽¹⁸⁾ Pasaules Ekonomikas forums (2016. gads), *The Future of Jobs. Employment, Skill and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*, *Global Challenge Insight Report*.

⁽¹⁹⁾ Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

3.6. EESK atbalsta Eiropas Parlamenta 2017. gada 16. februāra **rezolūciju** ar ieteikumiem Eiropas Komisijai par **Civiltiesību noteikumiem par robotiku** ⁽²⁰⁾, it īpaši ieteikumus par **ētikas principiem** (sabiedrības drošība, veselība un drošība, brīvība, privātums, godprātība un cieņa, pašnoteikšanās un nediskriminācija, personas datu aizsardzība un pārredzamība, vajadzība atjaunināt Eiropas Savienības tiesisko regulējumu, ņemot vērā ētikas principus atbilstīgi robotu sarežģītībai) un ieteikumus par **izglītību un nodarbinātību** (Komisijai izteikts aicinājums nodrošināt būtisku atbalstu digitālo prasmju pilnveidei visās vecuma grupās un neatkarīgi no nodarbinātības statusa, kā arī norādīts uz vajadzību vairāk ieinteresēt sievietes digitālajā profesionālajā izaugsmē, rūpīgāk analizēt un uzraudzīt vidēja termiņa un ilgtermiņa tendences nodarbinātības jomā, uzsvērt, ka ir svarīgi paredzēt pārmaiņas sabiedrībā, it īpaši no nodarbinātības un prasmju elastīguma viedokļa, atzīt lielās iespējas, ko sniedz robotika un mākslīgais intelekts vairākās jomās).

3.7. **Cedefop** informatīvajā ziņojumā *People, machine, skills and robots* ⁽²¹⁾ norādīts, ka, pirms izdarīt secinājumus par nākotni, ir svarīgi izprast dažādos veidus, kā tehnoloģijas maina darba vidi – ar darbvietai aizstāšanu, darbvietai izveidi un darbvietai pārveidi. Lai varētu izprast pašreizējās problēmas apmēru, ir svarīgi analizēt, cik daudz pieaugušo darba ņēmēju katrā nozarē no 2009. līdz 2014. gadam **ir saskārušies ar tehnoloģiskām pārmaiņām** darbvietai (kopumā 43 % no visas pasaules pieaugušajiem darba ņēmējiem).

3.8. EESK norāda uz diviem **nesen**, 2017. gada jūlijā, **pieņemtiem atzinumiem** par jauniem nodarbinātības veidiem ⁽²²⁾ un it īpaši uz darba ņēmēju, kuri iesaistīti jaunos nodarbinātības veidos, piemēram, kolektīvo platformu darbinieku **sociālā nodrošinājuma** svarīgumu un uz jauniem darba vides veidiem, mūžizglītības nozīmi un turpmāk pieprasītajām prasmēm, kā arī uz **būtisko lomu, kāda ir sociālajiem partneriem un darba koplīgumu slēgšanas sarunām** saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību normām un praksi, un nozīmi, kāda kopumā pilsoniskai sabiedrībai ir centienos ierobežot straujo pārmaiņu nelabvēlīgo ietekmi un stiprināt pozitīvos aspektus.

3.9. Pagājušā mēnesī publicētajam **Eurofound** ziņojumam *Non-standard forms of employment: recent trends and future prospects* ⁽²³⁾ ir liela nozīme centienos analizēt jaunos nodarbinātības veidus un arī – un tas ir īpaši svarīgi – vērst uzmanību uz tādiem aspektiem kā **sociālā aizsardzība, ienākumi, darbalaiks** un saskaņā ar nestandarta līgumiem nodarbināto personu nenoteiktais statuss. EESK atbalsta **Eurofound** ierosinājumus un aicina politikas veidotājus pievērst uzmanību šiem jautājumiem, uz kuriem EESK jau norādījusi iepriekš minētajos dokumentos.

4. Nākotne ir tagad: a) pasākumi un priekšlikumi

4.1. Laikā, kad darbojas jauni darba pamatnosacījumi, kas strauji mainās, ir grūti teorētiskā ceļā **noteikt jaunas profesijas un attiecīgās prasmes**. Parasti darba tirgus, bieži iesaistot uzņēmumus un sociālos partnerus, atbilstīgi savām vajadzībām **prognozē**, kādi jauni profesionālās darbības veidi **tiks noteikti**. **Darba koplīguma slēgšanas sarunas** visos līmeņos – saskaņā ar valsts tiesību aktiem un praksi – un **darba ņēmēju līdzdalības mehānismi** uzņēmuma līmenī ir svarīgi instrumenti, kas paver iespēju risināt tādu jautājumu kā vajadzīgo prasmju un vajadzīgās apmācības pārmaiņas un palīdz prognozēt šīs pārmaiņas un veicināt inovāciju.

4.2. EESK arī uzsver, ka ar **jaunām metodēm**, piemēram, lielo datu analīzi, var saņemt **savlaicīgus signālus par pārmaiņām** darba tirgus vajadzībās – šīs metodes papildina tradicionālos un citus prasmju prognozēšanas līdzekļus un laikā, kad strauji tiek ieviestas jaunas tehnoloģijas, var palīdzēt labāk izprast strauji mainīgo pieprasījumu prasmju jomā.

4.3. Tā kā digitālajā ekonomikā izplatās nestandarta nodarbinātība, ir vajadzīgs atbilstošs regulējums, lai sociālo aizsardzību un piekļuvi apmācībai un tālākāpmācībai varētu nodrošinātu visiem, arī nestandarta darba ņēmējiem ⁽²⁴⁾. Būtu arī jāanalizē, vai šādām individuālām tiesībām uz apmācību vajadzētu būt pārnesamām, t. i., vai būtu jāpaver cilvēkiem iespēja tās pārnest no viena darba devēja pie cita un no vienas valsts uz citu.

⁽²⁰⁾ Eiropas Parlamenta 2017. gada 16. februāra rezolūcija ar ieteikumiem Komisijai par Civiltiesību noteikumiem par robotiku, A8-0005/2017.

⁽²¹⁾ Skatīt 3. zemsvītras piezīmi.

⁽²²⁾ OV C 434 15.12.2017., 36. lpp., kā arī OV C 434 15.12.2017., 30. lpp.

⁽²³⁾ Eurofound (2017. gads), *Non-standard forms of employment: Recent trends and future prospects*. Eurofound, Dublinā.

⁽²⁴⁾ OV C 434, 15.12.2017., 30. lpp.

4.4. EESK uzskata, ka ir būtiski uzlabot arī darba ņēmēju dalību mūžizglītībā un sadarbībā ar uzņēmumiem noteikt darba vietā notiekošās apmācības saturu, lai ieguvēji būtu gan darba ņēmēji, gan uzņēmumi. Vajadzētu nodrošināt darba ņēmēju vienlīdzīgu piekļuvi ar darbu saistītai izglītībai un profesionālai tālākizglītībai, veicot ieguldījumus dažādās programmās un instrumentos. Varētu izmantot tiešsaistes un digitālo mācību platformu sniegtās iespējas, taču šo platformu izmantošana būtu jāaskaņo ar sociālajiem partneriem, respektējot darba laika noteikumus un darba ņēmēju brīvo laiku. Svarīgi ir atzīt, ka mūžizglītība pēc būtības var būt formāla, neformāla vai ikdienēja. Mācību process var nodrošināt pievienoto vērtību, ja attiecīgie dalībnieki šo procesu ir labi izveidojuši. Neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanai ir liela nozīme personu prasmju un zināšanu uzlabošanā un apliecināšanā.

4.5. Būtiska nozīme ir **darba ņēmēju iesaistei** shēmās, kas saistītas ar tehnoloģiju pareizu izmantošanu uzņēmumā. Šāda iesaiste nodrošinās, ka darba ņēmēji saņems rīkus un apmācību, kas dos viņiem iespēju pārvaldīt tehnoloģijas savas specializācijas jomā, kā arī piedalīties inovācijas procesā, un tādā veidā varēs panākt, ka **informētība** mazinās bailes no pārmaiņām un pavērs iespējas personīgajai attīstībai un profesionālajai izaugsmei.

4.6. EESK uzsver, ka ir svarīgi veikt konkrētus pasākumus, kas palīdzētu valstu izglītības un apmācības sistēmām pēc iespējas ātrāk **pielāgot savas programmas**, lai mācību programmas un profesionālās apmācības sistēmas labāk atbilstu darba tirgus vajadzībām un nodrošinātu, ka apmācības un izglītības sistēmas patiešām ir pieejamas visiem, tostarp darba ņēmējiem, kuriem jauno digitalizācijas virzīto nodarbinātības veidu dēļ draud atstumtība, piemēram, **mazprasmīgām personām, cilvēkiem ar invaliditāti un lauku iedzīvotājiem** teritorijās, kur platjoslas pieslēguma pieejamība ir daudz sliktāka nekā lielpilsētās. Tāpēc ir būtiski **vienkāršot** attiecīgās administratīvās procedūras tajās dalībvalstīs, kur tās ir apgrūtinātas. Lai šie mērķi tiktu sasniegti, EESK aicina Komisiju un dalībvalstis Eiropas pusgada procesā veikt šādus praktiskus pasākumus: ES līmenī izveidot jaunus uzraudzības mehānismus, lai varētu apkopot un novērtēt datus par valstu līmenī sasniegtajiem rezultātiem digitālās apmācības un mūžizglītības jomā; noteikt jaunus kritērijus, lai panāktu jaunu kopēju pamatizglītības līmeni un ieviestu digitālo prasmju shēmas ES līmenī, kā arī nepieļautu ES valstu atšķirību palielināšanos; palielināt valstu sinerģiju, tās iesaistot e-infrastrukturās tīklos; noteikt jaunus uz rezultātiem balstītus un stingrus līdzekļu piešķiršanas kritērijus un nodrošināt stimulus, lai uzlabotu dalībvalstu izglītības un apmācības sistēmu **kohēziju**.

4.7. EESK pauž patiesas bažas par **mazprasmīgu personu** un, plašāk runājot, **neaizsargāto grupu** nākotni Eiropā. EESK pauž satraukumu par to, ka jaunās Prasmju programmas pasākuma "Prasmju pilnveides plāni" īstenošana vien nebūs šīs problēmas risinājums. *Cedefop* neseno norādīja⁽²⁵⁾, ka šīs lielās grupas definīcija, kas ietver daudzas dažādas nelabvēlīgā situācijā esošu personu kategorijas, ir sarežģīta un grūti saprotama. Rādītāji tomēr rada satraukumu – piemēram, Eiropā 2015. gadā katram ceturtajam pieaugušajam vecumā no 25 līdz 64 gadiem (apmēram 64 miljoni pieaugušo) joprojām bija tikai zema kvalifikācija, un to pieaugušo iedzīvotāju īpatsvars, kuriem ir vājas lasītprasmes un rakstītprasmes, bija attiecīgi 18 % un 20 %. *Cedefop* dati liecina, ka šī grupa visretāk piedalās mācību pasākumos. Tā kā pētījumā pierādīts, ka ieguldījumi prasmēs atmaksājas, EESK pauž cerību, ka Eiropas Komisija veiks vairāk pasākumu, lai nodrošinātu, ka mazāk aizsargātās grupas, piemēram, **gados vecāki cilvēki**, varēs piedalīties un tiks mudināti piedalīties **pieaugušo izglītības iniciatīvās**, tādā veidā novēršot šo personu atstumtību darba tirgū. Svarīgi ir arī uzrunāt darba ņēmēju **grupu vecumā no 55 līdz 64 gadiem**, jo šie cilvēki bieži vien visretāk piedalās mūžizglītības pasākumos. EESK arī uzsver, ka svarīgi ir pielāgot tehniku un jauno tehnoloģiju programmatūru, lai ar tām varētu strādāt arī **cilvēki ar invaliditāti**.

4.8. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī **katram no abiem dzimumiem paredzētiem pasākumiem**, kuru mērķis ir mazināt digitālo plaisu. Pastāvīgās ar dzimumu saistītās atšķirības dažādos studiju virzienos var izraisīt to, ka sievietes gūs mazāku labumu no jaunām darba iespējām profesijās zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas jomā. Elastīgāks darbs var palielināt sieviešu nodarbinātību, bet arī nelabvēlīgi ietekmēt viņu darba kvalitāti⁽²⁶⁾.

⁽²⁵⁾ *Cedefop* (2017. gads), *Investing in skills pays off: The economic and social cost of low-skilled adults in the EU*.

⁽²⁶⁾ *ESAO* (2017. gads), *Going Digital: The Future of Work for Women*, ziņojums par nodarbinātības nākotni.

4.9. Šajā straujo un pastāvīgo pārmaiņu laikā ir ļoti svarīgi visiem nodrošināt daudzas un dažādas mācību iespējas, lai cilvēki apgūtu darba tirgum **derīgas (izmantojamas) prasmes**, kas atbilst jaunās pasaules digitālajai dimensijai un ikvienu aizsargā no iespējamības tikt atstumtam darba tirgū vai novirzītam uz nestabilas nodarbinātības veidiem. Darba ņēmēju vēlmes un darba tirgus vajadzības būtu jāatspoguļo pieejamās izglītības un apmācības sistēmās, lai uzņēmumi varētu attīstīties un cilvēki varētu atrast darbu vai pilnveidoties savā pašreizējā darbvietā atbilstīgi savām prasmēm, plāniem un kvalifikācijai. **Aktīva darba ņēmēju iesaiste** mūžizglītības pasākumos un darba vietā notiekošā apmācībā ir obligāts priekšnosacījums uzņēmumu izaugsmei un konkurētspējai, darba ņēmēju nodarbināmībai un kvalitatīvu darbvietu nodrošināšanai.

4.10. EESK arī uzsver, ka ir svarīgi paplašināt **mūžizglītības** iespējas un līdzdalību mūžizglītības pasākumos, lai uzlabotu uzņēmumu darbību un darba ņēmēju personīgo attīstību un profesionālo izaugsmi. Būtu jānolemj veikt praktiskus pasākumus, lai visiem, ņemot vērā apzinātās vajadzības, nodrošinātu mūžizglītības pasākumu pieejamību un iespējas piedalīties šādos pasākumos ⁽²⁷⁾, un tas būtu jā dara, izmaksas un pārvaldību atbilstīgi sadalot starp valsti, darba devējiem un darba ņēmējiem un sadarbojoties ar valsts un privātām iestādēm, kā arī sociālajiem partneriem. EESK šajā saistībā norāda, ka būtu jāanalizē, kādi pasākumi ir vajadzīgi, lai ieviestu tiesības uz apmaksātu mācību atvaļinājumu, un vai ir vajadzīgi ES pasākumi, lai vispārinātu dažu dalībvalstu pozitīvo pieredzi saistībā ar minimālajiem standartiem, kas attiecas uz tiesībām uz mācību atvaļinājumu ⁽²⁸⁾. EESK uzsver, ka vajadzīga **kvalifikācijas nodrošināšanas ofensīva**, lai varētu pienācīgi sagatavoties darba tirgus arvien straujākai digitalizācijai, stimulēt ieguldījumus uzņēmumu līmenī un publiskajā sektorā un veicināt publiskos un privātos **ieguldījumus profesionālajā izglītībā un apmācībā**.

4.11. EESK turklāt uzsver, ka jānodrošina visiem, it īpaši gados vecākiem cilvēkiem un cilvēkiem ar invaliditāti, **vienlīdzīga piekļuve digitālajiem pakalpojumiem**, lai jaunie tehnoloģiskie mērķi, nediskriminējot vai neierobežojot, neradītu šķēršļus, bet gan reālas un lielas iespējas visiem. EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis rast instrumentus, kas sniegtu atbilstīgu atbalstu ikvienam šīs "jaunās sabiedrības" pārstāvim un vienlaikus nodrošinātu, ka publiskajam sektoram ir vajadzīgie resursi šo vajadzību apmierināšanai. It īpaši tiem cilvēkiem, kas automatizācijas dēļ varētu zaudēt darbu, būtu jānodrošina apmācības iespējas, lai viņi varētu pārkvalificēties.

4.12. EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis, iesaistot sociālos partnerus un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, izstrādāt shēmas, kas nodrošinātu bezmaksas apmācības iespējas, mācību vaučerus vai izmaksu daļēju segšanu tiem, kuri nevar atļauties segt izdevumus. Ja darba ņēmējiem vajadzīga papildu apmācība, ir svarīgi panākt tādu **līdzsvaru starp darba laikā un mācību laikā** veicamajiem pienākumiem, kas ir pieņemams gan darba ņēmējam, gan darba devējam. Šajā saistībā EESK atkārtoti uzsver, ka ir svarīgi analizēt un apmainīties ar pieredzi, kas saistīta ar apmācības organizēšanu un nodrošināšanu dažādās dalībvalstīs, tostarp, piemēram, ar visdažādākajiem darba devēju izmantotajiem paņēmieniem mūžizglītības nodrošināšanai darba vietā un ar (dažkārt apmaksāta) **mācību atvaļinājuma** piešķiršanu, kura būtu jāveicina un jāatbalsta visā Eiropas Savienībā.

4.13. Liela nozīme ir gan kvalitatīviem ieguldījumiem **iekļaujošā izaugsme**, gan **kvalitatīvu darbvietu** izveidei. Tāpēc EESK uzsver: lai sekmētu pāreju uz tehnoloģiju pārmaiņām un digitalizāciju, jānodrošina **pietiekami līdzekļi** un vienlaikus jāapzinās, ka piemērotu prasmju un kvalifikācijas apguve ne vien darba vietā, bet arī, izveidojot efektīvas mācību sistēmas, ir ļoti vajadzīga, lai nodrošinātu prasmju pastāvīgu pielāgošanu. EESK uzskata, ka prioritārs uzdevums ir noteikt **īpašas finansējuma pozīcijas**, kas paredzētas šādai pārejai, un novērtēt jaunus uz rezultātiem orientētos kritērijus šā finansējuma piešķiršanai.

4.14. EESK arī aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis prasmju pielāgošanai pēc iespējas labāk kā papildinstrumentu izmantot **struktūrfondus**, it īpaši Eiropas Sociālo fondu, kura prioritātes – līdzekļu ieguldīšana cilvēkkapitālā – ir jāapstiprina un jāsaģlabā. Eiropas Komisijai un dalībvalstīm sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem būtu jāizstrādā kopīgu kritēriju satvars, kas nodrošinātu savstarpēju izpratni par jaunām prasmju vajadzībām un mērķiem, ņemot vērā, pirmkārt, atšķirības Eiropas Savienībā un ne vien fizisko personu, bet arī darba satura mobilitāti, un, otrkārt, vajadzību panākt vienādu pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides līmeni, lai veicinātu ES valstu kohēziju.

⁽²⁷⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Efektivitāte un vienlīdzīgums Eiropas izglītības un apmācības sistēmās", COM(2006) 481 final.

⁽²⁸⁾ OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.

4.15. Pienācīgi atjaunināti instrumenti, piemēram, **Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra** un **Profesionālo kvalifikāciju direktīvas** ieviešana, ir lietderīgi, jo nodrošinātu iegūto kvalifikāciju pārredzamību.

4.16. Digitālajām prasmēm neapšaubāmi ir ļoti liela nozīme ceturtās rūpnieciskās revolūcijas laikmetā. Tāpēc atkal jāatzīst, ka ļoti nozīmīgas ir **pamatprasmes** (it īpaši matemātikā, fizikā, ķīmijā un bioloģijā), kuras apgūst arī tehniskās un profesionālās izglītības iestādēs, un labas valodu prasmes – bez šīm prasmēm nav iespējams spert nākamo soli virzībā uz ļoti specializētām tehniskām un digitālām prasmēm, kas vajadzīgas darbam daudz kultūru vidē, kurā digitalizācija un robotika ir svarīgi profesionalitātes jēdzieni.

4.17. **Pamatzināšanām** ir būtiska loma, jo tās veicina kritisku domāšanu, kas vajadzīga, lai izraudzītos informācijas avotus un varētu izprast jaunas tehnoloģijas. Vairāk uzmanības būtu jāvelta **tehniskām un speciālām prasmēm**, kā arī **vispārīgām prasmēm**; pirmās vajadzīgas ražošanas procesos, bet otrās var palīdzēt darba ņēmējiem tikt galā sarežģītos un mainīgos apstākļos. Turpmāko panākumu pamats noteikti ir **prasmju papildināmība**. It īpaši saistībā ar vispārīgajām prasmēm jānorāda, ka atbilstīgi **jāapmāca pasniedzēji un izglītības un apmācības pakalpojumu sniedzēji** un jāpalīdz **ģimenēm** izprast šo prasmju nozīmību.

4.18. EESK atbalsta pieeju, kas **īpašu uzsvāru liek uz vispārīgām prasmēm**, proti, spēju risināt sarežģītas problēmas, domāt kritiski, strādāt grupā, interpretēt, domāt radoši un adaptīvi, kā arī starpkultūru kompetenci, virtuālu sadarbību, kognitīvu elastību utt., jo tās ir nozīmīgi cilvēka attīstības elementi un nodrošina darba ņēmēju spēju domāt patstāvīgi. Tikai pēc šo prasmju apguves viņiem var lūgt apgūt digitālās prasmes. EESK iesaka **Eiropas pamatprasmju sistēmas** pārskatīšanas gaitā īpašu vērību veltīt vispārīgo prasmju attīstībai.

4.19. **Skolu** audzēkņi būtu **jāinformē** par darba vidi un **jāiepazīstina** ar izglītības, apmācības un darba iespējām, lai ar padomu atbalstītu viņu turpmāko attīstību un karjeras veidošanu, taču turpmāk būtisks būs arī **mūžilgs karjeras atbalsts**. **Profesijas izvēle** ir ļoti nozīmīgs lēmums. Jauniešu informēšana šajā laikposmā par daudzveidīgajām apmācības un profesionālās karjeras iespējām ļauj viņiem izdarīt pārdomātu izvēli.

4.20. **Skolas, universitātes un apmācības iestādes** atkarībā, pirmkārt, no savas saiknes ar attiecīgo teritoriju un, otrkārt, no saviem uzdevumiem piedāvā jaunas zināšanas un jaunus mācīšanās veidus. EESK uzskata, ka ir svarīgi šo iestāžu nozīmi un darbību **sasaistīt** ar centrālo un vietējo pārvaldes iestāžu un struktūru nozīmi, kā arī ar darba vidi. Šis process jāveicina un jāatbalsta, atzīstot pilsoniskās sabiedrības organizāciju un sociālā dialoga būtisko nozīmi, un šis dialogs ir jāveido, sākot ar vietējo un teritoriālo līmeni.

4.21. EESK aicina Komisiju turpināt centienus veidot atjauninātu **labas prakses piemēru reģistru**, kas varētu veicināt ES mēroga debates, kurās tiktu noteiktas pamatnostādnes un standarti, kas balstīti uz labas prakses piemēriem profesionālās izglītības jomā.

4.22. Vēl lielāka nozīme ir zināšanām, kas iegūtas, izmantojot **neformālās un ikdienējās mācīšanās** iespējas. Atzinumā, kas pieņemts 2015. gadā⁽²⁹⁾, EESK norādīja, ka jādara viss vajadzīgais, lai panāktu, ka dalībvalstīs izveidotās kvalifikācijas sistēmas var nodrošināt neformālās un ikdienējās mācīšanās rezultātu **validēšanu** (saskaņā ar Padomes Ieteikumu 2012/C 398/01⁽³⁰⁾), un ka jāuzsver organizētas pilsoniskās sabiedrības būtiskā loma šajā procesā. Atbilstoša validēšana (proti, identificēšana, dokumentēšana, novērtēšana un sertificēšana) radīs pievienoto vērtību darba tirgū un nodrošinās iespēju norādīt uz personas profesionālo informētību, proti, gūt priekšstatu par personas spējām. Tāpēc ir būtiski mudināt **nodarbinātības dienestus** un "privātās/publiskās aģentūras" aktivizēt pūliņus šajā jomā. Validācijai vajadzētu būt pieejamai un izmaksu ziņā pieņemamai, lai labumu gūtu gan darba ņēmēji, gan darba devēji.

4.23. EESK uzsver desmit prioritāros **jaunās Prasmju programmas** pasākumus: Prasmju pilnveides iniciatīva, profesionālā izglītība un apmācība kā pirmā izvēle, pamatprasmju sistēma, digitālo prasmju un arodu koalīcija, Eiropas kvalifikāciju sistēma, trešo valstu valstspiederīgajiem paredzētā prasmju noteikšanas programma, *Europass* sistēma, datu vākšana, lai novērstu intelektuālā darbaspēka emigrāciju, plāns nozaru sadarbībai prasmju jomā un, visbeidzot, ieteikums par absolventu apzināšanu – visi šie pasākumi ir lietderīgi instrumenti, kas palīdz cilvēkiem iegūt vajadzīgo kvalifikāciju.

⁽²⁹⁾ OV C 13, 15.1.2016., 49. lpp.

⁽³⁰⁾ Padomes 2012. gada 20. decembra Ieteikums par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu.

4.24. Lai panāktu taisnīgu pāreju un lai tiktu īstenota aktīva darba tirgus politika, ir vajadzīgi tikpat efektīvi **nodarbinātības dienesti**, kas spēj ne vien pārvaldīt darbvietu pieprasījumu un piedāvājumu, bet arī sniegt **profesionālas ievirzes pakalpojumus un konsultācijas** darba meklētājiem. EESK aicina dalībvalstis ieguldīt vairāk līdzekļu nodarbinātības dienestu un to darbinieku efektivitātes paaugstināšanā, lietderīguma palielināšanā un spēju uzlabošanā, kā arī tādu instrumentu izstrādē, kas atbalsta tos, kuri vēl nav iesaistīti darba tirgū. Tādā veidā darba ņēmējiem varētu piedāvāt iespēju pievērst to uzņēmēju uzmanību, kas spēj novērtēt viņu vērtību un kvalifikāciju lietderīgā, pozitīvā mijiedarbībā starp profesionālo izaugsmi un uzņēmumos vērojamo konkurenci.

4.25. Saistībā ar nodarbinātības iespējām ir ļoti svarīgi, ka ES risina tādu problēmu kā **intelektuālā darbaspēka emigrācija**, proti, to, ka atsevišķas dalībvalstis zaudē augsti kvalificētu cilvēkkapitālu. Ideālā gadījumā mobilitātei Eiropā vajadzētu veicināt **intelektuālā potenciāla apmaiņu** starp valstīm, t. i., veicināt labklājības radīšanu visās dalībvalstīs. Tomēr praksē tā nenotiek. Atsevišķas ES valstis – galvenokārt Rietumeiropas un Ziemeļeiropas valstis – ir daudz pievilcīgākas mobilajiem darba ņēmējiem no nestabilākajām un mazāk strukturētām valstīm – galvenokārt no Austrumeiropas un Dienvideiropas valstīm, jo pirmajās pieejams vairāk darbvietu un tās spēj piedāvāt lielāku atalgojumu. Darba ņēmēji, kas izceļo, tāpēc cenšas atrast darbu galvenokārt Rūpniecība 4.0 nozarēs, sākot ar ražošanu un beidzot ar pakalpojumu sniegšanu un pētniecību, bet arī citās jomās, piemēram, veselības aprūpē un pētniecībā. Tas izraisa būtisku cilvēkkapitāla, prasmju un talantu aizplūšanu no nosūtītājām valstīm, un tādēļ samazinās to konkurētspēja, ieguldījumi izglītībā un nodokļu ieņēmumi⁽³¹⁾. Dažos gadījumos augsti kvalificēti mobili cilvēki nespēj atrast darbu, kas atbilst viņu kvalifikācijai saņēmējas valsts darba tirgū, un nokļūst darbvietās, kurās viņu ir izglītības līmenis ir pārāk augsts. No tā ir iespējams izvairīties, ja Eiropa veicinās **darbinieku apmaiņu starp dažādu dalībvalstu uzņēmumiem**. Kopumā jāatzīmē, ka ES līmenī jāvelta papildu pūliņi, lai veicinātu **konverģenci, cenšoties panākt iekļaujošu, uz inovāciju balstītu un nodarbinātību veicinošu ekonomikas izaugsmi un lielāku sociālo kohēziju**.

4.26. Vēl viens svarīgs risināms jautājums ir darba ņēmēju **veselības aizsardzība un drošība**. Tehnoloģiskie jauninājumi visdrīzāk aizstās smago un bīstamo darbu, tādējādi uzlabojot darba kvalitāti, bet var rasties jaunas problēmas, it īpaši izolētiem darba ņēmējiem (tāldarba veicējiem). Sociālais dialogs Eiropas, valstu un nozaru līmenī ir lietderīgs instruments, ko var izmantot, lai apspriestu, vai un cik lielā mērā vispārējās digitālas mobilās komunikācijas laikmetā ir vajadzīga darba ņēmēju veselības un privātās dzīves **papildu aizsardzība** un kādi pasākumi šajā saistībā būtu lietderīgi. Tādēļ jāapzina iespējas, kā to varētu paveikt. Viens piemērs ir nesen Francijā atzītās **tiesības atslēgties**. Tās ir nostiprinātas dažos nozares un uzņēmumu līmeņa nolīgumos atsevišķās ES valstīs, bet vēl nav novērtētas ES līmenī. Šā jautājuma analīze jāturpina ES līmenī, ņemot vērā, ka jārespektē darba laika noteikumi un jāīsteno jaunā pieeja virzībā uz darba un privātās dzīves līdzsvara nodrošināšanu.

4.27. Lietu internets, privātums un lielie dati ir citi būtiski jautājumi saistībā ar izpratni par digitalizētu apmācību un e-mācībām un ar tām saistīto datu aizsardzību. Šajā sakarā būtu jāuzsver arī **patērētāju apvienību** nozīme, jo tās var efektīvi palīdzēt izstrādāt jaunus instrumentus, kas risina lielās problēmas saistībā ar to, ka tiešsaistē pieejamo mācību pakalpojumu iegādes un izmantošanas posmā jānodrošina privātās dzīves neaizskaramība⁽³²⁾.

5. Nākotne ir tagad: b) labas prakses piemēri darba ņēmēju pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides jomā

5.1. Atzīti labas prakses piemēri ir atvērtie izglītības resursi (proti, digitālie mācību materiāli, kuriem var piekļūt ar licencēm, kas ļauj tos atkārtoti izmantot, pārveidot un izplatīt) un masveida atvērtie interneta kursi (proti, tālmācībai paredzēti tīklā brīvi pieejami kursi). Šie piemēri ir salīdzinoši aktuāli, tomēr tie nav jauni, un ir svarīgi sniegt vairāk konsultāciju un informācijas par šīm iespējām. Atvērto izglītības resursu un masveida atvērto interneta kursu izmantošana var būt svarīgs instruments, **kas pavērtu iespēju piekļūt izglītībai un apmācībai** resursu ziņā efektīvā veidā, kurš cilvēkiem ļauj līdzsvarot darba un ģimenes pienākumus.

⁽³¹⁾ A. Schellinger (2017. gads), *Brain Drain – Brain Gain: European Labour Markets in Times of Crisis*, Friedrich Ebert fonda 2015.–2017. gada projekts, 88. lpp.

⁽³²⁾ OV C 81, 2.3.2018., 102. lpp.

5.2. EESK uzskata, ka **Eiropas e-kompetences sistēma** ir lietderīgs Eiropas līmeņa instruments: tajā norādīts uz 40 kompetencēm, kas vajadzīgas ar informācijas un komunikācijas tehnoloģijām saistītā darbvietā, un, runājot par kvalifikāciju, prasmēm, zināšanām un prasmju līmeņiem, tostarp prasībām attiecībā uz IKT speciālistu prasmēm un zināšanām, profesijām un organizācijām piecos prasmju līmeņos, izmantota vienota visā Eiropā saprotama terminoloģija, un šī sistēma ir veidota tā, lai tā atbilstu privātpersonu, uzņēmumu un citu valsts un privātā sektora organizāciju, īpaši mācību iestāžu un uzņēmumu, vajadzībām.

5.3. Saistībā ar **arodmācībām uzņēmumos** jānorāda, ka duālās arodzglītības sistēmas tādās valstīs kā Austrija, Vācija, Dānija un Nīderlande ir labas prakses piemērs, jo sociālie partneri tiek iesaistīti profesionālās izglītības un apmācības sistēmu pastāvīgā pielāgošanā jaunajai digitalizācijas virzītai darba videi⁽³³⁾.

5.4. EESK uzskata, ka Spānijas *Fundación Estatal para la Formación en el Empleo (FUNDAE)*, Francijas *Organismes paritaires collecteurs agréés (OPCA)* un Itālijas *Fondi Interprofessionali per la Formazione Continua* ir labas prakses piemēri, kā **finansējami darba vietā rīkoti apmācības kursi**, un pauž pārlicību, ka tie būtiski sekmē darba ņēmēju digitālo prasmju atjaunināšanu.

5.5. Lietderīgas var būt arī **individuālas apmācības shēmas**: piemēram, **Francijā** ir ieviests personīgs mācību konts (CPF), individuāls mācību atvaļinājums (CIF), atvaļinājums prasmju novērtēšanai (CBC) un atvaļinājums iegūto zināšanu validēšanai (CVAE).

5.6. **Itālijā** ir divi mācību atvaļinājuma veidi: pirmais ir paredzēts skolas un/vai universitātes izglītības un to apmācības kursu pabeigšanai, ko nerīko darba devēji. Otrais ir paredzēts gan darba ņēmējiem, gan bezdarbniekiem, lai nodrošinātu darba ņēmēju **tiesības uz mūžizglītību** – darbinieku apzināšanas veidu, viņiem atvēlēto laiku un ienākumus, ko viņi saņem, nosaka **darba koplīguma slēgšanas sarunās**. Visbeidzot, Itālijā ir ieviests **apmācību vaučers** (*voucher formativo*) – to varētu raksturot kā individuālu mācību fondu personas nodarbināmības uzlabošanai, piedaloties profesionālos un novatoriskos apmācības kursus.

5.7. **Vācijā** ir viena no valstīm, kurās ir lielākais darbaspēka īpatsvars pasaulē un zemākais bezdarba līmenis; ESAO veikts apsekojums liecina, ka augstais automatizācijas līmenis neietekmē nodarbinātības īpatsvaru, jo darba ņēmēji ir apmācīti izmantot robotus un viņus **pārceļ uz citām darbvietām**, ja viņu darbavietas tiek likvidētas robotizācijas dēļ. Tomēr dažās jomās ir mazāks darbaspēka pieprasījums, un cilvēkiem, kuri sāk dalību darba tirgū, var trūkt vajadzīgo digitālo prasmju, lai atrastu darbu. Vācijas sociālie partneri ir nolēmuši risināt **inovācijas radītās problēmas** un sākuši apspriest risinājumus šo problēmu novēršanai darba tirgū.

5.8. **Francijā** pagājušajā gadā tika pieņemts likums par **tiesībām atslēgties**, un Itālijā notiek debātes par šo jautājumu un šīs tiesības ir atzītas dažos darba koplīgumos.

5.9. EESK uzskata, ka jaunieši pirmajos vispārējās izglītības un apmācības posmos ir jāizglīto, gan ievērojot darba tirgus vajadzības, gan arī mācot kļūt par **pilnvērtīgiem aktīviem pilsoņiem**⁽³⁴⁾. Visbeidzot, vēl viens labas prakses piemērs ir **programmēšanas pamatkursa** iekļaušana daudzu Igaunijas pamatskolu mācību programmās.

5.10. Nesenā Eiropas Komisijas publikācijā *Business cooperating with vocational education and training providers for quality skills and attractive future*⁽³⁵⁾ minēti daudzi interesanti vairāku dalībvalstu labas prakses piemēri, ko, veicot attiecīgus pielāgojumus, varētu lietderīgi pārņemt arī citviet:

— Austrijas projekts AQUA, kura mērķis ir bezdarbnieku prasmju pielāgošana darba devēju, īpaši MVU, vajadzībām.

— Dānijas projekts *Coop Food School*, kura mērķis ir novērst arvien lielāko darbaspēka trūkumu pārtikas rūpniecībā,

⁽³³⁾ OV C 13, 15.1.2016., 57. lpp.; OV C 143, 22.5.2012., 94. lpp.

⁽³⁴⁾ Skatīt EESK atzinuma "Jauna ES izglītības stratēģija" 1.2. punktu OV C 81, 2.3.2018., 167. lpp.

⁽³⁵⁾ Eiropas Komisija (2017. gads). *Business cooperating with vocational education and training providers for quality skills and attractive future*, Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs.

- AK projekts *Tech Partnership*, kura mērķis ir stimulēt darba ņēmēju apmācību darbam digitālajā nozarē,
 - Vācijas duālās studiju programmas prasmju trūkumu novēršanai augšupējā veidā,
 - Itālijas augstākās tehniskās izglītības iestādes, kas vietējā līmenī nodrošina speciālistu stabilu pieplūdumu stratēģiski svarīgās nozarēs,
 - Nīderlandes projekts *Techwise Twente*, kas vērsts uz profesionālās izglītības un apmācības iestādēm, lai nodrošinātu, ka tajās tiek apgūtas prasmes, kuras vajadzīgas augsto tehnoloģiju materiālu nozarē,
 - Serbijas un Vācijas sadarbība izglītības jomā, lai uzlabotu darbaspēka piedāvājumu atsevišķās nozarēs, kurās trūkst speciālistu,
 - Lietuvas un Latvijas programma “Izglītība uzņēmējdarbībai”, ar ko profesionālās izglītības un apmācības programmas tika atjauninātas, lai tās atbilstu darba tirgus vajadzībām,
 - Somijas *Valkeakoski Campus*, kas ciešā dialogā ar vietējiem uzņēmumiem paver profesionālās izglītības un apmācības iestāžu audzēkņiem iespēju iegūt atbilstīgas digitālās prasmes automatizācijas un robotikas jomā,
 - Slovākijas, Čehijas un Apvienotās Karalistes projekts *Step Ahead*, kas vērsts uz profesionālās izglītības un apmācības iestāžu pasniedzējiem, lai nodrošinātu, ka šajās iestādēs tiek apgūtas darba tirgū vajadzīgas prasmes,
 - Spānijas Būvniecības nozares darba fonda darba ņēmēju prasmju pilnveidei būvniecības nozarē un atjauninātu mācību programmu nodrošināšanai sākotnējā arodmācībā,
- un, visbeidzot,
- vispārējā iniciatīva *Nestlé needs YOUth*, ko īstenojot, sadarbībā ar profesionālās izglītības un apmācības iestādēm tiek nodrošinātas duālās apmācības iespējas un izstrādātas mācību programmas.

Visās minētajās iniciatīvās uzmanība tiek pievērsta vienam vai vairākiem aspektiem, piemēram, piedāvājuma un pieprasījuma atbilstībai, profesionālajai izglītībai un apmācībai, digitālajām un uzņēmējdarbības prasmēm, mobilitātei un sociālajai iekļaušanai.

Briselē, 2018. gada 15. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 533. PLENĀRSESĪJA, 14.3.2018.–15.3.2018.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Cīņa pret nelikumīgu saturu tiešsaistē. Tiešsaistes platformu atbildības kāpināšana”

(COM(2017) 555 final)

(2018/C 237/03)

Ziņotājs: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 17.11.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	9.3.2018.
Pieņemts plenārsesijā	14.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts	180/4/5
(par / pret / atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Nelikumīgs saturs tiešsaistē ir sarežģīta un horizontāla problēma, kas ir jāskata no dažādiem skatupunktiem atkarībā no tā ietekmes vērtējuma un saskaņotības dalībvalstu tiesiskajā regulējumā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzsver, ka svarīgi ir izveidot piemērotu un līdzsvarotu tiesisko regulējumu platformām digitālajā vienotajā tirgū, kas palīdzētu veidot uzticēšanās gaisotni gan uzņēmumiem, gan patērētājiem kopumā, dodot tiem iespēju bez bažām izmantot platformas. Ir jāpieņem elastīgas un ilgtspējīgas regulatīvās un pašregulējuma politiskās pieejas, kas palīdzētu konkrēti risināt problēmas, jo īpaši attiecībā uz procedūram, kas saistītas ar nelikumīga satura atklāšanu, izpēti, paziņošanu un tā izņemšanu no platformām.

1.2. EESK uzskata, ka kritēriju un pasākumu pieņemšanā ir jāsauglabā saskaņotība ar to, kas šajā jautājumā ierosināts tās iepriekšējos atzinumos. Jāievēro pamatprincips, ka nelikumīgs saturs reālajā pasaulē ir nelikumīgs arī virtuālajā (*on-line*) pasaulē. EESK uzsver, ka ir svarīgi nodrošināt tehnoloģiju neitralitāti un saskaņotu noteikumu piemērošanu vienādās situācijās gan tiešsaistē, gan bezsaistē, ciktāl tas ir nepieciešams un iespējams;

1.3. Ir jāpanāk maksimāls līdzsvars starp nelikumīgam saturam noteiktajiem ierobežojumiem un pamattiesību ievērošanu, kā arī attiecībā uz tiešsaistes platformu atšķirīgo lielumu un darbību.

EESK aicina Eiropas Komisiju veikt atbilstošus pasākumus pret vardarbīgu un/vai diskriminējošu paziņojumu skaita pieaugumu platformās un uzsver, ka ir svarīgi aizsargāt neaizsargātas personas un bērnus un apkarot jebkāda veida rasismu, seksismu, kūdīšanu uz terorismu un iebiedēšanu arī digitālajā vidē.

1.4. Jāņem vērā arī plānoto darbību efektivitāte saistībā ar tiešsaistes platformām, kuru mītnevieta atrodas ārpus Eiropas Savienības teritorijas.

Turklāt Komisijai, ciktāl iespējams, būtu jāpārskata un jāklasificē publicētais nelikumīgais saturs, lai to varētu papildināt arī ar citu saturu, kas nav konkrēti minēts paziņojumā.

Jebkurā gadījumā ir jāveicina pamatprincipu piemērošana atklāšanas, izmeklēšanas, paziņošanas un izņemšanas procedūrām šādos gadījumos:

a) lai aizsargātu tiesības, kas atzītas starptautiskajās konvencijās, kuru mērķis ir, piemēram:

- aizsargāt bērnus no digitālā satura, kas varētu būt pretrunā Konvencijai par bērna tiesībām,
- aizsargāt personas ar invaliditāti no digitālā satura, kas varētu būt pretrunā tiesībām, kas noteiktas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām;

b) lai nodrošinātu, ka digitālajā saturā nav diskriminācijas dzimuma dēļ, jo īpaši attiecībā uz tāda principa piemērošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm saistībā ar piekļuvi precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, un nodrošinātu dzimumu līdztiesības un cilvēka cieņas ievērošanu reklāmas jomā;

c) lai garantētu un nodrošinātu, ka digitālais saturs atbilst tam, kas Digitalizācijas programmā paredzēts, lai stiprinātu patērētāju drošību un tiesības digitalizētā sabiedrībā.

Paziņojumā būtu jāietver nelikumīga satura iespējamā ietekme vienotajā tirgū, lai pieņemtu vajadzīgos preventīvos pasākumus, kas nodrošinātu tirgus darbību saskaņā ar tā pamatā esošajiem principiem.

1.5. Ļoti atzinīgi vērtējama Eiropas Komisijas iniciatīva nākt klajā ar šo paziņojumu, kas kopumā ir piemērots līdzeklis cīņai ar nelikumīgu saturu tiešsaistes platformās. Šajā nolūkā būtu jāapsver iespēja saturiski pārskatīt E-komercijas direktīvu, Negodīgas komercprakses direktīvu un Direktīvu par maldinošu un salīdzinošu reklāmu, balstoties uz tādiem kritērijiem kā, piemēram, turpmāk spēkā esošajiem, tehnoloģiski neitrāliem un Eiropas platformu attīstīšanai vitāli svarīgiem noteikumiem, lai neradītu nenoteiktību ekonomikas dalībniekiem un neierobežotu piekļuvi digitālajiem pakalpojumiem.

2. Vispārīga informācija

2.1. Tiešsaistes platformas sniedz informācijas sabiedrības pakalpojumus un īsteno starpnieka funkciju kādā konkrētā digitālā ekosistēmā. Tajās iesaistīts liels skaits dalībnieku, kas darbojas daudzās ekonomikas jomās, piemēram, e-komercija, plašsaziņas līdzekļi, meklētājprogrammas, sadarbīgā ekonomika, bezpeļņas darbības, kultūras satura izplatīšana un sociālā tīklošanās. Tās nav skaidri un precīzi definētas, jo to apgrūtina šo platformu nepārtrauktā attīstība. Pašlaik tām ir būtiska nozīme iekšējā tirgū, un nākotnē tā vēl palielināsies.

2.2. Komisija jau ir pievērsusies tiešsaistes platformu tematikai saistībā ar digitālo vienoto tirgu⁽¹⁾ un atzinusi, ka svarīgākais uzdevums, ar ko ES pašlaik saskaras, lai nodrošinātu ES turpmāko konkurētspēju pasaulē, ir efektīvi veicināt inovāciju šajās ekonomikas nozarēs, vienlaikus pienācīgi aizsargājot patērētāju un lietotāju likumīgās intereses. Šajā nolūkā Komisija plānoja pārskatīt telekomunikāciju, privātuma un elektronisko sakaru direktīvas attiecībā uz tā saukto OTT tiešsaistes sakaru pakalpojumu nozīmi.

⁽¹⁾ COM(2016) 288 final, 2016. gada 25. maijs, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Tiešsaistes platformas un digitālais vienotais tirgus. Eiropas izdevības un uzdevumi".

2.3. EESK ir paudusi viedokli par šo paziņojumu⁽²⁾, uzsverot, ka daudzas tiešsaistes platformas ir nozīmīga sadarbīgās ekonomikas sastāvdaļa, un vēlreiz apstiprinot savus secinājumus par sadarbīgo ekonomiku, jo īpaši attiecībā uz patērētāju, darba ņēmēju un pašnodarbināto aizsardzību. Komiteja arī uzsvēra, ka ir jānovērš regulējuma sadrumstalotības risks un šajā nolūkā jāpieņem ES mērogā saskaņota pieeja.

2.4. Izskatāmajā paziņojumā Komisija pievēršas t. s. "cīņai pret nelikumīgu saturu tiešsaistē", cenšoties kāpināt tiešsaistes platformu atbildību, izklāstot vadlīnijas un principus, kas jāievēro tiešsaistes platformām, lai sadarbībā ar valstu iestādēm, dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām pastiprinātu cīņu pret nelikumīgu saturu tiešsaistē.

2.4.1. Paredzēts plašāk ieviest paraugpraksi, kas palīdz novērst, atklāt, izņemt nelikumīgu saturu vai liegt piekļuvi šādam saturam nolūkā:

a) nodrošināt nelikumīga satura faktisku izņemšanu;

b) veicināt pārredzamību un pamattiesību aizsardzību tiešsaistes vidē;

c) skaidrot, kāda ir platformu atbildība, kad tās veic efektīvas darbības nelikumīga satura atklāšanai, izņemšanai vai piekļuves liegšanai (t. s. "labo samariešu" darbības).

2.4.2. ES tiesiskais regulējums ietver saistošus un nesaistošus noteikumus, tostarp E-komercijas direktīvu⁽³⁾, ar kuru saskaņo nosacījumus, ar kuriem tiešsaistes platformas digitālajā vienotajā tirgū var saņemt atbrīvojumu no atbildības par nelikumīgu satura iespējamu izplatīšanu.

2.4.3. Pašlaik ES nav saskaņotas un konsekventas pieejas nelikumīga satura izņemšanai, jo tas, kas uzskatāms par nelikumīgu, noteikts specifiskos ES, kā arī valstu tiesību aktos. Jebkurā gadījumā saskaņotāka pieeja nodrošinātu efektīvāku cīņu pret nelikumīgu saturu un veicinātu digitālā tirgus attīstību.

2.4.4. Paziņojumā ir izklāstīts, kādi kritēriji ir jāievieš attiecībā uz tiešsaistes platformu, kompetento iestāžu un lietotāju rīcību nolūkā ātri un efektīvi atklāt nelikumīgu saturu. Lai to panāktu, tiešsaistes platformām vajadzētu sistemātiski uzlabot sadarbību ar dalībvalstu kompetentajām iestādēm, savukārt dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka tiesas spēj efektīvi reaģēt uz nelikumīgu saturu tiešsaistē, kā arī būtu jāveicina ciešāka pārrobežu sadarbība.

2.4.4.1. Paziņojumā norādīts: lai tiešsaistē mitināta nelikumīga satura izņemšana būtu ātrāka un uzticamāka, būtu jāievieš mehānismi, kas ļauj rīkoties "uzticamiem signalizētājiem". Tās ir specializētas nelikumīga satura identificēšanas vienības vai īpaši izveidotas struktūras šāda satura atklāšanai un identificēšanai tiešsaistē. Komisija pētīs iespēju ES mērogā vienoties par kopējiem kritērijiem attiecībā uz uzticamiem signalizētājiem.

2.4.4.2. Saziņai ar lietotājiem tiešsaistes platformām vajadzētu izveidot viegli pieejamu un lietotājiem ērtu mehānismu, ar kura palīdzību lietotāji varētu ziņot par platformā mitinātu saturu, kas uzskatāms par nelikumīgu.

2.4.4.3. Lai nodrošinātu augstu saziņas kvalitāti, tiešsaistes platformām vajadzētu ieviest iedarbīgus mehānismus, kas veicinātu pietiekami precīzu un pienācīgi pamatotu paziņojumu iesniegšanu.

2.4.5. Tiešsaistes platformu pieņemto proaktīvo pasākumu lietderīgums tiek vērtēts saistībā ar atbrīvojumu no atbildības un ar tehnoloģiju izmantošanu nelikumīga satura atklāšanai un identificēšanai.

2.4.6. Paziņojumā ir aplūkota arī nelikumīga satura izņemšana, paredzot noteikt stabilas garantijas, kas ierobežotu likumīga satura izņemšanas risku. Komisijas mērķis ir panākt, lai satura izņemšana un pārkāpumu paziņošana kompetentajām iestādēm notiktu "ātri". Paredzēts arī palielināt platformu satura politikas un "paziņošanas un rīcības" procedūru pārredzamību.

⁽²⁾ OV C 75, 10.3.2017., 119. lpp.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. jūnija Direktīva 2000/31/EK (E-komercijas direktīva) (OV L 178, 17.7.2000., 1. lpp.).

2.4.7. Lai nodrošinātu garantijas pret pārmērīgu izņemšanu un sistēmas ļaunprātīgu izmantošanu, Komisija apskata paziņojuma apstrīdēšanas iespējas un pasākumus pret negodprātīgiem paziņojumiem un pretpaziņojumiem.

2.4.8. Lai nepieļautu nelikumīga satura atkārtotu parādīšanos, tiek apsvērta iespēja ieviest pasākumus, kas atturētu lietotājus no tāda paša rakstura nelikumīga satura atkārtotas augšupielādēšanas, lai pārtrauktu šāda nelikumīga satura izplatīšanu, kā arī turpmāk izmantot un izstrādāt tehnoloģijas, kas nepieļautu nelikumīga satura atkārtotu nokļūšanu tiešsaistē, piemēram, izmantojot automatiskus atkārtotas augšupielādes filtrus.

2.4.9. Paziņojumā sniegti norādījumi, bet tas nemaina spēkā esošo tiesisko regulējumu, un tajā nav saistošu noteikumu. Paziņojuma mērķis ir, pirmkārt, informēt tiešsaistes platformas par to, kā vislabāk pildīt savus pienākumus cīņā ar nelikumīgu saturu, kas tajās varētu būt mitināts. Un, otrkārt, izplatīt labas procesuālās prakses piemērus attiecībā uz dažādiem nelikumīgā satura veidiem un veicināt ciešāku sadarbību starp platformām un kompetentajām iestādēm.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK ņem vērā šo paziņojumu un aicina Komisiju izstrādāt programmas un veikt efektīvus pasākumus, kas nodrošinātu stabilu un konsekventu tiesisko regulējumu nelikumīga satura efektīvai izņemšanai. Turklāt paziņojums uzskatāms par lietderīgu, ņemot vērā digitālo platformu pašreizējo ietekmi ikdienas dzīvē, kā arī risku, kas saistīts ar to izplatību sabiedrībā, un ietekmi uz digitālo vienoto tirgu, kura mērķis ir novērst sadrumstalotību starp valstu tiesību aktiem un likvidēt tehniskos, juridiskos un fiskālos šķēršļus, lai uzņēmumi, pilsoņi un patērētāji pilnībā gūtu labumu no digitālajiem rīkiem un pakalpojumiem.

EESK uzsver, ka tiešsaistes platformām nelikumīgs saturs un negodīga komercprakse (piemēram, izklaides pasākumu biļešu tālākpārdošana par ļoti augstu cenu) būtu jāapkaro ar reglamentējošu noteikumu palīdzību, papildinot tos ar efektīviem pašregulējuma pasākumiem (piemēram, ļoti skaidriem lietošanas noteikumiem un atbilstīgiem mehānismiem atkārtotu pārkāpēju identificēšanai, vai veidojot vienības, kas specializējušās satura moderācijas un nelikumīga satura uzraudzības jomā), vai arī pieņemot hibrīdus pasākumus.

3.2. EESK uzskata, ka būtu jāpārskata un jāapkopo gadījumi, kas saistīti ar nelikumīgu saturu, neaprobežojoties vienīgi ar paziņojumā minētajiem gadījumiem (kūdišana uz terorismu, ksenofobi izteikumi, kas virzīti uz publisku naida kurināšanu un vardarbību, un materiāli par seksuālu vardarbību pret bērnu). Varētu ietvert arī citus gadījumus, piemēram, nepārprotami ļaunprātīga neslavas celšana, cilvēka cieņu aizskaroša satura izplatīšana, dzimumu aizskarošs saturs, kas veicina pret dzimumu vērstu vardarbību. Tā mērķis nav izveidot izsmelošu sarakstu, bet noteikt kritērijus šāda satura apkopšanas vajadzībām.

Tāpēc ir jāveicina pamatprincipu piemērošana atklāšanas, izmeklēšanas, paziņošanas un izņemšanas procedūrām šādos gadījumos:

a) lai aizsargātu tiesības, kas atzītas starptautiskajās konvencijās, kuru mērķis ir, piemēram:

— aizsargāt bērnus no digitālā satura, kas varētu būt pretrunā Konvencijai par bērna tiesībām,

— aizsargāt personas ar invaliditāti no digitālā satura, kas varētu būt pretrunā tiesībām, kas noteiktas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām;

b) lai nodrošinātu, ka digitālajā saturā nav diskriminācijas dzimuma dēļ, jo īpaši attiecībā uz tāda principa piemērošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm saistībā ar piekļuvi precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, un nodrošinātu dzimumu līdztiesības un cilvēka cieņas ievērošanu reklāmas jomā;

c) lai garantētu un nodrošinātu, ka digitālais saturs atbilst tam, kas Digitalizācijas programmā paredzēts, lai stiprinātu patērētāju drošību un tiesības digitalizētā sabiedrībā.

3.3. EESK atbalsta pastiprinātus pasākumus cīņai pret nelikumīgu saturu tiešsaistē, jo īpaši saistībā ar nepilngadīgo aizsardzību, un tāda satura izņemšanai, kas saistīts ar naida izteikumiem un kūdišanu uz terorismu, un aicina ņemt vērā vajadzību novērst iebiedēšanu un vardarbību pret neaizsargātām personām.

3.4. Tas ir jāpanāk neraugoties uz to, ka katrā dalībvalstī digitālajā vidē nelikumīga satura jēdziens ir atšķirīgs gan juridiskajā aspektā, gan katra cilvēka ētikas aspektā. Var norādīt piemērus, kuri gan nav tik spilgti kā minētie piemēri, kuros satura uzskatīšana par nelikumīgu būs atkarīga no interpretācijas un to konfliktu risināšanas, ko rada pamattiesību, piemēram, vārda brīvības, un citu vispārztītu tiesību kolīzija, tāpēc dažādās tiesības ir maksimāli jāaskaņo, lai novērstu šādu kolīziju. Tomēr jāuzsver, ka ir svarīgi vērsties pret nepatiesu ziņu izplatīšanu, tāpēc EESK uzskata, ka tiešsaistes platformām būtu lietotājiem jānodrošina rīki, ar kuru palīdzību viņi varētu atmāskot viltus ziņas un informēt citus lietotājus par satura patiesuma apšaubīšanu. Turklāt, lai palielinātu lietotāju uzticēšanos attiecībā uz tiešsaistes satura īstumu, tiešsaistes platformas varētu veidot partnerības ar uzticamiem signalizētājiem, t. i., sertificētām vietnēm, kas nodrošina faktu pārbaudi.

3.5. Ilustratīvā nolūkā ir ieteicams apzināt nelikumīga satura gadījumus tādā veidā, lai iespēju robežās panāktu kopēju izpratni dažādās dalībvalstīs, sekmējot tādējādi to hierarhizēšanu un vērtēšanu. Šajā saistībā cita starpā tiek ierosināti šādi elementi:

- valsts drošība (terorisms, korupcija, narkotiku un ieroču nelikumīga tirdzniecība, izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana),
- nepilngadīgo aizsardzība (pornogrāfija, vardarbība utt.),
- cilvēku tirdzniecība, prostitūcija un ar dzimumu saistīta vardarbība, tostarp arī ar dzimumu saistīta reklāma,
- cilvēka cieņas aizsardzība (naida kurināšana vai diskriminācija rases, dzimuma, ideoloģisko uzskatu, seksuālās orientācijas dēļ),
- ekonomiskā drošība (krāpšana, pirātisms, viltošana utt.),
- informācijas drošība (noziedzīga ielaušanās IT sistēmā, datu vākšana komerciālos nolūkos, krāpšana konkurences nolūkos, informācijas manipulēšana utt.),
- privātuma aizsardzība (iebidēšana tiešsaistē, personas datu nopludināšana un izmantošana, iejaukšanās personas saziņā, iejaukšanās personas atrašanās vietas noteikšanā utt.),
- reputācijas aizsardzība (goda aizskaršana, nelikumīga salīdzinošā reklāma utt.),
- intelektuālais īpašums.

3.5.1. Būtu nepieciešams arī pieņemt konceptuālu pieeju jēdzienam “nelikumīgs saturs” un “bīstams saturs”, kas novērstu šo jēdzienu atšķirīgu interpretāciju.

3.6. Ņemot vērā to ietekmi, īpaša uzmanība būtu jāpievērš atsevišķu digitālo platformu ekonomiskās varas koncentrācijai, kā arī to funkcijai sagatavot, apstrādāt un izplatīt informatīva rakstura saturu, kas ir šķietami likumīgs, bet slēpj sevī nelikumīgus vai pat bīstamus aspektus.

Tāda pati pieeja jāpiemēro visam, kas saistīts ar lielajiem datiem un labumu, ko tiešsaistes platformas gūst no šo datu izmantošanas.

3.7. Turklāt, ņemot vērā aplūkojamās problēmas globālo raksturu, vajadzētu norādīt arī iespēju analizēt un izskatīt optimālas un efektīvas sadarbības un savstarpīguma iniciatīvas šajā jomā, pamatojoties uz principiem, kas saistīti ar informāciju, izvēli, pakāpenisku funkciju nodošanu, drošību, datu integritāti, piekļuvi un īstenošanu.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Saistībā ar vispārējo kontekstu būtu lietderīgi apsvērt iespēju pārskatīt 2000. gadā pieņemto E-komercijas direktīvu, kā arī 2005. gadā pieņemto Negodīgas komercprakses direktīvu un 2006. gadā pieņemto Reklāmas direktīvu. Vajadzētu aplūkot arī aspektus, kas saistīti ar jauniem uzņēmējdarbības modeļiem, kā arī citiem gadījumiem, kuros nav tradicionālu tirdzniecības attiecību, un jebkurā gadījumā pastiprināt atbildību par platformu saturu, turklāt šai atbildībai jābūt saskaņotai visas ES mērogā, un novērst nepilnības īstenošanā. Tas viss nepieciešams, lai stiprinātu juridisko noteiktību un palielinātu uzņēmumu un patērētāju uzticēšanos.

4.1.1. Vajadzētu paredzēt pasākumus pret tīmekļa vietnēm, kuras pārkāpj noteikumus, nodrošinot iespēju bloķēt piekļuvi šīm tīmekļa vietnēm, izmantojot pārredzamas procedūras, kuras piedāvā atbilstošas garantijas, kā arī nosakot tikai nepieciešamus un samērīgus ierobežojumus un informējot lietotājus par ierobežojuma iemesliem. Minētajās garantijās būtu jāparedz arī iespēja vērsties tiesā.

4.1.2. Attiecībā uz nelikumīga satura atklāšanu un paziņošanu, paziņojumā noteikts, ka valsts tiesas un valsts iestādes var veikt aizsardzības un citus pasākumus, lai izņemtu nelikumīgu saturu vai bloķētu piekļuvi tam. Papildus jāveic pasākumi, kurus EESK ierosinājusi saistībā ar pasākumiem, kas paredzēti regulā par patērētāju tiesību aizsardzības iestāžu sadarbību⁽⁴⁾.

4.2. Vajadzētu ieviest arī mehānismus, kas ļautu identificēt atbildīgās personas, kā arī reaģēšanas procedūras, kas ļautu iepriekš un pēc tam atsaukt atļaujas, un veikt pasākumus, pamatojoties uz priekšvēsturi un pieejamo informāciju.

4.3. Varētu arī sīkāk skatīt aspektus, kas saistīti ar tāda satura apstiprināšanu, kas minēts iepriekšējos paziņojumos. Varētu, piemēram, sagatavot sarakstu ar tiešsaistes platformām, kuras izplata nelikumīgu saturu, kā arī sarakstu ar tiešsaistes platformām, kuras īsteno labu praksi un ir oficiāli atzītas, tādējādi veicinot godīgu konkurenci un uzticību tīmeklim.

Inovācija sekmē ieguldījumus pētniecībā, pilnveido un uzlabo darba ņēmēju prasmes, un tai ir būtiska nozīme jaunu ideju un inovāciju radīšanā. Tehnoloģiska inovācija būtu jāizmanto procedūrām, ar kurām atklāj, identificē, izņem nelikumīgu saturu un novērš tā atkārtotu izplatīšanu, izmantojot, piemēram, informācijas apstrādi un izlūkdatumus, automatiskas atklāšanas un filtrēšanas tehnoloģijas, taču galu galā būtu jāpanāk, ka personas individuālais lēmums un rīcība ir saskaņā ar pamattiesībām un demokrātijas vērtībām.

Atkārtoti apstiprinot, ka ir jāatrod līdzsvars starp pamattiesību ievērošanu un nelegāla satura ierobežošanu, EESK uzsver, ka pašreizējo automatizētas filtrēšanas tehnoloģiju izmantošana rada nesamērīgu slogu starpnieku brīvībai veikt uzņēmējdarbību, galalietotāju tiesībām uz vārda brīvību un tiesībām uz personas datu aizsardzību. Nevajadzētu uzspiest nozarei universālus risinājumus, piemēram, automatiskus atkārtotas augšupielādes filtrus, neņemot vērā MVU īpašās vajadzības IT nozarē. Automatizētas filtrēšanas tehnoloģiju izmantošanas pašreizējā labākā prakse liecina, ka sistemātiski jāpiemēro princips, ka procesā piedalās arī cilvēks. Tā ir sistēma, kurā salīdzinoši nedaudzos strīdīgos gadījumos galīgos kontekstuālos lēmumus vienmēr pieņem cilvēki, lai samazinātu iespējamību pārkāpt pamattiesības uz vārda brīvību. Būtu skaidri jānosaka, ka mākslīgais intelekts nedrīkst aizstāt lēmumus, ko cilvēki pieņem, pamatojoties uz ētiskiem apsvērumiem.

4.4. Attiecībā uz paziņojumiem tiek ierosināts pievērsties jautājumam par uzticamu signalizētāju akreditācijas procedūrām, bet attiecībā uz "augstas saziņas kvalitātes nodrošināšanu" būtu jāuzsver iespēja informēt sabiedrību par paziņojumiem.

4.5. Paziņojumā nav konkrēti ierosināti proaktīvi, preventīvi un pāraudzinašanas pasākumi, kas ļautu īstenot virkni politisku iniciatīvu šajā jomā, taču šāds precizējums ir būtiski svarīgs, lai integrēti un efektīvi cīnītos pret nelikumīgu digitālu saturu.

4.6. Ir jāparedz pasākumi gadījumiem, kad pieņemtie lēmumi ir jāpārskata, lai tos varētu atcelt un atjaunot kļūdaini izņemtu saturu, vai gadījumiem, kad personai ir ļaunprātīgs nolūks izsūtīt konkrētu paziņojumu, it sevišķi saistībā ar alternatīvas strīdu izšķiršanas mehānismiem un rīcības kodeksu, kuros neizpildes gadījumā ir paredzētas sankcijas.

EESK aicina izveidot efektīvas sistēmas sūdzību izskatīšanai un strīdu izšķiršanai, tādējādi vienkāršojot kārtību, kādā MVU un patērētāji var izmantot savas tiesības.

⁽⁴⁾ OV C 34, 2.2.2017., 100. lpp.

4.7. Attiecībā uz nelikumīga satura izņemšanu tiek ierosināts kāpināt priekšlikumu efektivitāti, ieviešot kādu atturošu elementu, piemēram, informējot sabiedrību par pasākumiem, kas veikti attiecīgās juridiskās noteiktības ietvaros, jo tas paaugstinātu pārredzamības standartus, kas ir priekšnosacījums optimālai un efektīvai tiesību akta priekšlikuma ieviešanai.

Ir jānodrošina platformu, patērētāju un citu ekonomikas dalībnieku augsts aizsardzības līmenis. Ir svarīgi veicināt sistēmas pārredzamību un uzlabot platformu savstarpējo sadarbību, kā arī to sadarbību ar iestādēm nolūkā pastiprināt cīņu pret nelikumīgu saturu.

4.8. Visbeidzot, konkrētie priekšlikumi, kas attiecas uz bērniem, būtu jāpaplašina un jāattiecina uz citām neaizsargātām pieaugušo iedzīvotāju grupām, pielāgojot tos viņu neaizsargātības pakāpei.

Briselē, 2018. gada 14. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Programmas Copernicus (2014–2020) vidusposma novērtējums””

(COM(2017) 617 final)

(2018/C 237/04)

Ziņotājs: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 18.1.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	9.3.2018.
Pieņemts plenārsesijā	14.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts	178/0/2
(par / pret / atturas)	

1. Secinājumi un priekšlikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē līdz šim sasniegtos programmas *Copernicus* rezultātus, par kuriem ziņo Komisija. Ļoti precīzi satelīti jau darbojas un katru dienu sūta kvalitatīvi augstvērtīgus Zemes novērošanas datus par visu pasauli.

1.2. EESK uzsver, ka, vērtējot programmas *Copernicus* sasniegumus, jāņem vērā ne tikai ekonomiskais aspekts, bet arī sociālie un ekoloģiskie aspekti. ES ir apņēmusies sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus un ir viena no pasaules līderēm centienos ierobežot klimata pārmaiņas, jo Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Pušu konferences 21. sesijā (COP 21) tā ir uzņēmusies skaidras un ļoti vērienīgas saistības, un programma *Copernicus* ir vissvarīgākā sistēma, kas nodrošina skaidrus rādītājus un rīkus darbības rezultātu un sasniegumu mērīšanai ne tikai ES līmenī, bet arī visā pasaulē.

1.3. Programmai *Copernicus* ir būtiska loma tādās jomās kā klimata pārmaiņas, pārtikas nodrošinājums, sabiedrības veselība, katastrofu pārvarēšana, cilvēku tirdzniecība, kuģošanas drošība utt. ES ir līderis centienos veikt uzraudzību un sniegt precīzus datus par klimata pārmaiņām, dažādu gāzu emisijām, lauksaimniecības un meža zemes stāvokli un stāvokli jūrā. Bez šiem datiem zinātnieki nevarētu izprast minētās problēmas un piedāvāt veidus, kā sekmīgi ierobežot klimata pārmaiņas, ilgtspējīgi ražot pārtiku utt.

1.4. Tomēr Eiropas iedzīvotāji īsti neizprot savu saistību ar programmu *Copernicus* un nejut lepnumu par to. Eiropas iedzīvotāji nav pietiekami informēti par programmu *Copernicus* un tās sniegtajiem ieguvumiem un bieži neko nezina par ES kosmosa izpētes programmām kā tādām. Šai programmai un tās pasākumiem būtu jāgūst plašāka publicitāte plašsaziņas līdzekļos, un tai vajadzētu būt atvērta pilsoniskai sabiedrībai un pilsoniski aktīviem iedzīvotājiem. EESK uzskata, ka pilsoniskajai sabiedrībai ir noteikti jāpiedalās kosmosa izpētes stratēģiju un programmu izstrādē.

1.5. Izveidotajam programmas *Copernicus* forumam vajadzētu būt pieejamam uzņēmumu, patērētāju un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem. “Slēgtais klubs” ir jāatver sabiedrībai, un ir jāveido īsta **Eiropas kosmosa kopiena**. EESK pauz ieinteresētību un vēlmi aktīvi piedalīties gan tiešā veidā, gan ar tajā pārstāvēto nacionālo organizāciju starpniecību, jo šīm organizācijām ir plašas iespējas veidot “trūkstošos posmus”, kas apzināti EESK projektā *Space and Society*.

1.6. Programmas *Copernicus* efektivitāte nebūtu jāvērtē, ņemot vērā tikai ekonomiskos ieguvumus. Lielāko vērtību tā rada vides un sociālajā jomā. Tā ir rīks, kas ir ļoti vajadzīgs, lai varētu ierobežot klimata pārmaiņas, ilgtspējīgi nodrošināt pārtiku pasaules iedzīvotājiem, izglābt dzīvības jūrā utt. Šī programma nodrošina pakalpojumus, ko nevar nopirkt no trešām personām valstu drošības apsvērumu dēļ un tādēļ, ka līdzīgas kvalitātes pakalpojumi pašlaik citur nav pieejami. Tā ir mūsu atbilde minētajām vispasaules problēmām un apliecina mūsu kā nobriedušas globālas sabiedrības vēlmi šīs problēmas risināt.

1.7. Lai *Copernicus* datus varētu sekmīgi izmantot, ļoti svarīgi ir iesaistīt MVU, mikrouzņēmumus, jaunuzņēmumus un neatkarīgus pētniekus. Tiem ir jaunas idejas un spēja rast jaunus izmantošanas veidus. Būtiski ir veicināt dažādu iniciatīvu izstrādi un attīstīt tādas rīkus galalietotājiem, kuri rada pievienoto vērtību. Liela nozīme ir bijusi programmai "Apvārsnis 2020", un arī turpmāk tās nozīmīgums būtu jā saglabā. Ļoti svarīga ir piekļuve finansējumam, ko nodrošina Eiropas Investīciju banka (EIB) un Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF).

1.8. EESK aicina aktīvāk veicināt konsekvenci un saskaņotību saistībā ar *Copernicus* un plašāk informēt par šo programmu. Turklāt Eiropas līmenī dažādiem ģenerāldirektorātiem un dalībvalstu līmenī valstu un reģionu iestādēm šīs programmas rīki būtu jāizmanto publisko pakalpojumu vajadzībām. Būtu jānosaka, ka Eiropas līmenī *Copernicus* dati ir jāņem vērā kā neatkarīgs un nacionāls standarts. Šajā jomā gūto panākumu un *Copernicus* sniegto ieguvumu mērīšanā vairāk būtu jāiesaista Eurostat.

1.9. Mazas vietējās aģentūras valstu līmenī būtu piemērots risinājums šo datu izplatīšanai un *Copernicus* kā rīka izmantošanai valstu valdību līmenī. Ja tiktu izveidotas vietējo lietotāju kopienas, kurās iesaistītos vietējie MVU, mikrouzņēmumi, jaunuzņēmumi un neatkarīgie pētnieki, kā arī reģionu pašvaldības, pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, izglītības iestādes, neatkarīgie un publiskie konsultāciju dienesti un tā sabiedrības daļa, kas tieši strādā ar *Copernicus*, piemēram, lauksaimnieki, mezsaimnieki un vides speciālisti, tas varētu palīdzēt vēl vairāk paplašināt *Copernicus* datu izmantošanu un uzlabot šīs programmas darbību, kas pielāgota valstu īpatnībām.

1.10. Ļoti svarīga ir izglītošana par programmu *Copernicus*. EESK atzinīgi vērtē īpaši izstrādātās maģistratūras programmas, kas atbalsta dažu Eiropas universitāšu studentus, kuri mācās, lai iegūtu *Copernicus* maģistra grādu. EESK aicina īstenot īpašu, vēl vērienīgāku programmu, paredzot visu nepieciešamo tehnisko atbalstu īpašu *Copernicus* nodaļu izveidei visās attiecīgajās Eiropas universitātēs, profesionālās izglītības iestādēs un struktūrās, kas sniedz konsultāciju pakalpojumus. *Copernicus* iespējamā izmantošana būtu jāiekļauj kā atsevišķs mācību priekšmets visos attiecīgajos studiju virzienos, tostarp tādos kā lauksaimniecības un meža zinātne, inženiertehniskās zinātnes, vides zinības, jūras studijas utt. Būtu jāņem vērā esošo speciālistu, tostarp arī galalietotāju apmācības vajadzības; šajā jomā īpašas programmas varētu nodrošināt valstu neatkarīgie un publiskie konsultāciju dienesti.

1.11. Paredzams, ka *Copernicus* datu un informācijas piekļuves pakalpojumu (*Data and Information Access Services – DIAS*) sniegšana, kas tiks sākta, drīzumā nodrošinās ātru un vieglu piekļuvi datiem. Tā ļaus novērst dažas būtiskas problēmas saistībā ar laiku, kas vajadzīgs *Copernicus* datu lejupielādēšanai. EESK arī aicina paātrināt *in situ* datu, ko regulē valstu tiesību akti, saskaņošanu un to pilnīgas pieejamības nodrošināšanu. Standartizācija un sadarbība ir visaptverošu programmas *Copernicus* panākumu priekšnosacījums.

1.12. Virzībā uz ilgtspējīgu un sociāli nozīmīgu ekonomiku prioritāri ES uzdevumi ir veicināt kvalificētu inženieru un tehnisko darbinieku apmācību, jaunu darbvieta izveidi un jaunu profesionālo iemaņu, kas saistītas ar lietojumprogrammu izstrādi, apguvi.

1.13. Runājot par rezultātu nozīmību un to kvalitāti, EESK pauž cerību, ka priekšroka tiks dota Eiropas kosmiskajām nesējraķešēm. Eiropas izcilība, par ko liecina sekmīga palaišana, precīza programmu īstenošana un termiņu ievērošana, kā arī elastība jauno nesējraķešu *Ariane 6* un *Vega C* izmantošanā, būtu jāatbalsta ar ilgtermiņa līgumiem. EESK neatbalsta proteccionistisku politiku, tomēr vienlaikus uzskata, ka, piemērojot savstarpības principu, šī Eiropas nozare ir jā aizsargā pret negodīgu praksi.

1.14. Īpaša uzmanība jāvelta informēšanai par iespējām, kuras šajā jomā paveras lauksaimniecībai, mezsaimniecībai un zivsaimniecībai, un tāpēc jāīsteno mērķorientētas iepazīstināšanas un informēšanas programmas, kas adresētas nozares uzņēmējiem. Enerģijas, kā arī mēslošanas līdzekļu un pesticīdu ietaupījumi var būtiski palielināt un uzlabot lauksaimniecisko ražošanu un ūdeņu aizsardzību. EESK uzskata, ka Āfrikai paredzētā programma "Globālā vides un drošības novērošana" (*GMES*), kas jau ir devusi izcilus rezultātus, būtu jā nostiprina un jāizmanto arī citos jaunattīstības reģionos.

1.15. EESK atzinīgi vērtē izveidoto programmas *Copernicus* pārvaldības modeli, it īpaši lietotāju foruma izveidi, un uzskata, ka tam ir jābūt atvērtam tautsaimniecības, pētniecības un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Nākamajā *Copernicus* regulā būtu jāapstiprina pašreizējais pienākumu sadales modelis, kura pamatā ir prasmes un kurā tehniskā atbildība par kosmosa komponentu, kas uzticēts Eiropas Kosmosa aģentūrai (EKA), ir nodalīta no atbildības par pakalpojumiem, kuri uzticēti "pilnvarotajām struktūrām".

1.16. Līdztekus datu pieejamības un kvalitātes uzlabošanai vairāk pūļu jāvelta pilnīgai platjoslas ieviešanai visā Eiropā, it īpaši lauku un nomaļos apvidos, ko privātie operatori bieži vien atstāj novārtā. Digitālā vienotā tirgus stratēģijas efektīva īstenošana ir būtiska, lai varētu maksimāli izmantot programmas *Copernicus* piedāvātās iespējas. EESK pilnībā atbalsta šo Eiropas Komisijas iniciatīvu un mudina Parlamentu un Padomi paātrināt sarunas, lai galīgi apstiprinātu pasākumus, kas vēl tiek apspiesti.

1.17. Prioritāte ir datu aizsardzība pret arvien biežākajiem uzbrukumiem, kā arī kosmisko atkritumu radītie apdraudējumi kosmosa infrastruktūrai. EESK iesaka pastiprināt drošības pasākumus un paātrināt to programmu izstrādi, kuru mērķis ir orbītas attīrīšana no šiem atkritumiem un vairs nestrādājošajiem satelītiem ⁽¹⁾. Eiropas Komisijai būtu jāpastiprina centieni panākt plašu starptautisku vienošanos.

1.18. EESK aicina kosmosa pasākumos plašāk iesaistīt finanšu sistēmu un ieguldītājus. Emitējot īpašas “kosmosa obligācijas”, varētu iesaistīt arī plašu sabiedrību. Īpaša uzmanība būtu jāvelta mazo un vidējo uzņēmumu un jaunuzņēmumu finansēšanai, lai tie spētu izstrādāt pakalpojumus un novatoriskas lietotnes. Nesenās vienošanās par globālās sasilšanas ierobežošanu paver iespējas jaunai saimnieciskai darbībai, kas saistīta ar emisiju monitoringu.

1.19. EESK arī iesaka saglabāt un, iespējams, palielināt finansējumu programmai *Copernicus*, kas ne tikai nodrošina izaugsmi un attīstību, bet arī garantē Eiropas autonomiju un neatkarību savas teritorijas pārvaldībā un savas drošības garantēšanā, kā arī veicina inovāciju, pētniecību un ilgtspējīgu attīstību.

2. Komisijas paziņojums

2.1. Šīs programmas kosmosa komponents laikposmā no 2014. gada aprīļa līdz 2017. gada aprīlim pamatā atbilst prognozēm, izņemot to, ka par aptuveni 10 mēnešiem aizkavējās *Sentinel 2 B* palaišana, jo radās problēmas ar Krievijas kosmisko nesējraķeti *Rockot*. Lai iespējami novērstu kavēšanos, *Sentinel 2 B* tika palaists orbītā, izmantojot kosmisko nesējraķeti *Vega*, ko izstrādājusi Itālijas Kosmosa aģentūra (ASI) sadarbībā ar EKA.

2.2. Piecu orbītā nogādāto satelītu nodrošināto datu apjoms 2017. gada martā kopumā sasniedza 12 TB dienā, un tas tālu pārsniedza prognozēto, tāpat kā datu bezmaksas izplatīšanas vietnē reģistrēto lietotāju skaits, kas palielinājās līdz 85 000, nevis līdz plānotajiem 50 000 ⁽²⁾.

2.3. *Sentinel 5P* tika sekmīgi palaists 2017. gada 13. oktobrī, lai tas katru dienu piegādātu datus par atmosfēras sastāvu un veiktu siltumnīcefekta gāzu, ozona slāņa, sēra dioksīda un formaldehīda satura, kā arī vulkānisko pelnu un oglekļa monoksīda monitoringu.

2.4. Jau no sākuma *Copernicus* guva labumu no sadarbības ar citām “papildinošajām misijām”, kas ir ļoti būtiskas centienos iegūt visaugstākās izšķirtspējas datus, kurus *Copernicus* nespēj nodrošināt. Šīs misijas ļāva sākt projektu, vēl pirms bija palaists pirmais satelīts *Sentinel*. Līdztekus datiem no paralēlajām misijām tiek izmantoti un salīdzināti arī dati, ko sniedz zemes, jūras un gaisa *in situ* sensori. *Copernicus* datu vispārārtītā precizitāte ir tieši atkarīga no datu apstiprināšanas, un tos pārbauda, salīdzinot ar datiem, ko reģistrē *in situ* sensori.

2.5. *Copernicus* jau sākotnēji tika veidota kā uz lietotājiem orientēta programma, kuras pamatā ir to vajadzības. Šāda pieeja, kā arī atvērtā datu izmantošana bez maksas nodrošina tam arvien lielākus panākumus pakalpojumu lietotāju un sniedzēju vidū.

2.6. *Copernicus* pārvaldības pamatā ir kompetences princips.

2.6.1. Kosmosa komponenta koordinēšana un īstenošana ir uzticēta Eiropas Kosmosa aģentūrai (EKA) un daļēji arī Eiropas Meteoroloģisko satelītu izmantošanas organizācijai (EUMETSAT).

2.6.2. Atbildība par pakalpojumiem ir uzticēta Kopīgajam pētniecības centram (JRC), Eiropas Vides aģentūrai (EVA), Eiropas Vidēja termiņa laika prognožu centram (ECMWF), *Mercator Océan*, Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūrai (*Frontex*), Eiropas Jūras drošības aģentūrai (EMSA) un ES Satelītcentram. *Copernicus* atbilstība ģeotelpisko datu programmas *INSPIRE* standartiem nodrošina visu pieejamo datu avotu efektīvu izmantošanu.

⁽¹⁾ OV C 327, 12.11.2013., 38. lpp.

⁽²⁾ Šajā vietnē 2018. gada 17. janvārī bija 118 000 reģistrētu lietotāju.

2.7. Komisija pozitīvi vērtē līdz šim sasniegtos rezultātus, atbilstību plānotajam budžetam, lietotāju pieprasījuma pieaugumu un sadarbību ar iestādēm un struktūrām, kas palīdz pārvaldīt pakalpojumus.

2.8. Programmas vispārējā vadība uzticēta dalībvalstu pārstāvju veidotajai *Copernicus* komitejai un lietotāju forumam, kas sadarbojas ar Komisiju.

2.9. Ar īpašām programmām, piemēram, *Copernicus Relays* un *Copernicus Academy*, kuru mērķis ir paaugstināt informētību un nodrošināt vietējo palīdzības dienestu darbu, ir sasniegti izcili rezultāti tādās jomās kā informēšana par *Copernicus* sniegtajām iespējām un to popularizēšana.

2.10. Komisija, apvienojot spēkus ar EKA, katru gadu organizē konkursu *Copernicus Masters*, kura mērķis ir veicināt inovāciju. *Copernicus* jaunuzņēmumu programma ietver arī gan *Copernicus Accelerator*, kas nodrošina jaunuzņēmumu apmācību, gan drīzumā paredzēto *Copernicus Hackathons* (divos gados tiks rīkoti 40 hakatoni) un programmu *Copernicus Incubation*, kura triju gadu laikā finansiāli atbalstīs 60 jaunuzņēmumus.

2.11. Komisijas turpmākās prioritātes ir šādas:

- atraišīt *Copernicus* ekonomisko potenciālu, pārvēršot iegūtos datus novatoriskos produktos un pakalpojumos,
- nodrošināt programmas turpmāko stabilitāti un pilnīgu un atvērtu bezmaksas piekļuvi datiem,
- pilnībā īstenot Kosmosa stratēģiju Eiropai, lai risinātu ar klimata pārmaiņām un ilgtspējīgu attīstību saistītās problēmas un uzraudzītu CO₂ un citu siltumnīcefekta gāzu emisijas, zemes izmantošanu un mežsaimniecību, kā arī pārmaiņas Arktikā,
- stiprināt drošību, ko *Copernicus* var paveikt, atvieglojot robežkontroles pasākumus un jūras novērošanu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atzinīgi vērtē līdz šim sasniegtos programmas *Copernicus* rezultātus, par kuriem ziņo Komisija. EESK vienmēr atbalstījusi Eiropas kosmosa politiku kopumā un it īpaši abas galvenās programmas *Galileo* un *Copernicus*; iepriekšējie Komitejas atzinumi par šo tematu ⁽³⁾ ir plaši atspoguļoti Komisijas paziņojumā.

3.2. EESK uzskata, ka šīs programmas pamatmērķi ir sasniegti un dažās jomās pat pārsniegti.

3.3. Satelītu katru dienu savāktu datu apjoms un kvalitāte liecina, ka *Copernicus* ir viens no pasaules vadošajiem datu generētājiem, kas nodrošina Eiropas Savienības neatkarību tās teritorijas novērošanā un precīzus bezmaksas datus citām pasaules daļām. Šīs programmas negaidītie panākumi ir radījuši dažas grūtības datu plūsmas pārvaldībā. EESK iesaka ātri un efektīvi paplašināt sabiedrībai pieejamos portālus un aicina apmierināt pieprasījumu pēc ātrgaitas sistēmām, kas paredzētas lielo datu lejupielādei.

3.4. Gaidāmajai *DIAS* sistēmas darbības sākšanai būtu jāatvieglo piekļuve un kopā ar *Copernicus* atsaucēs datu piekļuves sistēmu (*Copernicus Reference Access Data – CORDA*) jānodrošina lietotājiem nenoliedzami uzlabojumi pieejamo datu apjoma un kvalitātes ziņā. Dati paši par sevi būtu arī jāizvērtē saistībā ar mākoņainības faktoru, jo tieši šā iemesla dēļ lielu daļu datu nevar izmantot. Tādā veidā varētu ievērojami samazināt *DIAS* iekārtu ekspluatācijas un amortizācijas izmaksas.

3.5. EESK uzsver, ka, vērtējot programmas *Copernicus* sasniegumus, jāņem vērā ne tikai ekonomiskie, bet arī sociālie un ekoloģiskie aspekti. ES ir apņēmusies sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus un ir viena no pasaules līderēm centienos ierobežot klimata pārmaiņas, jo Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Pušu konferences 21. sesijā (*COP 21*) tā ir uzņēmusies skaidras un ļoti vērienīgas saistības, un programma *Copernicus* ir vissvarīgākā sistēma, kas nodrošina skaidrus rādītājus un rīkus darbības rezultātu un sasniegumu mērīšanai ne tikai ES līmenī, bet arī visā pasaulē.

⁽³⁾ Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka telpiskās informācijas infrastruktūru Kopienā (*INSPIRE*) (OV C 221, 8.9.2005., 33. lpp.); atzinums par Zemes novērošanas programmu (*GMES*) (OV C 339, 14.12.2010., 14. lpp.); atzinums par (*GMES*) kosmosa komponenti (OV C 44, 11.2.2011., 153. lpp.); atzinums par Eiropas Zemes novērošanas programmu (*GMES*) (OV C 299, 4.10.2012., 72. lpp.); atzinums par programmu *Copernicus* (OV C 67, 6.3.2014., 88. lpp.); atzinums par Kosmosa stratēģiju Eiropai (OV C 209, 30.6.2017., 15. lpp.).

3.6. Neraugoties uz Komisijas un aģentūru, kam uzticēta pakalpojumu sniegšana, slavējamajām iniciatīvām, patlaban nav atbilstošas un koordinētas politikas attiecībā uz sabiedrības informēšanu par ieguvumiem, ko sniedz *Copernicus* nodrošinātā informācija, un tādēļ simtiem miljonu Eiropas iedzīvotāju neko nezina par kosmosa sniegtajiem ieguvumiem. EESK vairākkārt aicinājusi izveidot centrālo kosmosa portālu, kas būtu veltīts Eiropas kosmosa politikai kopumā. Tas būtu pirmais solis ceļā uz Eiropas kosmosa kopienas izveidi, pārņemot pozitīvo pieredzi no Eiropas Ogļu un tērauda kopienas un tās pārvaldības modeļa, kas ļāva izveidot Eiropas Kopieni.

3.7. Viena no Eiropas Kosmosa stratēģijas prioritātēm ir veicināt nodarbinātību un ilgtspējīgu izaugsmi. Ja ekonomikas dalībnieku, novatorisku jaunuzņēmumu un datu apstrādes un jaunu lietojumprogrammu radīšanas ekspertu pieredze un zināšanas par tirgu būs pieejamas, tas var veicināt katru dienu iegūto datu izmantošanas strauju attīstību un, ļoti iespējams, radīt pozitīvu ekonomisko, ekoloģisko un sociālo ietekmi.

3.8. Programmas *Copernicus* pārvaldība ir vērtēja pozitīvi, un Komisijas un iesaistīto aģentūru pienākumi ir skaidri sadalīti. Nākamajai *Copernicus* regulai būtu jā saglabā šāds pareizs līdzsvars, arī turpmāk EKA uzticot atbildību par kosmosa komponenta koordinēšanu, bet "pilnvarotajām struktūrām" – atbildību par pakalpojumu pārvaldīšanu.

3.9. Kosmosa pakalpojumu attīstīšanai ir būtiska loma centienos izstrādāt iedzīvotājiem un uzņēmumiem paredzētus digitālos pakalpojumus. *Copernicus* pakalpojumiem ir arī daudzveidīgs praktiskais ikdienas pielietojums, piemēram, lauku saimniecības Austrijā palielināja ražu par 26 %, izmantojot tīrumu novērošanu satelītus; Nīderlandē tā pati sistēma samazināja izdevumus saistībā ar ogļūdeņražu iegūvi, transportēšanu un loģistiku; vairākas Eiropas pilsētas palielināja gaisa piesārņojuma mērījumu precizitāti par 60 %, vienlaikus arī samazinot izmaksas ⁽⁴⁾.

3.10. EESK aicina paātrināt platjoslas ieviešanu visā Eiropā, it īpaši lauku un nomaļos apvidos, kā paredzēts digitālā vienotā tirgus stratēģijā.

3.11. EESK aicina Komisiju īpaši apņēmīgi sekmēt prasmju izplatīšanu un jaunu darbvietu izveidi. Ar ES programmām būtu jāatbalsta arodmācību kursu izveide. Precīzās lauksaimniecības izplatība uzlabos ražas rādītājus, ietaupot ūdeni, mēslošanas līdzekļus un pesticīdus. Lauksaimniecība 4.0 daudz iegūs no iespējas izmantot zemes novērošanas datus un apvienot tos ar ģeolokācijas datiem un citām jau pašlaik pieejamām tehnoloģijām. Radīsies jaunas profesijas, piemēram, teritorijas analītiķis, kiberagrונים un klimata pārmaiņu ierobežošanai paredzētu lietojumprogrammu izstrādātājs.

3.12. Liela problēma, kas kavē Eiropas kosmosa programmu radīto iespēju strauju attīstību, ir finansēšanas jautājums, it īpaši MVU un jaunuzņēmumiem.

3.13. Cita būtiska problēma ir kiberdrošība, privātums un kosmosa infrastruktūras drošība. Ikdienas dzīve arvien vairāk kļūst atkarīga no tādu datu izmantošanas, kas nāk no kosmosa. EESK iesaka pastiprināt drošības pasākumus un paātrināt to programmu izstrādi, kuru mērķis ir orbītas attīrīšana no šiem atkritumiem un vairs nestrādājošajiem satelītiem ⁽⁵⁾. Eiropas Savienībai būtu jāveicina centieni panākt plašu starptautisku vienošanos par infrastruktūras drošību.

3.14. "Atveriet slēgto klubu" – tādām būtu jābūt jaunajam aicinājumam publiskajām iestādēm un privātajam sektoram, lai panāktu efektīvu pilsoniskās sabiedrības iesaisti. Pašlaik dažādu publiskā un privātā sektora dalībnieku sniegtā informācija ir sadrumstalota, un tas attur it īpaši MVU no nopietnas iesaistīšanās šīs sistēmas izmantošanas iespēju izstrādē.

3.15. EESK atzinīgi vērtē Eiropadomes 2017. gada 1. decembra secinājumus, kas lielā mērā atbilst Komitejas jau ilgu laiku uzsvērtajiem aspektiem – privāto akcionāru iesaiste un apņemšanās sniegt visu informāciju, ilgtermiņa skatījums un pietiekami finanšu līdzekļi, novatorisku uzņēmumu attīstīšana un atbalstīšana, lielāka Savienības neatkarība un tās līderība kosmosa politikas jomā, ko pašlaik apdraud tradicionālie un jaunie konkurenti, uz lietotājiem orientēta pieeja, kas atrodas nemilitārā *Copernicus* kontrolē un pārvaldībā, un arī turpmāk atvērta un pieejama bezmaksas sistēma.

⁽⁴⁾ Socio-economic impact of Copernicus in the EU by sector.

⁽⁵⁾ OV C 327, 12.11.2013., 38. lpp.

3.16. Nesen veiktā pētījumā Komisija prognozē, ka 2017.–2035. gadā *Copernicus* radīto ieguvumu apjoms sasniegs 67–131 miljardu EUR. Šīs programmas turpināšana pēc 2021. gada radīs ieņēmumus, kas 11–21 reizi pārsniegs ieguldījumus, un katru gadu tā sekmēs 4 000 augsti kvalificētu darbvietu izveidi.

3.17. EESK uzsver Āfrikai paredzētās GMES programmas lielo nozīmi un panākumus, ko nodrošina nesens noslēgtie ES un Āfrikas Savienības Komisijas sadarbības nolīgumi. Īpaši noderīgu *Copernicus* nodrošināto datu un tehnoloģiju nodošanai zemes pārvaldības, ūdens resursu apzināšanas un uzturēšanas, kā arī lauksaimniecības ražas uzlabošanas vajadzībām jābūt galvenajai iezīmei, kas raksturo ES pieaugošo apņēmību atbalstīt Āfriku un jaunattīstības valstis.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK joprojām vēlas piedalīties tādās atbalsta un izplatīšanas iniciatīvās, kuru mērķis ir informēt pilsonisko sabiedrību par *Copernicus* sistēmas sociāli ekonomisko potenciālu un nestajiem ieguvumiem. Komiteja to darīja ar projektu *Space and Society*, kura īstenošanu tā iecerējusi turpināt. Ja tiks apvienoti iestāžu, aģentūru, publisko un privāto pakalpojumu sniedzēju un pilsoniskās sabiedrības spēki, varēsīm gūt izcilos panākumus, kādi tiek prognozēti lietojumiem, kas izstrādāti tādos stratēģiskos projektos kā *Galileo* un visvairāk – *Copernicus*.

4.2. EESK izprot Komisijas bažas par to, ka nepietiekami iesaistās lietotāji no nozarēm, kas nav saistītas ar kosmosu, un uzskata, ka šim aspektam turpmāk būtu jāvelti daudz lielāka uzmanība nekā līdz šim. Eiropas Globālās navigācijas satelītu sistēmas (GNSS) aģentūras pozitīvo pieredzi varētu atkārtot arī *Copernicus*, uzticot vienai struktūrai pienākumu informēt par iespējām, ko nodrošina dažādi *Copernicus* pakalpojumi. Risinājums varētu būt jaunas aģentūras izveide.

4.3. EESK uzskata, ka viens no galvenajiem *Copernicus* panākumu avotiem ir šīs programmas izcelsme – tā radās kā uz lietotājiem orientēta programma – un īpaši augstu vērtē tās iekļaujošo pārvaldības modeli. Tā ir pirmā stratēģiskā Savienības programma, kurā līdztekus dalībvalstīm stratēģisku lēmumu pieņemšanā tiek iesaistīti lietotāji, un tas tiek nodrošināts ar lietotāju forumu. EESK iesaka līdztekus dalībvalstu ieceltajiem lietotājiem šajā forumā kā pastāvīgus dalībniekus iekļaut arī privātos lietotājus, ko izraudzījušās viņu Eiropas līmeņa apvienības. EESK pauz vēlmi iesaistīties šā foruma darbā. Arī valstu līmenī lietotāju forumiem jābūt atvērtiem, lai tajos iespējami plaši iesaistītos pilsoniskā sabiedrība.

4.4. Viena no drīzumā risināmajām problēmām ir *in situ* datu standartizācija un savstarpēja izmantojamība. Šīs problēmas rodas tādēļ, ka *INSPIRE*⁽⁶⁾ direktīva tiek atšķirīgi piemērota valstu līmenī un valstu tiesību akti nav saskaņoti. EESK iesaka Komisijai un dalībvalstīm apņemties drīzumā nodrošināt valodu un procedūru būtisko saskaņošanu, lai šos datus varētu efektīvi un bez maksas izmantot visā pilnībā.

4.5. EESK uzskata, ka ir būtiski iesaistīt privātos ieguldītājus, Eiropas un starptautisko finanšu sistēmu un ieguldījumu fondus. Labs risinājums varētu būt tādu “kosmosa obligāciju” izveide, ko nodrošinātu garantijas, kuras dažādiem ar kosmosu saistītiem projektiem, tostarp projektiem jaunattīstības valstīs izsniegtu Eiropas banku iestādes, piemēram, EIB, vai starptautiskās iestādes, piemēram Starptautiskā Rekonstrukcijas un attīstības banka (*IBRD*).

4.6. EESK uzskata, ka jāpiemēro princips par savstarpību ar trešām valstīm, it īpaši attiecībā uz kosmisko nesējraķešu izmantošanu. Priekšroka būtu dodama Eiropas kosmiskajām nesējraķetēm, kuru pieejamību paplašinās *Ariane 6* un *Vega C* nesējraķešu, kas ir Eiropas sadarbības rezultāts, izmantošana. Tās ir elastīgas nesējraķetes, kas papildina pieejamo izvēļu klāstu. Nesējraķete *Ariane 5*, ko izmanto kopš 1996. gada un kas sekmīgi palaista 82 reizes, tiks lietota līdz 2023. gadam un ir izraudzīta par nesējraķeti *James Webb* teleskopam, kurš aizstāj *Hubble* teleskopu. Starptautiskajā tirgū valda asa konkurence, un daži uzņēmumi konkurējošās valstīs, kurās piemēro protekcionistisku politiku, piedāvā dempinga cenas, lai iegūtu pasūtījumus turpmākajiem gadiem.

4.7. EESK uzskata, ka līdztekus ekonomiskajiem un sociālajiem pasākumiem ļoti svarīgs ir ieguldījums cilvēktirdzniecības apkarošanā, īpašās briesmās nonākušu migrantu glābšanā un pašas ES robežu nostiprināšanā, veicot efektīvus pasākumus, lai apkarotu terorismu, kura izcelsme visbiežāk meklējama kara skartajos Tuvo Austrumu reģionos. Teritorijas drošība un aizsardzība ir prasība, ko arvien biežāk izvirza Eiropas iedzīvotāji.

Briselē, 2018. gada 14. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽⁶⁾ *INSPIRE* direktīva.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu:

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Līdzsvarota intelektuālā īpašuma aizsardzības sistēma, kas reaģē uz mūsdienu sabiedrības problēmām””

(COM(2017) 707 final)

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Norādījumi par dažiem aspektiem saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu”

(COM(2017) 708 final)

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Standartam būtiskiem patentiem piemērojamās ES pieejas izklāsts””

(COM(2017) 712 final)

(2018/C 237/05)

Ziņotāja: **Franca SALIS-MADINIER**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 18.1.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	9.3.2018.
Pieņemts plenārsesijā	14.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts	180/0/3
(par / pret / atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Inovācijas savienība ir viena no stratēģijas “Eiropa 2020” vislietderīgākajām iniciatīvām. Šajā nolūkā ir izšķiroši sekmēt Eiropas inovācijas procesu, atbalstot dalībvalstīs izveidotos uzņēmumus.

1.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) piekrīt gan Komisijas mērķiem attiecībā uz tiesību sistēmu saskaņošanu, gan tam, kā interpretēt 2004. gadā pieņemto Intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanas direktīvu (IĪTPD) ⁽¹⁾, kas paredz piemērot pasākumus, procedūras un tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kuri vajadzīgi, lai nodrošinātu intelektuālā īpašuma tiesību (IĪT) izpildi civilās tiesvedības ietvaros un noteiktu, kā var aprēķināt atlīdzību, kas ļautu kompensēt zaudējumus intelektuālā īpašuma tiesību subjektiem dalībvalstīs.

1.3. Komiteja uzsver, ka ir svarīgi ievērot sabiedrības vispārējās intereses kopumā, taisnīgi sadalot radīto vērtību starp dažādiem intelektuālā īpašuma subjektiem, lai nodrošinātu labklājību Eiropā, IĪT subjektu tiesību ievērošanu, kā arī patērētāju drošību un veselību.

1.4. EESK atbalsta taisnīgus, samērīgus un nediskriminējošus (FRAND jeb *Fair, reasonable and non-discriminatory*) principus, kas saistīti ar standartam būtiskiem patentiem. Komiteja uzskata, ka līdzīgus principus var *mutatis mutandis* attiecināt arī uz autortiesībām, blakustiesībām, patentiem, zīmoliem, dizainparaugiem u. c. un piemērot minētajās jomās.

⁽¹⁾ OV L 195, 2.6.2004., 16. lpp.

1.5. Komiteja iesaka nodrošināt, ka visi principi, kas nosaka tehniskos standartus, tiek papildināti ar sociālajiem standartiem, lai garantētu līdzsvaru starp privātajiem dalībniekiem un publiskajiem ieguldītājiem, kuri rīkojas vispārējās interesēs.

1.6. Konkrēti, Komiteja atbalsta līdzsvaru starp intelektuālā īpašuma tiesību taisnīgu atzīšanu un inovācijas attīstību, kas var sniegt patiesu labumu sabiedrībai kopumā. Kaut gan Komitejas nodoms nav ierobežot būtiskās tiesības uz privāto tiesību izpildi ar tiesiskās sistēmas starpniecību, tā norāda, ka gadījumos, kad personīgās intereses ir pretrunā vispārējām interesēm, ir jāizlemj par labu vispārējo interešu aizstāvībai.

1.7. EESK atbalsta tādu regulējumu, kas jaunos pētniekus rosina izmantot savas zināšanas un prasmes, lai uzsāktu jaunus uzņēmējdarbības projektus. Eiropas Savienības dalībvalstīm jo īpaši ir jāpieņem tādi pasākumi kā, piemēram, pieejamu cenu noteikšana, kas ļautu jauniem uzņēmējiem attīstīt inovatīvus projektus.

1.8. EESK uzskata, ka cīņā pret viltošanu ir svarīgi pareizi noteikt⁽²⁾ ieinteresētās personas (uzņēmumus, autorus, izgudrotājus, māksliniekus⁽³⁾, patērētājus⁽⁴⁾, starpniekus, tiesību īpašniekus⁽⁵⁾ u. c.) atkarībā no intelektuālā īpašuma tiesību rakstura (patenti un dizainparaugi) un ka tām ir jārikojas saskaņoti, lai noteiktu IĪT subjektu.

1.9. Lai apkarotu viltošanu, ir ārkārtīgi svarīgi pārliecināt patērētājus, ka pret nemateriālu īpašumu ir jāizturas ar lielāku sociālo atbildību, tāpat kā tas ir materiālā īpašuma gadījumā, autortiesību jomā neskarot patērētāju tiesības uz kopēšanu privātām vajadzībām. EESK ļoti atzinīgi vērtē kampaņas, ko Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs (EUIPO) un Eiropas Intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu novērošanas centrs (turpmāk – “Novērošanas centrs”) īsteno plašsaziņas līdzekļos, lai uzlabotu izpratni par intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem, un nākotnē Komiteja atbalstīs šādu kampaņu uzlabošanas un atkārtējas priekšlikumus.

1.10. Komiteja uzskata, ka publiskā sektora finansētu pētījumu jomā ir atbilstīgi jāīsteno atvērtā pirmkoda (open source) princips. Atvērtā pirmkoda jēdzienu un principu izmanto universitāšu pētniecības centros, un šajā saistībā ir vajadzīgs piemērots tiesiskais regulējums.

1.11. Komiteja atbalsta Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroja (EUIPO) lomas paplašināšanu.

1.12. Lai uzlabotu konfliktu risināšanu, EESK iesaka izveidot Eiropas mediācijas tīklu, kas strādātu saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas lēmumiem.

1.13. Lai sekmētu intelektuālā īpašuma tiesību labāku ievērošanu, Komiteja piekrīt visiem Komisijas ieteikumiem, kuru mērķis ir uzlabot Juridiskā foruma mehānismu.

2. Komisijas priekšlikums

2.1. Intelektuālā īpašuma aizsardzības sistēmas ir ārkārtīgi svarīgs inovācijas un izaugsmes instruments, kas ļauj **uzņēmumiem, autoriem un izgudrotājiem gūt peļņu no sava ieguldījuma zināšanās un jaunradē**. Daži pētījumi liecina, ka nozares ar augstu intelektuālā īpašuma tiesību (IĪT) izmantošanas pakāpi rada vairāk nekā 42 % (aptuveni 5,7 triljonus euro gadā) no ES IKP, nodarbina 38 % darba ņēmēju un nodrošina līdz 90 % ES eksporta⁽⁶⁾.

⁽²⁾ COM(2017) 707 final, 3. lpp., 1. punkts: “[P]asākumi, kuru mērķis ir nodrošināt, ka intelektuālā īpašuma īpašnieki ES var vieglāk izmantot vienveidīgu, taisnīgu un iedarbīgu tiesiskās aizsardzības sistēmu”.

⁽³⁾ COM(2017) 708 final, ievads, 4. daļas otrais teikums: “Tas ir tāpēc, ka direktīva paredz minimālo saskaņošanu (t. i., 2. pants skaidri atļauj valsts tiesību aktos paredzēt līdzekļus, kas ir labvēlīgāki tiesību īpašniekiem), (..)”.

⁽⁴⁾ COM(2017) 712 final, 1. lpp., otrās rindkopas otrais teikums.

⁽⁵⁾ COM(2017) 707 final, 3. lpp., rindkopas beigās: “(..) nodrošinot, ka patenti īpašnieki saņem atlīdzību par ieguldījumiem pētniecībā un izstrādē un standartizācijas pasākumos un tādējādi tiek motivēti iekļaušanai standartos piedāvāt savas vislabākās tehnoloģijas (..)”.

⁽⁶⁾ Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs (EUIPO), *Intellectual property rights intensive industries and economic performance in the EU*, 2016. gads.

2.2. Digitālā revolūcija ir radījusi daudzas jaunas iespējas, taču tā ir arī pakļāvusi Eiropas Savienības intelektuālā īpašuma tiesības jauniem un arvien lielākiem riskiem, veicinot viltotu preču un viltota satura **apriti tiešsaistē**, radot patērētājiem grūtības noteikt, kas ir viltots un kas ir oriģināls un likumīgs, kā arī apgrūtinot **noziedznieku identificēšanu**. Tas ir izraisījis vispārēju intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu skaita pieaugumu.

2.3. **Viltotas vai pirātiskas preces** pašlaik veido 2,5 % no pasaules tirdzniecības apjoma, un tas īpaši ietekmē ES rūpniecību ⁽⁷⁾, galvenokārt nozarēs, kurās ES uzņēmumi ir **vadībā pasaules mērogā**.

2.4. Komisijas tiesību aktu kopumā iekļauto pasākumu mērķis ir vēl vairāk uzlabot IĪT **piemērošanu un izpildi** ES dalībvalstīs, uz ES robežām un starptautiskā mērogā. Kopumā ir ietverti šādi dokumenti:

- paziņojums “Līdzsvarota intelektuālā īpašuma aizsardzības sistēma, kas reaģē uz **mūsdienu sabiedrības problēmām**” (COM(2017) 707 final),
- paziņojums, kurā sniegti norādījumi par to, kā **īstenojama Intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanas direktīva** (IĪTPD) (COM(2017) 708 final),
- Komisijas dienestu darba dokuments, kurā ir novērtēta Intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanas direktīvas (IĪTPD) ievērošana (SWD(2017) 431 final un SWD(2017) 432 final),
- paziņojums par **standartam būtiskiem patentiem** (COM(2017) 712 final),
- Komisijas dienestu darba dokuments par to, kā vērtējams saprašanās memorands par **viltotu preču pārdošanu internetā** (SWD(2017) 430 final).

2.5. Tiesību aktu kopumā ietvertie pasākumi iedalāmi četrās galvenajās grupās:

- 1) pasākumi, kuru mērķis ir nodrošināt, ka intelektuālā īpašuma tiesību subjekti Eiropas Savienībā **gūst labumu no vienveidīgas, taisnīgas un iedarbīgas tiesiskās aizsardzības sistēmas**;
- 2) darbības, kuru mērķis ir atbalstīt **nozares dalībnieku** iniciatīvas, kuru mērķis ir cīnīties pret intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem;
- 3) iniciatīvas, kuru mērķis ir **stiprināt muitas iestāžu un citu iestāžu spēju** panākt intelektuālā īpašuma tiesību ievērošanu;
- 4) pasākumi tādu centienu pastiprināšanai, kas paredzēti IĪT pārkāpumu apkarošanai **globālā mērogā**, veicinot paraugprakses izmantošanu un stiprinot sadarbību ar trešām valstīm.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Komisijas ierosinātie dokumenti ir būtiski un skar daudzus aspektus, kas saistīti ar intelektuālā īpašuma tiesībām. Ņemot vērā EESK institucionālās pilnvaras, kas galvenokārt orientētas uz sociāliem un ekonomiskiem aspektiem, EESK priekšlikumu mērķis ir precizēt darbības un ieteikumus, kas ļautu nostiprināt intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu.

3.2. Visi trīs Komisijas dokumenti ir jāskata kopumā, un tiem jāietver visi intelektuālā īpašuma tiesību aspekti. Apspriešanās, kuras uzmanības centrā izvirzīts saprašanās memorands (*Memorandum of understanding*) un drīzāk šaura standartam būtisku patentu un FRAND principu interpretācija, pastāv risks, ka tā aprobežosies vienīgi ar tādu tematu kā inovācija digitālajā pasaulē. Tomēr ar saviem komentāriem un ieteikumiem vēlamies vērst uzmanību uz visām intelektuālā īpašuma tiesību jomām.

3.3. Lai arī EESK pievienojas Komisijai bažās par digitalizācijas ietekmi uz riskiem, kas apdraud intelektuālā īpašuma tiesības, tā ierosina intelektuālā īpašuma tiesību, jaunrades un inovācijas jautājumu skatīt gan no juridiskā, gan sociālā aspekta, lai palielinātu minēto tiesību aizsardzību.

3.4. Ar priekšlikumiem IĪT jomā Komisija vēlas stiprināt ekonomikas izaugsmi un veicināt nodarbinātību Eiropā. Komiteja šiem mērķiem piekrīt, taču vienlaikus uzskata, ka jebkāda inovācija un jaunrade galvenokārt ir saistīta ar personīgo radošumu un ar komandu, kurā darbojas autors vai izgudrotājs. Jaunrade ir cilvēkam piemītoša prasme un inovācijas priekšnosacījums.

⁽⁷⁾ Saskaņā ar nesen veiktu pētījumu 5 % no visām ES ievestajām precēm ir viltotas un pirātiskas preces, un šis nelikumīgās tirdzniecības apjoms tiek lēsts 85 miljardu EUR apmērā.

3.5. Šajā saistībā EESK iesaka skaidrāku ES regulējumu tiesību nodošanai starp dažādām ieinteresētajām personām. Ņemot vērā spēkā esošos valstu un Eiropas noteikumus, pašreizējā ĪTPD apspriešanā nav paredzēts konkrēti definēt tiesību subjektu jēdzienu, piemēram, autorus, uzņēmumus, starpniekus un izdevējus, jo tas ir definēts ES un valstu materiālajās tiesībās par intelektuālo īpašumu, nevis Intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanas direktīvā.

3.5.1. Intelektuālā īpašuma tiesības aptver plašu tematu klāstu (autortiesības un blakustiesības, patentus, zīmolus, rūpnieciskos dizainparaugus, ģeogrāfiskās izcelsmes norādes u. c.). Ja vēlamies beidzot izveidot Eiropas vienoto tirgu, mums būs jāvienojas par kopīgu izpratni un jāpievērš uzmanība tam, kā precīzāk definēt tiesību subjekta jēdzienu un vienlaikus radīt apstākļus, kas ļautu visām ieinteresētajām personām paust savas intereses un risināt strīdus. Komiteja iesaka panākt lielāku saskaņotību starp valstu un Eiropas līmeni, lai izvairītos no interešu konfliktiem un neskaidrībām.

3.6. EESK uzskata, ka pat tad, ja direktīva nevar nodrošināt vienotu regulējumu visā Eiropā, tā var vairāk rosināt dalībvalstis, lai tās noteiktu saskaņošanas pamatprincipus, piemēram, sagatavojot īpašus un pielāgotus "kodus" attiecīgām intelektuālā īpašuma tiesībām. EESK stingri atbalsta ētikas principu, piemēram, taisnīguma, proporcionalitātes un nediskriminēšanas principu, piemērošanu ĪIT jomā.

3.7. EESK atbalsta Eiropas Komisijas iniciatīvas datu pieejamības jomā. Ir skaidrs, ka Eiropas pieeja intelektuālā īpašuma tiesību jomā sniedz ievērojamus apjomradītus ietaupījumus un attiecīgi arī jaunas iespējas ekonomikas izaugsmei un nodarbinātības pieaugumam.

3.8. Ekonomikas process notiek starp autoru, kurš rada, un patērētāju, kurš produktus iegādājas. Pa vidu pastāv vesela virkne dažādu saimniecisko darbību, kuru ietvaros dažādām interesēm jāatrod sava vieta. Patērētājs ir šā procesa noslēgumā. Patērētājs nereti cieš no viltošanas un pirātisma, maksājot pārāk augstu cenu par viltotiem produktiem.

3.8.1. Digitālo procesu attīstība ir radījusi daudzus jauninājumus. Inovācijas ātrums digitālajā jomā ir ārkārtīgi liels. Tas rada drošības un konfidencialitātes problēmas un ievērojami apgrūtina intelektuālā īpašuma aizsardzību, taču nepadara to neiespējamu. Visas puses, jo īpaši tās, kas darbojas interneta vidē, būtu pienācīgi jāidentificē, lai atmaskotu viltus kontus, ko izmanto negodīgai tirdzniecībai.

3.8.2. EESK piekrīt Komisijas priekšlikumiem par licenču piešķiršanu un par tiesību izpildi. Tā tomēr ir norūpējusies par to, ka priekšlikumos par interešu konfliktu risināšanu Komisija ir pievērsusies tikai juridiskiem strīdiem (Vienotā patenta tiesa) un nav nākusi klajā ar tādiem konkrētiem instrumentiem kā mediācijas centrs, kas ieinteresētajām personām pirms vērsšanās tiesā ļautu pašām atrisināt strīdus atbilstīgi vispārējām tiesību normām un iesaistīties savstarpējā dialogā.

3.8.3. Komiteja ir veikusi izpēti un uzskata, ka īpaša platforma var sniegt ievērojamu pievienoto vērtību. Piemērots instruments būtu Intelektuālā īpašuma tiesību platforma – vēlams ar konstitucionāli atzītu statusu –, tā varētu organizēt un koordinēt ārpustiesas dialogu starp reprezentatīvām ieinteresētajām pusēm, lai nodrošinātu mediāciju, šķīrējtiesu un izlīgšanu. Minētā platforma apmierinātu vajadzības, pieaicinot iesaistītās puses pie sarunu galda, lai apspriestu to problēmas un atšķirīgos viedokļus un apstiprināšanai iesniegtu atbilstīgu rīcības kodeksu.

3.8.4. Platforma varētu apkopot paraugpraksi, kas jau pastāv Eiropā, un darīt to zināmu citiem kā pamatu, uz ko balstīties. EESK pārstāv pilsonisko sabiedrību kopumā, risinot dialogu Eiropā un dalībvalstīs, tomēr tas joprojām ir diezgan nekonkrēts pasākums un vajadzētu būt iespējai ciešāk iesaistīt konkrētas profesiju grupas, piemēram, rakstniekus, žurnālistus un izdevējus, un izveidot saikni starp pētniekiem un institūtiem, lai nodrošinātu īpašuma tiesību pareizu sadali un izvairītos no strīdiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Inovācija Eiropā

4.1.1. Inovācija ir stratēģijas “Eiropa 2020” pamatelements. Eiropā izveidotu uzņēmumu inovācija ir jāsekmē un jāsauglabā. Daudzi inovatīvi projekti tiek izstrādāti jaunuzņēmumos un mazajos un vidējos uzņēmumos (MVU). Tiem bieži ir vāja finansiālā bāze, un tie viegli kļūst par mērķi lielajiem uzņēmumiem, kuri tos iegādājas un ilgtermiņā pārceļ uz citiem kontinentiem. Attiecīgi to pievienotā ekonomiskā vērtība un nodarbinātība nesniedz labumu Eiropai.

4.1.2. MVU Eiropā izplešas uz lielu tradicionālo uzņēmumu rēķina. Dažkārt tradicionālie uzņēmumi izzūd vienlaikus ar jaunu uzņēmējdarbības projektu attīstības sākumu. Šādos uzņēmumos pārejas procesi ir svarīgākais inovācijas faktors. Īpaša uzmanība šajā procesā būtu jāpievērš darba ņēmējiem, lai, nodrošinot savlaicīgus un pielāgotus apmācības pasākumus, viņiem dotu iespēju sekot jaunākajām tendencēm.

4.2. Ētikas principi

4.2.1. Pēc analogijas ar *FRAND* principu piemērošanu standartam būtiskos patentos, kā to ir ierosinājusi Komisija, Komiteja atbalsta taisnīguma standartu un principu *mutatis mutandis* piemērošanu arī citās intelektuālā īpašuma tiesību jomās. Tomēr *FRAND* principi īstenībā prasa juridisku ierobežojumu noteikšanu patentu tiesībās. Tādus principus nevar vienkārši ieviest citās nozarēs, to piemērošana ir jāvērtē un jāapspriež katrā gadījumā atsevišķi ⁽⁸⁾.

4.2.2. Tāpat arī atvērtā pirmkoda princips ir jāievieš, nekaitējot publiskā sektora finansētiem pētījumiem. Publiskā sektora iestādes nereti finansē zinātniskos pētījumus. Pirms rakstu publicēšanas specializētajos žurnālos tie ir salīdzinoši jāizvērtē (*peer review*), kritiski izanalizējot pētnieku darbu. Šie žurnāli ir pieejami akadēmiskās pētniecības centros ar globālu digitālo tīklu, piemēram, *web of science*, starpniecību. Lai tam piekļūtu, augstskolas maksā ievērojamas summas. Tā saturam vajadzētu būt pieejamam par pieņemamu cenu; augstskolām nevajadzētu maksāt atkārtoti, lai nodrošinātu saviem studentiem iespēju piekļūt iepriekšējiem pētījumu dokumentiem. Šāda publisko līdzekļu dubulta izmantošana nešķiet lietderīga un ir pretrunā taisnīguma un samērīguma vērtībām.

4.3. Sociālā aizsardzība

4.3.1. Izgudrojumus 85 % apmērā veic algoti darbinieki. Tas ir svarīgs faktors Komisijai, kura ievieš līdzsvarota intelektuālā īpašuma aizsardzības sistēmu, kas reaģē uz mūsdienu sabiedrības problēmām ⁽⁹⁾. Komiteja uzsver, ka arī radošo darbinieku sociālā aizsardzība veicina šādu līdzsvaru. Tā varētu ievērojami uzlabot mākslinieku un pētnieku situāciju.

5. Rīki ieinteresēto personu interešu labākai aizsardzībai un virzīšanai

5.1. Ieinteresēto personu organizēšanās ⁽¹⁰⁾

5.1.1. Izmantojot starpnozaru pieeju, labu praksi var ieviest arī citās nozarēs. Piemēram, žurnālistus pārstāvošas organizācijas var veikt sarunas ar profesionālu izdevēju organizāciju par autortiesību nodošanu apmaiņā pret taisnīgu samaksu, kā arī par viņu radīto tekstu vēlāku izmantošanu citos (digitālos) lietojuma veidos. Žurnālisti varētu arī slēgt nolīgumus par preses brīvības principiem, trauksmes cēlēju aizsardzību, kodeksiem attiecībā uz datu konfidencialitāti, kā arī lasītāju autortiesībām.

5.1.2. Lai izveidotu ticamu ārpusstiesisko regulējumu, visām ieinteresētajām personām būtu jāapspriežas, lai vienotos par IĪT pārņemšanas kārtību un īstenotu piemērotus un ilgtspējīgus rīcības kodeksus vai nozares nolīgumus, kas pielāgoti konkrētai situācijai un atspoguļo attiecīgās nozares un tiesību jomas īpašās iezīmes.

5.1.3. Saskaņošanai un dialogam veltītā IĪT platformā, kas paredzēta ieinteresētajām personām, varētu lemt par panākto vienošanas darbības jomu. Eiropas mēroga apspriešanās ir sena tradīcija vienlīdz uzklaut valstu un Eiropas intereses. Šāds saskaņošanas forums varētu veikt arī mediācijas funkciju, iesaistot autorus, pētniekus, māksliniekus, NVO, sociālos partnerus (arodbiedrības un darba devējus), universitātes, arod asociācijas, starpniekus un publiskā sektora iestādes pārstāvošos dalībniekus, lai tie sadarbotos ar Komisiju un Eiropas iestādēm (*EUIPO* un Novērošanas centru) piedalītos juridiska foruma darbībā.

⁽⁸⁾ Sk. 1.6. punktu.

⁽⁹⁾ COM(2017) 707 final.

⁽¹⁰⁾ Sk. 3.8.1. punktu.

5.2. Patērētāju organizēšanās un informēšana

5.2.1. Viltotības apkarošana nozīmē arī patērētāju informēšanu, ko īsteno ar plašsaziņas līdzekļu kampaņām, kuras mudina labāk ievērot nemateriālā īpašuma tiesības, autortiesību jomā neskarot patērētāju tiesības uz kopēšanu privātām vajadzībām. Turklāt šādās kampaņās būtu jāvērs patērētāju uzmanība uz veselības un drošības riskiem, ko rada dažu atsevišķu viltoto produktu izmantošana.

5.3. Tiesu izpildes sistēmu efektivitātes uzlabošana

5.3.1. Lai uzlabotu tiesu izpildes sistēmu efektivitāti, Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumus⁽¹¹⁾, ar kuriem tā aicina dalībvalstis "sistemātiski publicēt ar IĪT pārkāpumiem saistītās lietās pieņemtos tiesu lēmumus", kā arī priekšlikumu piešķirt svarīgu lomu EUIPO un Novērošanas centram. Komisijas ziņā ir izlemt, kura ir piemērotākā struktūra debašu organizēšanai starp ieinteresētajām personām IĪT platformas ietvaros, ja tādējādi Eiropā varētu veidot saskaņotāku intelektuālā īpašuma tiesību politiku, kas atbilstu vienotā tirgus prasībām. EESK arī uzskata, ka ir vērts apsvērt, vai būtu jāizstrādā citi alternatīvas strīdu izšķiršanas instrumenti, kas ļautu saglabāt taisnīguma principu.

5.3.2. Neskarot intelektuālā īpašuma tiesību krimināltiesisko aizsardzību, ko Komisija nav paredzējusi ES līmenī, EESK atbalsta darbu, ko Komisija veikusi, lai uzlabotu intelektuālā īpašuma tiesību situāciju pasaulē. Šajā saistībā ir jāuzlabo koordinācija starp Pasaules Intelektuālā īpašuma organizāciju (WIPO) un Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroju.

6. Komisijas paziņojuma novērtējums

6.1. EESK konstatē, ka Komisijas ieteikumi galvenokārt attiecas uz juridisko jomu.

6.2. Neskarot tiesu darbību, būtu vēlams radīt stingrāku regulējumu attiecībā uz juridisko mediāciju starp ieinteresētajām personām, lai tās varētu izstrādāt samierināšanas priekšlikumus. Šāda samierināšanas procedūra var ļaut atrisināt dažādu pušu konfliktus un novērst sarežģītas, dārgas un ilgstošas juridiskās procedūras. Šis princips jau ir ieviests vienotajā patentu sistēmā, kuras ietvaros jau izveidots Šķīrējtiesas un mediācijas centrs. EESK atbalsta Komisijas centienus, kas vērsti uz minētā jautājuma tālāku izskatīšanu sadarbībā ar EUIPO, un atzinīgi vērtē šīs idejas īstenošanu citās intelektuālā īpašuma tiesību jomās.

6.3. Komiteja atbalsta Komisijas aicinājumu nozares pārstāvjiem veikt vajadzīgās uzticamības pārbaudes, lai apkarotu IĪT pārkāpumus. Tomēr iepriekš ir vēlams nodrošināt īpašus institucionālus instrumentus, kas visām ieinteresētajām personām ļautu organizēties un tīkties, lai uzsāktu un (ja tas jau iespējams, piemēram, saprašanās memoranda veidā) turpinātu dialogu un intelektuālā īpašuma tiesības piešķirtu to likumīgajiem īpašniekiem. Ir jāizstrādā un jāpilnveido brīvprātīgi nolīgumi starp tiesību īpašniekiem, interneta platformām, tiešsaistes reklāmas uzņēmumiem, kravu nosūtītājiem un maksājumu pakalpojumu sniedzējiem.

Briselē, 2018. gada 14. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽¹¹⁾ COM(2017) 707 final, 6. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai par Eiropas Atomenerģijas kopienas pētniecības un mācību programmu 2019.–2020. gadam, kas papildina pētniecības un inovācijas pamatprogrammu “Apvārsnis 2020””

(COM(2017) 698 final – 2017/312 (NLE))

(2018/C 237/06)

Ziņotājs: **Jacques LEMERCIER**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 18.1.2018. Eiropas Savienības Padome, 10.1.2018.
Juridiskais pamats	<i>Euratom</i> līguma 106.a pants un LESD 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	9.3.2018.
Pieņemts plenārsesijā	14.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts	178/0/7
(par / pret / atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. *Euratom* programmā 2019.–2020. gadam pārņemtas pētniecības darbības, kas bija iekļautas *Euratom* programmā 2014.–2018. gadam, un abas programmas ir pilnībā saskaņotas. Komisijas priekšlikumā ir ļoti maz izmaiņu. Tās galvenokārt attiecas uz budžetu, un to mērķis ir nodrošināt programmas nepārtrauktību.

1.2. EESK pieņem zināšanai minētās izmaiņas, ņemot vērā iepriekšējos atzinumus par šo tematu ⁽¹⁾.

1.3. *Euratom* finansētās pētniecības kodolskaldīšanas jomā galvenais mērķis ir stiprināt kodoltehnoloģiju drošību. EESK uzskata, ka ar kodoldrošību saistītiem aspektiem ir jāpievērš pēc iespējas lielāka uzmanība. Prioritātēs jāiekļauj arī ilgdzīvojošo radioaktīvo atkritumu samazināšana un glabāšana, skaldmateriālu kontrole un aizsardzība pret radiāciju. Par šiem pētniecības virzieniem jānotiek apmaiņai Eiropas Kodolenerģētikas forumā (*ENEF*), kurā ir pārstāvēta pilsoniskā sabiedrība, tostarp EESK.

1.4. EESK atkārtoti norāda un apstiprina iepriekšējos atzinumos par šo tematu formulētā vēstījuma galveno ideju, proti, “ka ir jāsaģlabā un jāpaplašina zināšanu līmenis par kodoltehniku, tās lietošanu un sekām. *Euratom* pētniecības un izstrādes pamatprogramma, ņemot vērā tās koordinatora lomu resursu apvienošanā un kopējo centienu integrācijā, šajā jautājumā nodrošina būtisku Eiropas pievienoto vērtību” ⁽²⁾.

1.5. EESK arī atgādina, ka tā vēlas, lai Eiropas Komisija arī turpmāk atbalstītu atjaunojamo nefosilo energoresursu attīstību un sāktu līdzsvarot kodolenerģijas īpatsvaru valstu energoresursu struktūrā.

1.6. Pēc vairākiem starpgadījumiem, kas notikuši Eiropas centrālēs, tagad ir pierādīts, ka apakšuzņēmuma līguma slēgšana ir viens no kodolelektrostaciju uzturēšanas nedrošības faktoriem. EESK uzskata, ka apakšuzņēmuma līguma slēgšana būtu jāierobežo un stingri jāreglamentē.

1.7. EESK aicina īpašu uzmanību šiem jautājumiem veltīt *Brexit* saistībā un Apvienotajai Karalistei atsakoties no *Euratom* līguma.

⁽¹⁾ OV C 34, 2.2.2017., 66. lpp.; OV C 181, 21.6.2012., 111. lpp., un OV C 318, 29.10.2011., 127. lpp.

⁽²⁾ OV C 181, 21.6.2012., 111. lpp., un OV C 318, 29.10.2011., 127. lpp.

2. Komisijas dokumenta kopsavilkums

2.1. Komisijas priekšlikuma mērķis ir pieņemt jaunu regulu, ar kuru tiek turpinātas visas pētniecības darbības, ko īsteno saskaņā ar Padomes Regulu (Euratom) Nr. 1314/2013 par Eiropas Atomenerģijas kopienas pētniecības un mācību programmu 2014.–2018. gadam, kas papildina pētniecības un inovācijas pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”.

2.2. *Euratom* programmas priekšlikums 2019.–2020. gadam papildina programmu “Apvārsnis 2020”. Tajā paredzēts budžets tiešajām un netiešajām darbībām, noteikti pētniecības un izstrādes mērķi un uzskaitīti pētniecības un izstrādes atbalsta instrumenti.

2.3. Saskaņā ar *Euratom* līguma 7. pantu pašreizējā programma (2014.–2018. gadam) sagatavota laika periodam, kas nevar pārsniegt piecus gadus. Ar šo priekšlikumu ir paredzēts nodrošināt minētās programmas nepārtrauktu turpināšanu 2019. un 2020. gadā. Tas nodrošinās lielāku saskaņotību ar programmas “Apvārsnis 2020” īstenošanas grafiku. Īpaši svarīgi tas ir tādēļ, ka programmas “Apvārsnis 2020” un *Euratom* programmas mērķi ir savstarpēji papildinoši.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK pieņem zināšanai Komisijas secinājumus par *Euratom* programmas 2014.–2018. gadam vidusposma novērtējumu, jo īpaši faktu, ka Komisijas veiktajos vērtējumos netika konstatēts neviens pārliecinošs pierādījums, kas liktu apšaubīt 2014.–2018. gada programmas stratēģiju un formātu vai liktu pārskatīt 2019.–2020. gada programmas darbības jomu, darbības un īstenošanas veidu.

3.2. EESK arī atzīmē, ka no 2016. gada oktobra līdz 2017. gada janvārim veiktajā sabiedriskajā apspriešanā, kuras mērķis bija dokumentēt *Euratom* programmas 2014.–2018. gadam vidusposma novērtējumu un priekšlikumu *Euratom* programmai 2019.–2020. gadam, programmas vērtējums kopumā bija pozitīvs: 80 % dalībnieku uzskatīja, ka programma ir noderīga (“piekritu” vai “pilnībā piekritu”). Turklāt dalībnieki ļoti atzinīgi novērtēja rezultātus, kas gūti saistībā ar izglītību un apmācību, pētījumiem par atkritumu apsaimniekošanu, pašreizējo reaktoru drošību un kodolsintēzes pētniecību. Taču šķiet, ka programma nav radījusi sviras efektu uz privātajiem ieguldījumiem.

3.3. Visbeidzot, Komisija ir apņēmusies nodrošināt, ka *Euratom* darba programmas 2019.–2020. gadam sagatavošanā vai *Euratom* programmas parastajās kontroles un pārvaldības darbībās tiek ņemti vērā dažādu ieinteresēto personu ieteikumi, un ka ieteikumi, kas attiecas uz ilgtermiņa aspektiem, tiek izskatīti *ex ante* ietekmes novērtējumā par nākamo *Euratom* programmu, kas iekļauta jaunajā daudzgadu finanšu shēmā (laikposmam pēc 2020. gada).

3.4. EESK pieņem zināšanai iepriekš minēto un, ņemot vērā iepriekšējos atzinumus par šo tematu, atbalsta Komisijas priekšlikumu.

3.5. Saskaņā ar iepriekšējiem atzinumiem EESK uzsver, ka *Euratom* finansētās pētniecības kodolskaldīšanas jomā galvenais mērķis ir stiprināt kodoltehnoloģiju drošību. EESK uzskata, ka ar kodoldrošību saistītiem aspektiem ir jāpievērš pēc iespējas lielāka uzmanība. Prioritātēs jāiekļauj arī ilgdzīvojošo radioaktīvo atkritumu samazināšana un glabāšana, skaldmateriālu kontrole un aizsardzība pret radiāciju.

3.6. EESK atkārtoti uzsver, “ka ir jāsauglabā un jāpaplašina zināšanu līmenis par kodoltehniku, tās lietošanu un sekām. *Euratom* pētniecības un izstrādes pamatprogramma, ņemot vērā tās koordinatora lomu resursu apvienošanā un kopējo centienu integrācijā, šajā jautājumā nodrošina būtisku Eiropas pievienoto vērtību”⁽³⁾.

Briselē, 2018. gada 14. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽³⁾ OV C 181, 21.6.2012., 111. lpp., un OV C 318, 29.10.2011., 127. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu:

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Turpmākie pasākumi PVN rīcības plāna īstenošanai. Ceļā uz vienotu ES PVN zonu – laiks rīkoties””

(COM(2017) 566 final)

“Priekšlikums Padomes regulai, ar ko attiecībā uz sertificētu nodokļa maksātāju groza Regulu (ES) Nr. 904/2010”

(COM(2017) 567 final– 2017/0248 (CNS))

“Priekšlikums Padomes Īstenošanas regulai, ar ko attiecībā uz dažiem atbrīvojumiem darījumiem Kopienas iekšienē groza Īstenošanas regulu (ES) Nr. 282/2011”

(COM(2017) 568 final – 2017/0249 (NLE))

“Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko Direktīvu 2006/112/EK groza attiecībā uz pievienotās vērtības nodokļa sistēmas atsevišķu noteikumu saskaņošanu un vienkāršošanu un galīgās nodokļa uzlikšanas sistēmas ieviešanu tirdzniecībā starp dalībvalstīm”

(COM(2017) 569 final – 2017/0251 (CNS))

(2018/C 237/07)

Ziņotājs: **Giuseppe GUERINI**

Līdzziņotājs: **Krister ANDERSSON**

Apspriešanās	Eiropas Savienības Padome, 23.10.2017. Eiropas Komisija, 17.11.2017. un 13.12.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 113. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	28.2.2018.
Pieņemts plenārsesijā	14.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts	185/9/7
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka pašreizējā Eiropas Savienības pievienotās vērtības nodokļa (PVN) sistēma ir ļoti sadrumstalota un sarežģīta un attiecīgi mazina un kropļo tirdzniecību un ieguldījumus, jo rada nevajadzīgu un pārmērīgu administratīvo slogu un tirdzniecības šķēršļus uzņēmumiem.

1.2. EESK uzskata, ka PVN sistēmai vajadzētu būt vērstai uz iekšējā tirgus pienācīgas darbības veicināšanu. Īpaši jāuzsver, ka PVN sistēmai ir jābūt mazāk sadrumstalotai, un tā būtu jāpārvalda efektīvāk, sevišķi saistībā ar pārrobežu tirdzniecību, turklāt tā būtu jāmodernizē, ņemot vērā pieaugošo globalizāciju un ekonomikas digitalizāciju.

1.3. EESK atzinīgi vērtē gan Eiropas Komisijas apņemšanos novērst PVN iztrūkumu, gan nesen pieņemto Direktīvu (ES) 2017/1371 par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības. Direktīva paredz Eiropas Prokuratūras iesaistīšanos lietās, kas saistītas ar krāpšanu PVN jomā, ja summa pārsniedz 10 miljonus EUR.

1.4. EESK uzskata, ka nodokļu iestādēm būtu jāapsver, kā jaunās tehnoloģijas var palīdzēt cīņā pret krāpšanu PVN jomā. Arī digitālās tehnoloģijas var palīdzēt vienkāršot administratīvo slogu uzņēmumiem un nodokļu iestādēm, kā arī nodrošināt vajadzīgo pārredzamību. It īpaši dalībvalstīm būtu jārada atbilstoša vide paraugprakses apmaiņai jautājumā par ieņēmumu iekasēšanu un to, kā izstrādāt tehnoloģijas, kas veicinātu pareizu nodokļu iekasēšanu pārrobežu tirdzniecības darījumos. Būtu jāapsver padziļinātas analīzes veikšana attiecībā uz iespēju ieviest augstāku PVN likmi luksusprecēm. Vajadzētu apspriest jautājumu par efektīvām PVN kompensācijas sistēmām un par nodokļu formām un procesiem, kā arī par tādām racionalizētām sistēmām, kas paredzētas, lai apmainītos ar informāciju par krāpniekiem. Eiropas Komisijai ir jāpalīdz izveidot šādu institucionālo vidi, tādējādi sekmējot izaugsmi un mazinot ieņēmumu zaudējumus.

1.5. EESK uzskata, ka funkcionējošs vienots kontaktpunkts ir būtisks galamērķa valsts principa sistēmas elements. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvas, piemēram, ierosināto vienota kontaktpunkta minishēmas attiecināšanu uz visiem B2C pakalpojumiem, kā arī uz B2C preču pārdošanu gan Kopienā, gan ārpus tās.

1.6. EESK aicina PVN sistēmas reformu procesā iesaistītās iestādes apsvērt, kā pēc iespējas ātrāk varētu izvērst vienotu sistēmu gan attiecībā uz pakalpojumiem, gan precēm, tādējādi mazinot paredzamās problēmas, kas radīsies divu sistēmu pastāvēšanas gadījumā, proti, ja vienu piemēros precēm, bet otru – pakalpojumiem. Šādu pāvēršiem EESK vērtētu pozitīvi, ja vien tas atbilstu nodokļu neitralitātes principam.

1.7. EESK uzsver, ka ir svarīgi nodrošināt dažādiem uzņēmumiem uzlikto nodokļu neitralitāti, un norāda, ka PVN maksājumi nedrīkstētu nelabvēlīgi ietekmēt noteiktu uzņēmumu likviditāti. Tāpēc būtu jānosaka, ka preču importētājiem PVN jāmaksā, kad produkti tiek laisti tirgū, nevis brīdī, kad šādi produkti tiek tikai ievesti un uzglabāti noliktavā.

1.8. Saistībā ar sertificētu nodokļu maksātāju EESK atzīmē, ka, pēc Komisijas domām, šis jēdziens ir svarīgs, lai varētu ieviest tādu PVN sistēmu, kuras pamatā ir galamērķa valsts princips, un piekrist, ka uzņēmumiem, kuru nodokļu uzticamība ir pierādīta, būtu jāvar gūt labumu no atbilstīgiem vienkāršošanas pasākumiem.

1.9. EESK vērs uzmanību uz to, ka, tā kā būs nepieciešams laiks, kamēr dalībvalstis vienosies jautājumā par sertificētu nodokļu maksātāju un tiks sertificēta lielākā daļa uzņēmumu, un tā kā priekšlikumā minētie ātrie risinājumi ir ļoti nozīmīgi PVN sistēmas funkcionēšanai, EESK aicina dalībvalstis pirms sertificētu nodokļu maksātāju principa pilnīgas izstrādes pieņemt ātros risinājumus attiecībā uz visiem uzņēmumiem.

1.10. Attiecībā uz dažiem atbrīvojumiem, kuri paredzēti Kopienā veiktiem darījumiem, kas minēti priekšlikumā, ar kuru groza Īstenošanas regulu Nr. 282/2011, EESK atzīmē, ka Padomes lūgums Komisijai vienkāršot un precizēt tiesisko regulējumu par atbrīvojumiem, šķiet, ir lietderīgs instruments, kas ļautu mazināt krāpniecību un ierobežotu mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) atbilstības nodrošināšanas izmaksas.

1.11. EESK uzskata par svarīgu to, ka Komisija veic visaptverošu regulējuma ietekmes novērtējumu, lai noskaidrotu, kā rīcības plāns PVN jomā praktiski – tostarp kvantitatīvā izteiksmē – ietekmē fiziskās personas, uzņēmumus un nodokļu iestādes.

1.12. EESK vēlreiz norāda, ka ir jādara viss iespējamais, lai saprātīgā termiņā ieviestu galīgo PVN sistēmu; pretējā gadījumā pastāv risks, ka izvirzītie mērķi tiks kompromitēti vai tikai daļēji sasniegti, kaitējot iekšējam tirgum, Eiropas uzņēmumiem un patērētājiem.

2. Ievads un konteksts

2.1. Komisija 2016. gada 7. aprīļa paziņojumā "Ceļā uz vienotu ES PVN zonu – laiks pieņemt lēmumu" piedāvāja rīcības plānu ES PVN sistēmas modernizēšanai un ir paredzējusi vairākus konkrētus priekšlikumus minētā mērķa sasniegšanai.

2.2. Rīcības plāns it īpaši paredz šādus pasākumus: **i)** modernizēt PVN sistēmu, pielāgojot to jaunajām digitālajām tehnoloģijām; **ii)** panākt, ka MVU ir vieglāk nodrošināt PVN atbilstību; **iii)** izstrādāt atbilstīgu politiku PVN likmju noteikšanai; **iv)** mazināt PVN izstrūkumu dalībvalstīs un nodokļu jomā novērst krāpšanu.

2.3. Tā kā Eiropas Savienībā pārrobežu tirdzniecība sasniedz vairāk nekā 4,1 triljonu EUR (eksports) un 3,9 triljonus EUR (imports), funkcionējoša PVN sistēma ir ļoti būtiska visiem Eiropas iedzīvotājiem.

2.4. Komisija 2016. gada 1. decembrī publicēja divus priekšlikumus: vienu par PVN likmēm, ko piemēro pārrobežu e-komercijā ⁽¹⁾, bet otru – par PVN likmēm, kuras piemēro e-publikācijām ⁽²⁾.

2.5. Lai samazinātu krāpšanu PVN jomā un atbildētu uz Padomē izvirzītajām dažu dalībvalstu prasībām, Komisija 2016. gada 21. decembrī publicēja priekšlikumu par pagaidu vispārējās apgrieztās maksāšanas sistēmas piemērošanu saistībā ar tādu preču un pakalpojumu piegādēm, kuru vērtība pārsniedz 10 000 EUR.

2.6. Eiropas Komisija 2017. gada oktobrī publicēja vēl vienu pasākumu kopumu PVN jomā. Tas ietver: **i)** priekšlikumu grozīt pašreizējo PVN direktīvu 2006/112/EK, lai ieviestu tādu jēdzienu kā sertificēts nodokļu maksātājs un paredzētu dažus korektīvus pasākumus ⁽³⁾; **ii)** pasākumus, uz kuriem balstās pakāpeniska pāreja uz tāda principa ievērošanu, kas nodokļus liek piemērot galamērķa dalībvalstī un kas nosaka, ka piegādātāja atbildība ir vispārējs noteikums ⁽⁴⁾; **iii)** priekšlikumu grozīt Īstenošanas regulu Nr. 282/2011, lai harmonizētu un vienkāršotu noteikumus par Kopienas iekšzemes preču pārvadājumu pārbaudi nolūkā noteikt PVN atbrīvojumu ⁽⁵⁾; **iv)** priekšlikumu grozīt regulu par valsts iestāžu administratīvo sadarbību PVN jautājumos ⁽⁶⁾.

2.7. Konkrēti, Komisija piedāvāja četrus “ātros risinājumus”, lai samazinātu pašreizējās sistēmas radīto administratīvo slogu uzņēmumiem. Minētie četri ātrie risinājumi ir šādi: **i)** PVN noteikumu vienkāršošana uzņēmumiem, kuri pārvieto preces no vienas dalībvalsts uz citu, ja šīs preces piegādes iepriekš zināmam klientam ir jāuzglabā; **ii)** tādu noteikumu vienkāršošana un saskaņošana, kuri attiecas uz ķēdes darījumiem; **iii)** preču piegādes pierādījumu vienkāršošana, ja piegāde notiek starp divām dalībvalstīm. Šie vienkāršojumi attiecas tikai uz tādiem uzņēmumiem, kuri ir sertificēti nodokļu maksātāji. Ceturtais ātrais risinājums, kas attiecas uz elektroniskajā ES PVN numuru pārbaudes sistēmā (VIES) reģistrētu tirdzniecības partneru PVN numuriem, būs pieejams gan sertificētu nodokļu maksātāju uzņēmumiem, gan citiem uzņēmumiem.

2.8. Raugoties nākotnē, Komisija paredz, ka, veicot virkni likumdošanas pasākumu un pakāpenisku pielāgojumu, pašreizējos pārejas noteikumus tirdzniecības aplikšanai ar nodokļiem dalībvalstu starpā pakāpeniski aizstāj ar galīgo vienošanos, kuras pamatā ir princips, ka preces ar nodokļiem aplik galamērķa valstī.

3. Vispārīgas piezīmes: krāpšanas apkarošana un valsts iestāžu sadarbība

3.1. Pašreizējā PVN sistēma ir ļoti sadrumstalota un sarežģīta, un tā attiecīgi mazina un kropļo tirdzniecību un investīcijas, jo rada nevajadzīgu un pārmērīgu administratīvo slogu un tirdzniecības šķēršļus uzņēmumiem.

3.2. EESK uzskata, ka ES PVN sistēmai vajadzētu būt tādai, kas veicina pareizu iekšējā tirgus darbību. Īpaši jāuzsver, ka ES PVN sistēmai ir jābūt mazāk sadrumstalotai, un tā būtu jāpārvalda efektīvāk, īpaši saistībā ar pārrobežu tirdzniecību, turklāt tā jāmodernizē, ņemot vērā pieaugošo globalizāciju un ekonomikas digitalizāciju.

3.3. Vienlaikus Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim par to, ka krāpšana PVN jomā ir liela problēma – kā liecina aplēses, krāpšanas dēļ tiek zaudēti ieņēmumi 151 miljarda EUR apmērā, – tāpēc tās novēršanai ir jāsteno praktiski un aizvien efektīvāki pasākumi, lai samazinātu nelikumīgu praksi, bet neiedragātu vienotā tirgus konsolidāciju ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ COM(2016) 757 final.

⁽²⁾ COM(2016) 758 final.

⁽³⁾ COM(2017) 567 final.

⁽⁴⁾ COM(2017) 566 final.

⁽⁵⁾ COM(2017) 568 final.

⁽⁶⁾ COM(2017) 569 final.

⁽⁷⁾ Sk. EESK atzinumu “PVN atkāpe – apgrieztā maksāšana”, īpaši 1.2.–3.2. punktu (OV C 288, 31.8.2017., 52. lpp.).

3.4. EESK atzinīgi vērtē gan Eiropas Komisijas apņemšanos novērst PVN iztrūkumu, gan nesen pieņemto Direktīvu (ES) 2017/1371 par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības. Direktīva paredz Eiropas Prokuratūras iesaistīšanos lietās, kas saistītas ar krāpšanu PVN jomā, ja summa pārsniedz 10 miljonus EUR.

3.5. Tāpēc ir svarīgi par prioritāti izvirzīt mērķi nodrošināt patiesu iekšējo tirgu un izskaust krāpšanu, nekavējoties gūstot acīmredzamus rezultātus šajā jomā, ciešāk sadarbojoties ar citām nodokļu iestādēm attiecībā uz informācijas apmaiņu un izstrādājot datubāzes un platformas datu apmaiņai starp dažādām valsts iestādēm, lai palīdzētu efektīvi izpildīt nodokļu jomas noteikumus. EESK visnotaļ mudina Komisiju un valstu nodokļu iestādes ciešāk un aktīvāk sadarboties diendienā, lai nodrošinātu iekšējā tirgus prasību izpildi un samazinātu gan uzņēmumiem, gan nodokļu iestādēm radītās administratīvās izmaksas. Turklāt Eiropas Komisijai un nodokļu iestādēm sadarbībā ar organizētu pilsonisko sabiedrību un citām ieinteresētajām personām būtu jāapsver, kā jaunās tehnoloģijas var palīdzēt cīņā pret krāpšanu PVN jomā, jo jaunās tehnoloģijas var būt noderīgs līdzeklis centienos vienkāršot administratīvo slogu uzņēmumiem un nodokļu iestādēm un nodrošināt vajadzīgu pārredzamību.

3.6. EESK uzsver, ka dalībvalstīm ir jārada atbilstoša vide paraugprakses apmaiņai jautājumā par ieņēmumu iekasēšanu un to, kā izstrādāt tehnoloģijas, ar ko veicina pareizu nodokļu iekasēšanu pārrobežu tirdzniecības darījumos. Jo īpaši vajadzētu apspriest jautājumu par efektīvām PVN kompensācijas sistēmām, kā arī nodokļu formām un procesiem, un par tādām efektīvām sistēmām, kas paredzētas, lai apmainītos ar informāciju par krāpniekiem. Eiropas Komisijai būtu jāpalīdz izveidot šādu institucionālo vidi, tādējādi sekmējot izaugsmi un mazinot ieņēmumu zaudējumus.

4. Galamērķa princips un likmes

4.1. Kā norādīts atzinumā par rīcības plānu PVN jomā⁽⁸⁾, EESK uzskata, ka rūpīgi pārstrādājot pašreizējo sistēmu, ir jānodrošina ne tikai skaidra, noturīga un visaptveroša, bet arī proporcionāla galīgā PVN sistēma uzņēmumiem, kura turklāt ir pielāgota straujajam pārmaiņu tempam ekonomikā un tirgos.

4.2. Šajā sakarā Komiteja atbalsta priekšlikumu, ka galīgās PVN sistēmas pamatā ir nodokļu piemērošana galamērķa valstī, jo ir paredzams, ka tas nodrošinās vienlīdzīgākus konkurences apstākļus visiem piegādātājiem, kuri darbojas vienas valsts tirgū, un mazinās ES tirgus izkropļojumu.

4.3. Funkcionējošs vienotais kontaktpunkts ir būtisks galamērķa valsts principa sistēmas elements. Tāpēc atzinīgi tiek vērtētas Komisijas iniciatīvas, piemēram, ierosinājums attiecināt vienota kontaktpunkta minishēmu uz visiem B2C pakalpojumiem, kā arī uz B2C preču pārdošanu gan Kopienā, gan ārpus tās. Ja nebūs pilnībā funkcionējoša vienota kontaktpunkta, kas pamatojas uz piederības valsts revīzijām, mērogojamiem vienkāršojumiem un spēju kompensēt iemaksāto PVN no visām dalībvalstīm, tad jebkura uz galamērķa principu balstīta sistēma ievērojami palielinās administratīvo slogu, jo īpaši MVU gadījumā.

4.4. EESK uzsver, ka ir svarīgi nodrošināt dažādiem uzņēmumiem uzlikto nodokļu neitralitāti, un norāda, ka PVN maksājumi nedrīkstētu nelabvēlīgi ietekmēt noteiktu uzņēmumu likviditāti. Tāpēc būtu jānosaka, ka preču importētājiem noteiktu valstu tirgos PVN jāmaksā, kad produkti tiek laisti tirgū, nevis brīdī, kad šie produkti tiek tikai ievesti un uzglabāti noliktavā līdz to vēlākai komercializācijai.

4.5. Attiecībā uz rīcības plāna pirmo posmu, kur galvenā uzmanība pievērsta konkrētai preču piegādei, Komiteja aicina PVN sistēmas reformu procesā iesaistītās iestādes izpētīt, kā pēc iespējas ātrāk varētu izvērst vienotu sistēmu gan attiecībā uz pakalpojumiem, gan precēm, tādējādi mazinot paredzamās problēmas, kas radīsies divu sistēmu gadījumā, proti, ja vienu piemēro precēm, bet otru – pakalpojumiem.

4.6. Tas ir īpaši svarīgi, jo digitālās ekonomikas kontekstā robeža starp precēm un pakalpojumiem kļūst aizvien neskaidrāka un var vēl vairāk mainīties pašreizējā vidē, jo tehnoloģiju attīstības temps krietni pārsniedz tempu, kādā attiecīgās iestādes izstrādā noteikumus. EESK tāpēc aicina Eiropas Komisiju ņemt vērā un, iespējams, risināt šo jautājumu PVN sistēmas pašreizējās reformas gaitā.

⁽⁸⁾ OV C 389, 21.10.2016., 43. lpp.

4.7. EESK uzskata, ka būtībā Komisijas īstenotajai PVN likmju politikai, kas paredzēta, lai nodrošinātu dalībvalstīm lielāku rīcības brīvību attiecībā uz samazinātajām likmēm, vajadzētu būt saderīgai ar galamērķa valsts principu, jo minētās sistēmas ietvaros traucējumu tirdzniecībā vajadzētu būt mazāk.

4.8. Tomēr lielāka rīcības brīvība dalībvalstīm pašām noteikt savas likmes nedrīkst kopumā sadrumstalot sistēmu vai pārmērīgi sarežģīt to. Tāpēc ir jāīsteno samērīga pieeja, kuras izmantošana ļautu izstrādāt skaidru un paredzamu īstenošanas sistēmu – it sevišķi MVU interesēs – un vispār samazināt atbilstības nodrošināšanas izmaksas ekonomikas dalībniekiem⁽⁹⁾.

4.9. No tā izriet, ka izņēmumi būtu jāatļauj tikai konkrētos un pienācīgi pamatotos gadījumos, lai tādējādi nodrošinātu vienotu un paredzamu tiesisko regulējumu.

4.10. Attiecībā uz iespējamiem izņēmumiem Komiteja uzskata, ka Komisijas izvirzītais mērķis atbalstīt sociālās inovācijas un stiprināt Eiropas sociālo pīlāru varētu attaisnot samazinātas likmes piemērošanu sociālajiem uzņēmumiem un sociālo pakalpojumu nozarei, ņemot vērā īpašās iniciatīvas, ko dalībvalstis šajā nolūkā nolems īstenot atbilstoši jaunajam PVN tiesiskajam regulējumam.

4.11. Svarīgi izveidot tiešsaistes informatīvo rīku, lai uzņēmumi varētu sekot līdzi dažādo likmju sistēmām 28 dalībvalstīs. Šim rīkam ir jābūt viegli pieejamam, uzticamam un, vēlams, visās ES valodās.

5. Sertificēts nodokļu maksātājs

5.1. Saistībā ar sertificētu nodokļu maksātāju EESK atzīmē, ka, pēc Komisijas domām, šis jēdziens ir svarīgs, lai varētu ieviest tādu PVN sistēmu, kuras pamatā ir galamērķa valsts princips, un piekrist, ka uzņēmumiem, kuru nodokļu uzticamība ir pierādīta, vajadzētu būt iespējai gūt labumu no atbilstīgiem vienkāršošanas pasākumiem.

5.2. Lai gan sertificēta nodokļu maksātāja jēdziens un tā izmantošana apgrieztajā maksāšanā var nodrošināt būtisku atvieglojumu uzņēmumiem, Komiteja uzskata, ka – lai uzņēmumi, īpaši MVU, varētu pieteikties uz šāda statusa saņemšanu – ir būtiski visās dalībvalstīs ievērot saskaņotus, skaidrus un samērīgus kritērijus un noteikumus, lai veicinātu to, ka sertificēta nodokļu maksātāja statuss ir pieejams iespējami plašākā mērogā.

5.3. Tā kā būs nepieciešams laiks, kamēr dalībvalstis vienosies jautājumā par sertificētu nodokļu maksātāju un tiks sertificēta lielākā daļa uzņēmumu, un tā kā priekšlikumā minētie ātrie risinājumi ir ļoti nozīmīgi PVN sistēmas funkcionēšanai, EESK aicina dalībvalstis pirms sertificētu nodokļu maksātāju principa pilnīgas izstrādes pieņemt ātros risinājumus attiecībā uz visiem uzņēmumiem.

5.4. Tāpat EESK piekrīt, ka sertificēta nodokļu maksātāja statusu varēs pēc iespējas labāk izmantot tad, ja tiks ieviestas pareizi izstrādātas elektroniskās glabāšanas sistēmas, un ir jānodrošina, ka valsts nodokļu iestādēm ir viegla piekļuve šīm sistēmām.

5.5. Tomēr, ņemot vērā Komisijas priekšlikuma pašreizējo redakciju, nav iespējams nākt klajā ar rūpīgāku un izvērstāku šā jēdziena novērtējumu, jo tas joprojām ir nenoteikts un nav skaidrs, kādas praktiskās sekas radīs šā jēdziena ieviešana.

5.6. Tāpēc šobrīd EESK vēlētos tikai norādīt, ka attiecībā uz sertificēta nodokļu maksātāja instrumentu ir jāizvirza skaidri un pārredzami īstenošanas kritēriji. Šajā sakarībā vērts piebilst, ka, nosakot kritērijus līdzīgi tiem, ar ko regulē atzīto uzņēmēju statusu, varētu samazināties iespēja izmantot sertificēta nodokļu maksātāja sistēmu un ātros risinājumus, paredzot to tikai nelielai daļai uzņēmumu. Pastāv risks, ka sertificēta nodokļu maksātāja sistēma būs pieejama tikai dažiem uzņēmumiem.

5.7. Eiropas Komisijai šī koncepcija, īpaši pirmajā īstenošanas posmā, ir rūpīgi jāuzrauga, lai novērstu to, ka juridiskās noteiktības un regulatīvās vienotības zudums iekšējā tirgū aizēno priekšrocības, ko nodokļu vienkāršošanas un atbilstības atvieglošanas ziņā rada sertificēta nodokļu maksātāja koncepcijas izmantošana.

⁽⁹⁾ Sk. EESK atzinumu par rīcības plānu PVN jomā (OV C 389, 21.10.2016., 43. lpp.), 3.1.6. un 3.1.7. punkts.

5.8. Attiecībā uz priekšlikumu, ar kuru groza Īstenošanas regulu Nr. 282/2011 attiecībā uz dažiem atbrīvojumiem, kuri paredzēti Kopienā veiktiem darījumiem, EESK ņem vērā, ka Padomes lūgums Komisijai vienkāršot un precizēt tiesisko regulējumu attiecībā uz atbrīvojumiem, šķiet, ir lietderīgs instruments, kas ļautu mazināt krāpšanu un ierobežotu MVU atbilstības nodrošināšanas izmaksas.

6. Tālākā virzība un noslēdzošās piezīmes

6.1. Būtībā EESK uzskata par svarīgu to, ka Komisija veic visaptverošu regulējuma ietekmes novērtējumu, lai noskaidrotu, kā rīcības plāns PVN jomā praktiski – tostarp kvantitatīvā izteiksmē – ietekmē fiziskās personas, uzņēmumus un nodokļu iestādes.

6.2. Noslēgumā – atsaucoties uz savu iepriekšējo atzinumu par rīcības plānu PVN jomā ⁽¹⁰⁾ – EESK norāda, ka ir svarīgi īstenot visas dažādās rīcības plāna daļas kā nedalāmu veselumu.

6.3. Komiteja vēlreiz vēlētos norādīt, ka ir jādara viss iespējamais, lai saprātīgā termiņā ieviestu galīgo PVN sistēmu; pretējā gadījumā pastāv risks, ka izvirzītie mērķi tiks kompromitēti vai tikai daļēji sasniegti, kaitējot iekšējam tirgum un Eiropas uzņēmumiem, kuri tajā darbojas.

Briselē, 2018. gada 14. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽¹⁰⁾ OV C 389, 21.10.2016., 43. lpp.

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Banku savienības izveides pabeigšana””

(COM(2017) 592 final)

(2018/C 237/08)

Ziņotājs: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Līdzziņotājs: **Daniel MAREELS**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 17.11.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārā savienība, ekonomiskā un sociālā kohēzija
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	28.2.2018.
Pieņemts plenārsesijā	14.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts	180/3/4
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un priekšlikumi

1.1. EESK atbalsta pēc 2012. gada pieņemtos pasākumus, kuri ir būtiski palīdzējuši nodrošināt finanšu stabilitāti un lautz burvju loku starp banku sistēmām un attiecīgajām valstīm.

1.2. Tāpēc Komiteja atziniņi vērtē, kā arī aicina konkrēti īstenot Eiropas Komisijas ierosināto jauno pasākumu kopumu ekonomiskās un monetārās savienības (EMU) izveides pabeigšanai un virzībai uz **optimālu monetāro zonu**, pārvarot pašreizējo pretestību un pēc iespējas ātrāk nodrošinot lielāku precizitāti banku savienības trešā pīlāra izveides pabeigšanai, pakāpeniski samazinot un kopīgiotot finanšu riskus. Patiešām, pabeidzot banku savienības – un kapitāla tirgu savienības – izveidi, būtu iespējams pilnībā izveidot finanšu savienību, kas ir viens no EMS pamatpīlāriem.

1.3. Konkrētāk, EESK atbalsta dažādos ierosinātos mērķus vienotā uzraudzības mehānisma (VUM) un vienotā noregulējuma mehānisma (VNM) nostiprināšanai, finanšu risku pakāpeniskas samazināšanas veicināšanai un, visbeidzot, tādas **Eiropas mēroga noguldījumu garantiju sistēmas** ieviešanai, kas garantē ne tikai likviditāti, bet var uzņemties arī zaudējumus un papildināt banku savienības trešo pīlāru.

1.4. Lai tas būtu iespējams, līdztekus ir jāīsteno pasākumi likviditātes un maksāspējas risku dalīšanai un samazināšanai finanšu nozarē. EESK vēlreiz apstiprina savu iepriekšējo nostāju šajā jautājumā, kas izklāstīta tās atzinumā par priekšlikumiem par Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu (ENAS). Papildus citiem aspektiem šajā jomā īpaša vērība jāpievērš neapšaubāmi jāvelta jautājumam par ienākumus nenesošiem aizdevumiem, īpaši tagad, kad atsākusies ekonomikas izaugsme.

1.5. Tā kā oriģinālie priekšlikumi par Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu (ENAS) pēc vairāk nekā diviem gadiem vēl joprojām nav devuši rezultātus, būtu prātīgi īstenot citu pieeju. Šajā paziņojumā dota iespēja plašākām diskusijām un posmu pieejai ENAS īstenošanā, ko Komiteja atbalsta. Īstenojot banku savienību, ir būtiski nezaudēt laiku un ņemt vērā sarunu laikā izdarītos secinājumus. Jebkurā gadījumā Komiteja uzskata, ka ENAS un vajadzīgie riska mazināšanas pasākumi ir jāizskata un jāīsteno nekavējoties un vienlaicīgi, ievērojot skaidru un konkrētu grafiku.

1.6. Komiteja atbalsta lēmumu pirmajā posmā nodrošināt tikai likviditātes segumu, ko gadu gaitā palielinās. Vienlaikus visa uzmanība joprojām jāvelta valstu noguldījumu garantiju sistēmām, kuru uzdevums ir segt zaudējumus; patiesi, lai pāreja uz otro posmu noritētu pēc iespējas mierīgāk, turklāt savstarpējas uzticēšanās interesēs, Komiteja uzskata, ka ir svarīgi rīkoties ātri, lai pēc iespējas vairāk optimizētu arī valstu sistēmas. Turklāt ir jānovērš ar pārmantojuma un bezrūpīgas rīcības riskiem saistītās problēmas.

1.7. Zaudējumu segums tiks pievienots otrajā posmā, tomēr pāreja nenotiks automātiski. Komiteja uzskata, ka ierosinātā oficiālā lēmuma pamatojumam ir jābūt pēc iespējas plašākam, tāpēc šķiet atbilstoši, ka šo lēmumu nepieņem tikai Komisija vien, bet drīzāk sadarbībā ar Padomi un Parlamentu.

1.8. Būtībā zaudējumu seguma pakāpeniskais palielinājums ENAS ietvaros ir saprātīgs, tomēr dokumentos vairāk uzmanības būtu jāpievērš šīs sistēmas ieviešanas mehānismiem.

1.9. Vispārīgāk, vairāki paziņojuma punkti ir formulēti ļoti vispārīgi, un priekšlikumi ir “nosacīti”. Tas, protams, dod iespēju turpināt diskusijas, bet dažreiz negatīvi ietekmē izlēmību. Vairāki nozīmīgi aspekti ir izlaisti vai notušēti. Komiteja aicina panākt strauju progresu, sadarbojoties ar visām ieinteresētajām pusēm, un izstrādāt konkrētākus priekšlikumus. Turklāt dalībvalstīm ir jāuzņemas atbildība un jāturpina darbs pie iepriekš noteiktajiem pasākumiem, jo īpaši attiecībā uz noguldījumu garantiju sistēmām. Tas ir ļoti svarīgi, jo īpaši saistībā ar pakāpenisko pieeju, kā izklāstīts šajā paziņojumā.

1.10. Atbilstoši mērķim izveidot Eiropas mēroga noguldījumu garantiju sistēmu ir būtiski nodrošināt Eiropas monetārā fonda tūlītēju darbietespēju, jo tas kalpo kā aizsargmūris vienotajam noregulējuma mehānismam, kas ir pēdējās iespējas nodrošinātājs. Tāpat EESK arī noteikti atbalsta šai iestādei paredzētās funkcijas, novēršot tā dēvētos asimetriskos satricinājumus.

1.11. Banku savienības pilāru pilnveidošana un konsolidēšana, kā arī **vienota noteikumu kopuma** piemērošana ir jāveic vienlaikus ar **IAM 2030** īstenošanu finanšu nozarē un Parīzes saistību īstenošanu klimata pārmaiņu jomā, tādējādi paredzot labvēlīgāku pieeju kapitāla prasībām attiecībā uz ieguldījumiem zaļajā ekonomikā un dažādām nesarežģītām “iekļaujošu aizdevumu” operācijām, piemēram, hipotekārajiem aizdevumiem un jo īpaši tiem, kas saistīti ar energoefektivitāti, saules enerģijas paneļu uzstādīšanu utt.

1.12. Turklāt arī *FinTech* un citas finanšu inovācijas (piemēram, blokķēdes un viedie līgumi) mudina rīkoties, lai pabeigtu banku savienības izveidi un atjauninātu to, kā arī uzlabotu ES iedzīvotāju finansiālo un digitālo integrāciju saskaņā ar ES stratēģiskajiem mērķiem. Nemot vērā IAM 2030. gadam šā brīža formulējumu, finansiālā integrācija jau palīdz īstenot 7 no 17 mērķiem, savukārt digitālā integrācija, kas jaunā kontekstā varētu to nodrošināt vai apdraudēt, tieši vai netieši ietekmē gandrīz visus mērķus.

1.13. Kā jau iepriekš norādīts dažādos atzinumos, EESK atkārtoti pauž atbalstu daudzveidīgai finanšu ekosistēmai, kurā lielie Eiropas mēroga dalībnieki darbojas līdzās mazām un vidējām bankām un citām nebanku iestādēm, kas droši koncentrējas uz reālās ekonomikas finansēšanu ar vienādiem nosacījumiem vidē, kurā sistēmiskais risks ir krietni samazināts. Daudzveidība, pārredzamība un ilgtspēja ir labākie līdzekļi finanšu krīžu novēršanai nākotnē.

1.14. EESK uzskata, ka tagad ir ļoti svarīgi veicināt to valstu dalību, kuras neietilpst eurozonā. Vienlaikus EESK uzskata, ka banku savienības trim pilāriem ir jābūt tādiem, kas palīdz stiprināt globālo finanšu arhitektūru, uzlabot sadarbību Eiropas un starptautiskā līmenī atbilstoši tās tiesiskajam regulējumam un sniegt pieredzi, īpaši trīsdesmit ārpuskopienas valstīm, kuru monetārā atsauce ir euro, tostarp franciski runājošajām valstīm Āfrikā.

2. Vēstures dati, pamatojums un jaunā paziņojuma kopsavilkums

2.1. Lielā lejupe, kas sākās pirms desmit gadiem, pārbaudīja euro un lielākā vai mazākā mērā radīja lielas izmaksas eurozonas valstīm. Turklāt arī finansiālās glābšanas operācijas negatīvi ietekmēja valstu risku.

2.2. Banku savienību izveidoja 2012. gadā nolūkā radīt vienotu un integrētu finanšu sistēmu monetārās politikas efektīvai īstenošanai, dodot iespēju atbilstoši dalīt risku dalībvalstu starpā un atjaunot uzticību eurozonas banku sistēmai, reaģējot uz euro nepilnīgās koncepcijas **strukturālajiem defektiem**. Pateicoties pozitīvajām izmaiņām Eiropas Centrālās bankas (ECB) monetārajā politikā un ES dalībvalstu budžeta politikā, tika gūti panākumi virzībā uz ekonomisko un monetāro savienību (EMS). Šobrīd grūtības sagādā **euro ieviešana visās 27 ES dalībvalstīs** un banku savienības **trešā pilāra** pilnīga izveide.

2.3. Ņemot vērā populistiskos draudus un pieaugošo nacionālisma tendenču risku, galvenokārt lielo atšķirību dēļ, kuras radījuši asimetriskie satricinājumi eurozonā, valda plaša politiskā vienprātība par to, ka finanšu savienības (banku un kapitāla tirgu savienības) izveide ir jāpabeidz, lai pasargātu ES **finanšu stabilitāti** un **teritoriālo integritāti** pret **nacionālisma "indī"**, kā to nodēvējis Komisijas priekšsēdētājs *Jean-Claude Juncker*.

2.4. Citas jaunas būtiskas grūtības saistās ar **finanšu tehnoloģiju (FinTech)** un citām inovācijām finanšu infrastruktūrā, kurām līdz šim netika veikta **finanšu uzraudzība**. Komisijas 2017. gada septembra paziņojumā "Integrētas uzraudzības pastiprināšana nolūkā stiprināt kapitāla tirgu savienību un finanšu integrāciju mainīgā vidē" teikts, ka "veidojot finanšu savienību, pilnībā ir jāizmanto finanšu inovācijas sniegtās iespējas, taču vienlaikus ir arī jāpārvalda jaunie riski". Rīcības plānu ir paredzēts izsludināt 2018. gada sākumā ⁽¹⁾.

2.5. Virzībā uz banku savienības izveidi tika gūts progress, ko sasniedza, nosakot **vienotā uzraudzības mehānisma (VUM)** un **vienotā noregulējuma mehānisma (VNM)** ⁽²⁾ **regulatīvo, kontroles un soda funkciju**, un šis progress kopā ar "Ceļvedi virzībā uz banku savienību" minēto **"vienotu noteikumu kopumu"** ir nozīmīgākais notikums, tomēr tas mazinājās ekonomikas pakāpeniskās atveseļošanās gados, jo eurozonas partneri izvēlējās noraidīt finansiālās integrācijas radītās sinerģijas, nevis dalīties ar riskiem.

2.6. Tāpēc Komiteja saskaras ar daudziem paziņojumiem un priekšlikumiem, kuri ir nodrošinājuši progresu, bet tomēr nav palīdzējuši **mazināt un sadalīt riskus**. ES līdztiesīgie likumdevēji vēl nav snieguši pietiekami konkrētas atbildes par to, kā pabeigt ekonomiskās un monetārās savienības izveidi, jo īpaši attiecībā uz šādiem jautājumiem: atbilstība 2014. gada direktīvai, ko Padome 2017. gadā pastiprināja ⁽³⁾; priekšlikums 2015. gada novembra regulai; kapitāla tirgus savienības daļēja un turpmāka attīstība; Rīcības plāns par patēriņa finanšu pakalpojumiem (ar ko nāca klajā 2017. gadā); jaunie pasākumi ienākumus nenesošu aizdevumu (INA) samazināšanai ⁽⁴⁾ utt.

2.7. Iepriekš minētajā priekšlikumā 2015. gada regulai bija paredzēta pakāpeniska Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmas (ENAS) attīstība. Pirmajā posmā tiku izmantota pārapirošināšanas sistēma, un tikai tad notiktu pāreja uz pakāpenisku savstarpēji funkcionējošu sistēmu (kopapdrošināšanu), kas noslēgumā, trešajā posmā, nodrošinātu, ka pēc 2024. gada ENAS pilnībā uzņemas risku. Kopā ar šo projektu Komisija vienlaikus izziņoja vairākus pasākumus nolūkā mazināt risku banku savienībā. Diemžēl sarunas līdz šim nav bijušas sekmīgas.

2.8. Vēl ir veicams darbs arī pie valsts noguldījumu garantiju sistēmām (NGS), kas varētu sekmēt turpmāko virzību. Problēmas rada tas, ka joprojām ir dažas būtiskas atšķirības starp dalībvalstīm, īstenojot noteikumus par Noguldījumu garantiju sistēmu direktīvu, un jāuzlabo informācijas apmaiņa un instrumenti, lai veicinātu koordināciju starp valstu noguldījumu garantiju sistēmām ⁽⁵⁾.

2.9. Nolūkā izklūt no strupceļa, kurā nonākušas abas likumdevējas iestādes šajā paziņojumā izvirzīts stingrāks kritērijs **iekšējai rekapitalizācijai** un ierosināts, pirmkārt, izveidot vienotajam noregulējuma fondam paredzētu kopīgu atbalsta mehānismu un, otrkārt, izstrādāt visaptverošāku ceļvedi **Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmai**, vispirms paredzot **pārapirošināšanu** (nodrošinot tikai pakāpenisku likviditātes segumu, kamēr bankas nodrošina kopējo fondu), bet

⁽¹⁾ COM(2017) 542 final (4. iedaļa, 11. lpp. un turpmāk).

⁽²⁾ Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013 (OV L 287, 29.10.2013., 63. lpp.).

⁽³⁾ Padome 2017. gada 16. jūnijā vienojās par bankas kreditoru hierarhiju maksātspējas procedūrā, izstrādājot direktīvu, pamatojoties uz kuru dalībvalstis var ieviest tādu nenodrošinātu noguldījumu skaidru subordināciju, kuri bankas bankrota gadījumā būtu "jāglābj".

⁽⁴⁾ COM(2018) 37 final.

⁽⁵⁾ Sk. Eiropas Komisijas paziņojumu, 12. lpp.

pēc tam otrajā posmā pievēršoties **kopapdrošināšanai**, attiecībā uz kuru var izvirzīt noteikumu, ka ar ienākumus nenesošiem aizdevumiem saistītais risks ir pietiekami neliels ⁽⁶⁾. Tāpēc tiek ierosināts pirmais papildu pasākums, kas vērstas uz to, lai, īstenojot restrukturizāciju, samazinātu uzņēmumu maksātspējas iespējamību, vienlaikus VUM regulas pārskatīšanas ietvaros cenšoties agrīnā posmā izvirzīt noteikumus ienākumus nenesošu aizdevumu jomā. Komisijas 2017. gada vidū sagatavotajā paziņojumā par kapitāla tirgu savienības rīcības plāna vidusposma pārskatīšanu arī izklāstīti īstermiņa pasākumi ienākumus nenesošu aizdevumu sekundāro tirgu attīstīšanai ⁽⁷⁾. Galu galā tas nozīmē to, ka ir jāgūst pietiekams progress arī attiecībā uz riska samazināšanu banku nozarē.

2.10. Otrs papildu pasākums attiecas uz banku valsts parādzīmju turējumu diversifikāciju. **Ar valsts obligācijām nodrošinātie vērtspapīri** var būt lietderīgi un vienlaikus nodrošināt papildu garantijas. Ņemot vērā Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) darbu, Komisija apsver iespēju 2018. gada sākumā nākt klajā ar **tiesību akta priekšlikumu**.

2.11. Tāpēc līdz 2019. gada pavasarim ir jāievieš visi riska dalīšanas pasākumi un jānodrošina, ka var sākties **īstenošanas posms**, vispirms līdztiesīgajiem likumdevējiem panākot vienošanos par 2016. gada novembra **pasākumu kopuma banku nozarē** pamatelementiem un panākot ievērojamu progresu attiecībā uz pārējiem aspektiem, bet pēc tam precizējot spēkā esošās **kontroles pilnvaras**, lai mazinātu ar ienākumus nenesošiem aizdevumiem saistītos riskus, un nākot klajā ar priekšlikumu **ieguldījumu sabiedrību novērtēšanai**.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Tā kā eurozonas valstu ekonomikā atkal ir vērojama izaugsme un pieaug arī banku kredīti tautsaimniecībā, ir pienācis laiks palielināt finanšu sistēmas noturību, nodrošinot, ka iespējamās finanšu krīzes vēl vairāk nesadrumstalo tirgu ⁽⁸⁾ un neuzliek citu dārgu pārbaudījumu euro un Eiropas integrācijai kopumā.

3.2. Tāpēc ir būtiski izveidot **“pilnībā savstarpēji funkcionējošu” kopēju noguldījumu apdrošināšanas fondu**, lai **pabeigtu Eiropas Savienības finanšu struktūras izveidi** un novērstu pašreizējo neatbilstību starp banku uzraudzību un neregulējumu (ko veic centralizēti), no vienas puses, un valstu noguldījumu garantiju sistēmām (kas nav saskaņotas), no otras puses. Arī šajā ziņā ir jāgūst pietiekams progress attiecībā uz riska samazināšanu banku nozarē.

3.3. Progress riska samazināšanas jomā ir cieši saistīts ar progresu noguldījumu aizsardzības jomā, un tāpēc Komiteja atkārtoti apstiprina principus, kurus tā izvirzīja jau attiecībā uz sākotnējiem priekšlikumiem par ENAS ⁽⁹⁾. Īpaši tika norādīts, ka – tā kā abu veidu pasākumiem ir virkne kopīgu būtisku pamatmērķu, kas saistīti ar banku savienības stiprināšanu un izveides pabeigšanu, – tie ir **jāisteno vienādi, izmantojot patiesi līdzvērtīgus instrumentus un metodes**. Tāpēc, lai nodrošinātu reālu progresu, Komiteja uzskata, ka ir **īpaši svarīgi** rūpēties, lai ENAS un attiecīgie riska mazināšanas pasākumi tiktu **skatīti vienlaikus, nekavējoties un patiešām īstenoti**, ievērojot skaidru un konkrētu grafiku. Vienlīdz svarīgi ir radīt turpmākai virzībai piemērotus apstākļus, lai **turpinātu ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) izveidi**, kurā **banku savienībai** ir liela nozīme.

3.4. Papildus citām iniciatīvām, kas attiecas uz riska samazināšanu, jautājumam par ienākumus nenesošiem aizdevumiem ⁽¹⁰⁾ un jo īpaši par to nevienlīdzīgo sadalījumu pa valstīm arī turpmāk noteikti jābūt vienai no darba kārtības prioritātēm, jo tas ir būtiski, lai gūtu panākumus šajā jomā. Kā jau iepriekš norādīts, kopumā progress ir gūts, tomēr vidējie rādītāji vēl nebūt nav viss ⁽¹¹⁾. Ir bankas, kuras šo jautājumu risina strikti vai vismaz ar pareizu virzību, tomēr ir arī tādas bankas, kuras joprojām noliedz problēmas esamību vai nerisina to pietiekami mērķtiecīgi. Tā kā ir atsākusies

⁽⁶⁾ Neraugoties uz uzlabojumiem, 2016. gada nogalē Eiropas banku bilancēs bija divreiz vairāk riska svērto aktīvu (vidēji 19,1 % visā ES, 18,8 % eurozonā) nekā Amerikas Savienotajās Valstīs (Japānas banku rādītāji bija pa vidu), lai gan krīzes sākumā 2008. gadā Eiropas rādītāji bija labāki nekā abām minētajām lielvārdēm. Turklāt ienākumus nenesošu kredītu īpatsvars joprojām ir trīs reizes lielāks nekā ASV un Japānā.

⁽⁷⁾ Sk. COM(2017) 292 final, īpaši 5. prioritāro pasākumu.

⁽⁸⁾ Bankas ir samazinājušas riska darījumus ar citām dalībvalstīm un pārrobežu maksājumus joprojām veic tikai 7 % apmērā.

⁽⁹⁾ OV C 177, 18.5.2016., 21. lpp.

⁽¹⁰⁾ Ienākumus nenesoši aizdevumi.

⁽¹¹⁾ Intervija ar Danièle Nouy, ECB Uzraudzības valdes priekšsēdētājs, in *Público*, 2017. gada 11. decembris. Sk.: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/interviews/date/2017/html/ssm.in171211.en.html>.

ekonomikas izaugsme, šis jautājums ir jārisina prioritārā kārtībā, lai novērstu gan vēsturiski radušās problēmas, gan nākotnē gaidāmās problēmas. Uzdevums ir gūt efektīvus rezultātus uz vietas. Tas ir jo īpaši svarīgi, lai panāktu progresu banku savienības trešā pīlāra īstenošanā.

3.5. Salīdzinot ar sākotnējiem ENAS priekšlikumiem 2015. gadā, šajā paziņojumā ir paredzēta iespēja plašākām diskusijām par Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu un vairākposmu pieeja tās ieviešanai. Tā kā šobrīd ir svarīgi nezaudēt laiku banku savienības īstenošanā un ņemt vērā sarunās izdarītos secinājumus, Komisijas jaunā pieeja ir reālistiska un Komiteja to atbalsta.

3.6. Komiteja atbalsta lēmumu pirmajā posmā nodrošināt tikai likviditātes segumu, tātad minētajā posmā zaudējumus segs ar valstu noguldījumu garantiju sistēmu starpniecību. Lai lieki nesarežģītu pāreju uz nākamo posmu – un savstarpējās uzticēšanās interesēs – Komiteja uzskata, ka jau pašā sākumā ir svarīgi skaidri norādīt, ka jāveic turpmāki pasākumi, lai pēc iespējas vairāk optimizētu valstu sistēmas, tādējādi novēršot lielās atšķirības dalībvalstu starpā. Vienlaikus ir svarīgi novērst arī ar pārmantojuma un bezrūpīgas rīcības riskiem saistītās problēmas.

3.7. Attiecībā uz pāreju no pārāpdrošināšanas posma (skatīt iepriekš) uz kopāpdrošināšanas posmu, kas ir atkarīgs no vairākiem nosacījumiem, Komiteja uzskata, ka lēmuma turpināt rīkoties pamatojumam ir jābūt pēc iespējas plašākam, tāpēc šķiet atbilstoši, ka šo lēmumu nepieņem tikai Komisija vien, bet drīzāk sadarbībā ar Padomi un Parlamentu⁽¹²⁾.

3.8. Tāpēc arī pēc iespējas skaidrāk jāizvirza nosacījumi, kas būs spēkā pārejas uz kopāpdrošināšanu posmā un pēc tā⁽¹³⁾, kad tiks nodrošināts gan likviditātes segums, gan zaudējumu segums. Priekšlikums rīkoties pakāpeniski⁽¹⁴⁾ ir labs priekšlikums, tomēr tajā pašā laikā ir zināmas bažas par to, ka pašreizējais dokuments joprojām ir pārāk vispārīgs un neskaidrs, kā arī pieļauj pārāk dažādu interpretāciju iespēju un diskusijas. Šajā jautājumā jau pašā sākumā ir jānodrošina labākas norādes un lielāka noteiktība.

3.9. Vispārīgāk runājot, ir vērts šajā plašajā izklāstā norādīt, ka vairāki paziņojuma punkti ir formulēti ļoti vispārīgi un priekšlikumi ir nosacīti. No vienas puses, tas dod rīcības brīvību, kas varētu noderēt turpmākajās sarunās ar dalībvalstīm un to starpā, tomēr, no otras puses, tas nozīmē to, ka dokuments šķiet nenoteikts⁽¹⁵⁾ un nav tik skaidrs, kā cerēts. Vairāki nozīmīgi aspekti ir izlaisti vai notušēti, tostarp nav atzīta institucionālās aizsardzības shēmu loma, uz ko Komiteja ir vērsusi uzmanību jau agrāk⁽¹⁶⁾. Lai atrisinātu šos jautājumus, šobrīd ir svarīgi sadarboties ar visām citām ieinteresētajām pusēm (tostarp Padomi, Parlamentu, dalībvalstīm, Komisiju u. c.), lai gūtu ātru progresu un izstrādātu konkrētākus priekšlikumus.

3.10. Lai **paātrinātu vienprātības veidošanu**, EESK mudina līdztiesīgos likumdevējus izmantot 2017. gada 6. decembrī publicēto ekonomiskās un monetārās savienības stiprināšanai paredzēto pasākumu visaptverošo kopumu⁽¹⁷⁾.

3.11. EESK atbalsta ECB ieceri nodrošināt, ka bankas piedāvā saskaņotus pakalpojumus visās ES dalībvalstīs⁽¹⁸⁾ un tādējādi izmanto lielāku tirgus sniegtās priekšrocības. Tā aicina dalībvalstis, kuras nav ieviesušas vienoto valūtu, pievienoties vienotajam uzraudzības mehānismam (VUM), kas būtu pirmais solis šo valstu virzībai uz pilnīgu integrāciju eurozonā.

⁽¹²⁾ Neskarot uzraudzības iestāžu būtisko lomu šajā sakarībā.

⁽¹³⁾ Sk. paziņojuma 3. punktu.

⁽¹⁴⁾ Būtībā patlaban tiek ierosināts zaudējumu segumu nodrošināt ar valstu noguldījumu garantiju sistēmām un Eiropas noguldījumu garantiju sistēmu atbilstoši skalai, ko pakāpeniski palielinātu, sākumā no pirmā kopāpdrošināšanas posma gada paredzot 30 % ENAS ieguldījumu.

⁽¹⁵⁾ Daudzi elementi aprakstīti vēlējuma izteiksmē: sk. regulāro "būtu" un "varētu" izmantojumu, aprakstot abus Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmas īstenošanas posmus (10. lpp. un turpmākos punktus).

⁽¹⁶⁾ OV C 177, 18.5.2016., 21. lpp.

⁽¹⁷⁾ COM(2017) 821 final.

⁽¹⁸⁾ OV C 434, 15.12.2017., 51. lpp.

3.12. ES finanšu arhitektūras pilnīga izveide ir jāsteno vienlaikus ar digitālo un finansiālo integrāciju atbilstoši **Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības mērķiem 2030. gadam**. EESK uzsver, ka bankām var būt zināma loma cīņā pret klimata pārmaiņām un 13 no 17 IAM īstenošanā, jo tās veic starpnieka funkciju starp apzinātiem uzkrājumiem un sociāli atbildīgiem ieguldījumiem. Tādēļ būtu rūpīgi jāpārskata “Bāzele III” reformas noslēgšana 2017. gada 7. decembrī, lai nodrošinātu, ka Eiropas banku aizdevumi netiek ierobežots jomās, kas ir būtiski svarīgas ilgtspējīgai finansēšanai.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK atbalsta Komisijas ierosinātos pasākumus risku ierobežošanai uzraudzības, noregulējuma un noguldījumu garantijas jomā (saistībā ar iespējamo pāreju no pārapsūdināšanas uz kopapsūdināšanu).

4.2. EESK uzsver, ka valstu noguldījumu garantiju sistēmas būtu jāaskaņo līdztekus ENAS procesa izveidei. EESK mudina Komisiju izveidot iniciatīvu, kas **valstu noguldījumu fondiem** ļautu dot ieguldījumu Eiropas sistēmas arhitektūras pilnīgā izveidē, paredzot tādu pašu režīmu sistēmiski nenozīmīgām struktūrvienībām⁽¹⁹⁾. EESK piekrīt viedoklim, ka valstu noguldījumu garantiju sistēmām jābūt tiesīgām saskaņā ar Direktīvas 2014/49/ES par noguldījumu garantiju sistēmām 11. pantu veikt alternatīvus pasākumus, ja tie nav pretrunā konkurences noteikumiem.

4.3. EESK pauž stingru atbalstu pēc iespējas ātrākai atbalsta pasākuma izveidei vienotā noregulējuma mehānismam, izmantojot Eiropas stabilitātes mehānisma kredītlīniju, kā ierosinājusi, piemēram, saskaņotas rīcības darba grupa (TFCA).

4.4. EESK atbalsta vienotajā uzraudzības mehānismā noteikto uzraudzības pilnvaru stiprināšanu, kā arī likumā noteikto prudenciālo atbalsta pasākumu (I pīlārs) stiprināšanu nolūkā saskaņoti risināt jautājumu par ienākumus nenesošiem aizdevumiem. Šajā sakarībā Komisijai būtu jāaplūcina, ka, ņemot vērā jaunās uzraudzības pilnvaras, kompetentās iestādes var ietekmēt banku rezervju veidošanas politiku saistībā ar ienākumus nenesošiem aizdevumiem.

4.5. Iepriekš minētie prudenciālie normatīvās aizsardzības mehānismi būtu jāpiemēro katrā bankā atbilstoši tās sistēmiskā riska profilam, kas bieži ir saistīts ar bankas uzņēmējdarbības modeli. Tas nozīmētu, ka mazām un vidējām bankām, kuras nerada pārmērīgu risku, tiktu izvīzītas atbilstošas prasības un tās netiktu “pārmērīgi reglamentētas”.

4.6. Tāpat EESK iesaka, lai banku kapitāla prasībās paredz labvēlīgāku režīmu ieguldījumiem zaļajā ekonomikā⁽²⁰⁾, kā arī apsver iespēju piemērot kapitāla palielinājumus par ieguldījumiem “brūnajā” ekonomikā. Šajā sakarībā VNM ir jāveic īpaša uzraudzība.

4.7. Jāapsver iespēja ieviest turpmākas inovācijas tiesību aktos par ienākumus nenesošiem aizdevumiem, noskaidrojot, vai **privātie kredīta apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji** varētu uzņemties lielāku lomu, jo tiem ir trīskārša funkcija – aizsargāt, kompensēt un atveseļot – un finansiālo inovāciju dēļ tos aizvien vairāk saista ar bankām. Savos ziņojumos ECB secina, ka lielākā daļa Eiropas kredītiestāžu atbilstoši pārvalda dažus minētos riskus, piemēram, ar procentu likmi saistītos riskus. Turklāt jāpiebilst, ka ASV pārvarēja **augsta riska hipotekāro kredītu krīzi**, kad Federālo rezervju sistēma arī lielākajiem pārapsūdinātajiem garantēja piekļuvi likviditātei.

⁽¹⁹⁾ Pamatojoties uz Regulu (ES) Nr. 1024/2013, vienoto uzraudzības mehānismu piemēro tikai sistēmiski nozīmīgām kredītiestādēm.

⁽²⁰⁾ Argumenti par labu “zaļā atbalsta faktoram” attiecas uz videi nekaitīgas darbības, kas samazina videi radītos ilgtermiņa riskus, labvēlīgu sistēmisko ietekmi, kā arī uz to, ka vajag integrēt pozitīvas papildu sekas. Sk. <http://www.finance-watch.org/our-work/publications/1445> un https://ec.europa.eu/info/publications/180131-sustainable-finance-report_en.

4.8. Visbeidzot, EESK, tāpat kā vairākos iepriekšējos atzinumos, aicina paredzēt tādas konkurences nosacījumus, kas ir taisnīgi un neitrāli **tehnoloģiju un darbūdarbības modeļa** ziņā. Šā atzinuma saistībā tā vēlreiz aicina nodrošināt **vienlīdzīgus konkurences apstākļus**, ņemot vērā uzraudzības uzdevumus. Tas nozīmē to, ka ir vairāk jāpārbauda nebanku finanšu iestādes, ieguldījumu sabiedrības un *FinTech* uzņēmumi saskaņā ar pamatpieeju “vienādi riski, vienādi noteikumi, vienāda uzraudzība”. Tā kā šiem jaunajiem dalībniekiem izvirzīto noteikumu dēļ bieži vien sāk tiesvedību, finansiālās integrācijas iespējas būs plašākas, nekaitējot patērētāju aizsardzībai.

Briselē, 2018. gada 14. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu:

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) 2017/825, lai palielinātu Strukturālo reformu atbalsta programmas finansējumu un pielāgotu tās vispārīgo mērķi”

(COM(2017) 825 final – 2017/0334(COD))

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru attiecībā uz atbalstu strukturālajām reformām dalībvalstīs groza Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regulu (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006”

(COM(2017) 826 final – 2017/0336 (COD))

(2018/C 237/09)

Ziņotājs: **Mihai IVAȘCU**

Līdzziņotājs: **Stefano PALMIERI**

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 14.12.2017. Eiropas Savienības Padome, 21.12.2017. un 31.1.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 175. pants, 177. pants, 197. panta 2. punkts un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	28.2.2018.
Pieņemts plenārsesijā	14.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts	183/2/9
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un priekšlikumi

1.1. EESK atbalsta priekšlikumu palielināt Strukturālo reformu atbalsta programmas budžetu un ierosināt īpašu instrumentu tā dēvētajās “reformu saistībās” minēto reformu īstenošanai. Prioritāte būtu dodama reformām, kas tieši ietekmē citas dalībvalstis.

1.2. EESK saskaņā ar saviem iepriekšējiem atzinumiem atbalsta strukturālās reformas, kas vērstas uz sociālo un ekonomisko attīstību un uz institucionālo spēju veidošanu, kas paver iespēju uzlabot pārvaldes kvalitāti. Nebūtu vēlams visām dalībvalstīm piemērot vienādu pieeju, un tāpēc šādām reformām būtu jāatbilst konkrētās valsts vajadzībām un tām būtu nepieciešams demokrātisks atbalsts.

1.3. EESK uzsver, ka strukturālo reformu ietekme ir pozitīva ne tikai tad, ja pēc tām sociāli ilgtspējīgā veidā samazinās publiskie izdevumi, bet arī tad, ja tie īstermiņā tiek palielināti ar mērķi vidējā vai ilgākā termiņā uzlabot dalībvalstu budžeta bilanci.

1.4. Strukturālo reformu atbalsta programmas budžeta palielinājums ir vērtējams atzinīgi, taču šā palielinājuma apmērs nav pietiekams, jo no dalībvalstīm saņemto pieprasījumu skaits palielinās. 2018. gadā vien pieprasītā atbalsta apmērs ir piecas reizes lielāks nekā ierosinātais budžets.

1.5. No otras puses, EESK ir pārliecināta, ka ir svarīgi, lai Eiropas Komisija pārredzami izklāstītu, kā tā paredzējusi sadalīt Strukturālo reformu atbalsta programmas budžetu — izskatāmajā priekšlikumā tas nav izdarīts —, kā arī izstrādātu skaidrus atlases kritērijus.

1.6. EESK uzsver, ka finansējuma palielinājums Strukturālo reformu atbalsta programmai jāveic, nesamazinot citu, vienlīdz svarīgu fondu budžeta līdzekļus.

1.7. Īpaši svarīga ir skaidra stratēģija ES līmenī. Tajā būtu jāparedz sasniegumu un attīstības līmeņa uzraudzība katrā dalībvalstī, kā arī tālredzīgas pamatnostādnes attiecībā uz finansējuma piešķiršanu, ievērojot konverģences kritērijus. Būtu arī jāizvērs paraugprakses apmaiņa, un Eiropas Komisijai būtu jāsniedz nepieciešamais tehniskais atbalsts.

1.8. Īpaša uzmanība būtu jāvelta eurozonai nepiederošajām dalībvalstīm, kuras gatavojas tai pievienoties. *Jean-Claude Juncker* runā par Eiropas nākotni ⁽¹⁾ norādīja, ka šā procesa paātrināšana ir ļoti svarīga Eiropas Savienības nākotnei.

1.9. EESK iesaka ieviest noteikumu, ka dalībvalstij finansējums būtu jāpiešķir tikai tad, ja, lemjot par daudzgadu reformu saistību kopumu ⁽²⁾, attiecīgā dalībvalsts ir pilnībā piemērojusi partnerības principu, reāli iesaistot sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Partnerības principa piemērošana ir ļoti svarīga, lai varētu īstenot uz gūtām atziņām balstītas reformas, kas būtu piemērotas faktiskajam tautsaimniecības stāvoklim katrā dalībvalstī.

1.10. EESK atbalsta ieceri daudzgadu finanšu shēmā laikposmam pēc 2020. gada iekļaut jaunajam reformu instrumentam paredzētu finansēšanas mehānismu.

1.11. EESK iesaka katrā konkrētajā gadījumā atsevišķi lemt par noteiktu Strukturālo reformu atbalsta programmā paredzēto reformu finansēšanu ar jauno reformu īstenošanas instrumentu un par sasaisti ar to, īpaši tad, ja pasākumi ir saistīti ar pievienošanos eurozonai vai reformas varētu stiprināt Eiropas integrāciju.

2. Ievads un vispārīgas piezīmes

2.1. Ekonomiskās un monetārās savienības tiesību aktu kopumā, kas publicēts 2017. gada decembrī, Eiropas Komisija ir izvirzījusi divus īpašus regulu priekšlikumus, kas būtu jāpieņem, ievērojot parasto likumdošanas procedūru: pirmais priekšlikums ir par Strukturālo reformu atbalsta programmas stiprināšanu ar mērķi palielināt dalībvalstīm pieejamo tehnisko atbalstu un izveidot īpašu darbplūsmu ar mērķi sniegt atbalstu eurozonai nepiederošām dalībvalstīm to konverģences procesā ⁽³⁾; ar otro priekšlikumu ir paredzēts Kopīgo noteikumu regulā izdarīt mērķorientētas izmaiņas, lai paplašinātu iespējas Eiropas strukturālajos un investīciju fondos izveidoto izpildes rezervi izmantot valstu veikto reformu atbalstam ⁽⁴⁾.

2.2. EESK kopumā ir saņēmusi četras konkrētas atzinuma pieprasījuma vēstules: divas no Eiropas Parlamenta un divas no Padomes par katru no šiem regulu priekšlikumiem. Tāpēc šā atzinuma mērķis ir, atbildot uz konkrētajiem iestāžu nosūtītajiem atzinumu pieprasījumiem, paust EESK viedokli par šiem diviem tiesību aktu priekšlikumiem, neskarot tālāko Komitejas darbu saistībā ar atlikušo Komisijas ierosinātā EMS tiesību aktu kopuma daļu.

2.3. EESK uzskata, ka reformu īstenošanas instruments varētu lielā mērā palīdzēt tām dalībvalstīm, kam ir vāji tām pieejamo struktūrfondu finansējuma izmantošanas rezultāti, uzlabot šo līdzekļu izmantošanu un sociāli ilgtspējīgā veidā samazināt ekonomiskās atšķirības.

2.4. Jaunais reformu īstenošanas instruments, kura mērķis ir sniegt atbalstu dalībvalstīm Eiropas pusgadā noteikto reformu saistību īstenošanā, ir ļoti svarīgs. Prioritāte būtu dodama reformām, kas tieši ietekmē citas dalībvalstis. Tomēr EESK aicina Eiropas pusgadā aktīvi un rūpīgi uzraudzīt to, kā sokas īstenošana.

⁽¹⁾ Stāvoklis Savienībā 2017. gadā.

⁽²⁾ Komisijas 2014. gada 7. janvāra Deleģētā regula (ES) Nr. 240/2014 par Eiropas rīcības kodeksu attiecībā uz partnerību saistībā ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem.

⁽³⁾ COM(2017) 825 final.

⁽⁴⁾ COM(2017) 826 final.

3. Priekšlikumi par atbalstu strukturālajām reformām dalībvalstīs

3.1. EESK atgādina, ka ir svarīgi, lai dalībvalstis, lemjot par vēlamo strukturālo reformu stratēģiju, kā arī uzraudzības procesā Eiropas pusgada laikā nodrošinātu partnerības principa piemērošanu un reāli iesaistītu sociālos partnerus un organizēto pilsonisko sabiedrību. Lai nodrošinātu reālu partnerības principa piemērošanu visās dalībvalstīs, EESK iesaka ieviest noteikumu, ka dalībvalstij finansējums tiek piešķirts tikai tad, ja, lemjot par daudzgažu reformu saistību kopumu, ir visaptveroši iesaistīta organizēta pilsoniskā sabiedrība.

3.2. Kopš Strukturālo reformu atbalsta programmas ieviešanas 2017. gadā 16 dalībvalstis ir paidušas apņemšanos izmantot tās finansējumu. Piešķirtā budžeta apmērs bija 22,5 miljoni euro, bet tika saņemts 271 pieprasījums un pieprasītā summa pārsniedza 80 miljonus euro. 2018. gadam Komisija ir ierosinājusi budžetu 30,5 miljonu euro apmērā. Taču 24 dalībvalstis ir iesniegušas 444 pieprasījumus, un kopējā pieprasītā summa pārsniedz 150 miljonus euro.

3.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka palielināts Strukturālo reformu atbalsta programmas finansējums, bet, ņemot vērā dalībvalstu pieprasīto līdzekļu apmēru, pauž šaubas par pasākuma efektivitāti.

3.4. EESK iesaka finansējuma palielinājumu Strukturālo reformu atbalsta programmai veikt, nesamazinot citu, vienlīdz svarīgu fondu budžeta līdzekļus.

3.5. EESK uzskata, ka būtu ļoti svarīgi, lai Komisija pārredzami izklāstītu, kā tā paredzējusi sadalīt Strukturālo reformu atbalsta programmas budžetu tā, lai katra dalībvalsts varētu saņemt taisnīgu daļu atbalsta, kas pieejams un kas atbilst īstenotajām reformām.

3.6. Eiropas Komisijai ir jāpieņem skaidri un objektīvi noteikumi to reformu atlasei, kas tiks finansētas no ES budžeta, un vienlaikus jāpūljas, lai visām dalībvalstīm būtu vienlīdzīga piekļuve šiem līdzekļiem. Turklāt reformām, kuras ierosināts finansēt, būtu jāatbilst ES stratēģijai un Eiropas pusgadā tās būtu stingri jāuzrauga.

3.7. Tā kā dalībvalstīm jau ir savas reformu iniciatīvas, EESK iesaka Strukturālo reformu atbalsta programmu vērst uz pasākumiem, ar kuriem vislabāk varētu atbalstīt konkrētām valstīm adresēto ieteikumu īstenošanu.

3.8. Jāatceras, ka dalībvalstis reformas var finansēt pašas un šis stimulē, ko Eiropas Komisija cenšas radīt ar Strukturālo reformu atbalsta programmas līdzekļiem, nebūtu jāuztver kā pamudinājums paļauties tikai uz ES finansējumu. Visas ekonomiskās un monetārās savienības darbība ir balstīta uz subsidiaritāti un atbildīgu ikvienas dalībvalsts rīcību.

3.9. Tā kā līdzekļu apmērs ir ierobežots, EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai būtu jāatbalsta reformas un pasākumi, kas varētu pastiprināti ietekmēt dalībvalstu pašu īstenotos pasākumus.

3.10. EESK saskaņā ar saviem iepriekšējiem atzinumiem atbalsta strukturālās reformas, kas vērstas uz sociālo un ekonomisko attīstību: vairāk un labākām darbvietām, konkurētspēju un konkurenci rūpniecībā un pakalpojumu nozarē, pārvaldes un iestāžu kvalitāti, kvalitatīviem un efektīviem publiskajiem pakalpojumiem, kā arī vides ilgtspēju⁽⁵⁾. Nebūtu vēlams visām dalībvalstīm piemērot vienādu pieeju — šādām reformām būtu jāatbilst konkrētās valsts vajadzībām, tām būtu jāatbilst valstu reformu programmām un tām būtu nepieciešams demokrātisks atbalsts.

3.11. Tā kā Līgumā gandrīz visām dalībvalstīm noteikta prasība pievienoties eurozonai, EESK iesaka īpašu uzmanību veltīt reformām, kas vērstas uz eurozonas paplašināšanu, un, ja iespējams, šiem mērķiem piešķirt papildu finansējumu.

⁽⁵⁾ Piemēram, darījumdarbības vides uzlabošana, uzņēmumu finansēšana un pētniecības un izstrādes izdevumi; uzņēmumu, nozaru un tautsaimniecības produktivitātes paaugstināšana; atbalsts labas kvalitātes un augstāk atalgotu darbvietu izveidei un vienlaicīgi centieni samazināt pagaidu un nestabilu zemāk atalgotu darbvietu skaitu; koplīgumu slēgšanas un tajā nodrošināmās sociālo partneru autonomijas, kā arī vietējā, reģionālā un Eiropas līmeņa sociālā dialoga stiprināšana; publiskās pārvaldes iestāžu reformas ar mērķi paaugstināt to efektivitāti, lai tās spētu labāk veicināt ekonomisko un sociālo attīstību un kļūtu sabiedrībai pārredzamākas; atbalsts kvalitatīvam darba ņēmēju izglītības un apmācības sistēmām ar mērķi visām sociālajām grupām nodrošināt vienlīdzīgas iespējas un pozitīvus rezultātus.

3.12. Eiropas Savienībai ir labākas iespējas nekā dalībvalstīm uzraudzīt ārpus eurozonas esošo dalībvalstu progresu. Šajā procesā būtu jānotiek paraugprakses apmaiņai, un EESK iesaka izveidot šim mērķim paredzētu komunikācijas platformu.

4. Ierosinājums ieviest jaunu reformu īstenošanas instrumentu dalībvalstu strukturālo reformu atbalstam

4.1. Tā kā termins "strukturālās reformas" ir kļuvis ļoti plašs, EESK ir gandarīta par to, ka regulas priekšlikumā ir iekļauta definīcija.

4.2. EESK iesaka Eiropas Komisijai sadarbībā ar dalībvalstīm meklēt dažādus risinājumus, kā nodrošināt fiskālo un budžeta ilgtspēju. Dažām reformām īstermiņā, iespējams, būs jāatvēr vairāk publisko līdzekļu, lai ieviestu jaunas procedūras un īstenotu pasākumus, kas palīdzēs ietaupīt līdzekļus vai gūt lielākus ienākumus vien vidējā vai ilgākā termiņā. Tāpēc ir ieteicams apsvērt ne tikai izmaksu īstermiņa samazināšanas pasākumus, bet arī budžeta ienākumu palielināšanas iespējas.

4.3. EESK atzinīgi vērtē jauno reformu īstenošanas instrumentu, kas tiks ierosināts daudzgadu finanšu shēmā laikposmam pēc 2020. gada, un šajā saistībā norāda, ka Eiropas iestādēm ir cieši jāsadarbojas ar dalībvalstīm, lai Savienībā panāktu spēcīgāku integrāciju un konvergenci. EESK aicina Eiropas pusgada gaitā aktīvi un rūpīgi uzraudzīt īstenošanas norisi.

4.4. Lai gan Eiropas pusgads un tā laikā sagatavotie ziņojumi par dalībvalstīm ir izcils mehānisms reformu atbalsta programmas novērtēšanai, EESK uzskata, ka ir jāizstrādā jauni instrumenti sasniegumu precīzai novērtēšanai. Tie būtu jāpielāgo katras dalībvalsts īpašajiem ekonomiskajiem nosacījumiem.

4.5. EESK atbalsta pagaidu risinājumu jaunā reformu īstenošanas instrumenta izmēģinājuma posma finansēšanai no izpildes rezerves. Šis priekšlikums nedrīkstētu ietekmēt pastāvošos Eiropas strukturālos un investīciju fondus, un būtu labāk, ja tam būtu savs atsevišķs budžets.

4.6. Katras dalībvalsts sasniegumi būtu rūpīgi jāuzrauga Eiropas pusgada laikā. Ziņošanas procesā būtu jānodrošina skaidrs priekšstats par sasniegto un par turpmākajām līdzekļu vajadzībām.

4.7. Tā kā paredzēts, ka jaunais reformu īstenošanas instruments papildinās Strukturālo reformu atbalsta programmas sniegto brīvprātīgo tehnisko atbalstu, EESK iesaka katrā konkrētajā gadījumā atsevišķi lemt par noteiktu Strukturālo reformu atbalsta programmā paredzēto reformu finansēšanu ar jauno reformu īstenošanas instrumentu un par sasaisti ar to, īpaši tad, ja pasākumi ir saistīti ar pievienošanos eurozonai vai reformas varētu stiprināt Eiropas integrāciju.

Briselē, 2018. gada 14. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm”

(COM(2017) 677 final – 2017/0305 (NLE))

(2018/C 237/10)

Ziņotājs: **Michael McLOUGHLIN**

Apspriešanās	Padome pieprasa atzinumu: 1.12.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 29. panta 1. punkts un 148. panta 2. punkts
Pilnsapulces lēmums	24.1.2017.
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	23.2.2018.
Pieņemts plenārsesijā	15.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	159/43/15

1. Secinājumi un priekšlikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē ierosinātās nodarbinātības pamatnostādnes un to saskaņošanu ar Eiropas sociālo tiesību pilāru. Komiteja uzskata, ka pamatnostādņēs būtu iespējams paveikt vēl vairāk, lai sasniegtu visu, kas paredzēts pilārā.

1.2. Nodarbinātības pamatnostādņēm jāveicina makroekonomikas noteikumu un sociālas Eiropas labāka līdzsvarošana saskaņā ar piecu priekšsēdētāju ziņojumu “Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana”⁽¹⁾. EESK uzskata, ka konvergenci starp makroekonomikas un sociālo situāciju vislabāk var veidot tad, kad ir vērojamas atveseļošanās pazīmes.

1.3. EESK atkārtoti aicina izstrādāt atbilstošu sociālo ieguldījumu paketi, kas būtu daļa no Eiropas izaugsmes un ieguldījumu programmas, kurai atvēlēti 2 % no IKP⁽²⁾.

1.4. Komiteja vērs uzmanību uz daudziem 2018. gada Vienotā nodarbinātības ziņojuma secinājumiem⁽³⁾, kas liecina, ka nodarbinātības atlabšana noris nevienādi, pastāvot atšķirībām starp ES dalībvalstīm, reģioniem un iedzīvotāju grupām.

1.5. EESK atbalsta to, ka pilārā un nodarbinātības pamatnostādņēs pastiprināta uzmanība ir veltīta ietekmei un mērķu sasniegšanai, kam vajadzības gadījumā kalpo arī rezultātu pārskats par rādītājiem sociālajā jomā un citi pasākumi. Ar šiem jautājumiem saistītās ietekmes apsvērumi būtu jāiekļauj diskusijās un plānošanas procesā, kas starp dalībvalstīm un ES norisinās saistībā ar ES finansējuma piešķiršanu.

1.6. Ar pamatnostādnes Nr. 5 noteikumiem būtu skaidri jāparāda, ka novatoriskas darba formas ne vienmēr nozīmē nestabilāku nodarbinātību, lai gan dažkārt tā var notikt. Pasākumi, kas sekmē vienmērīgu pāreju darba tirgū un kas ietver arī atbilstīgus noteikumus par darba ņēmēju drošību, palīdzētu nodrošināt, ka jauni darba veidi paver taisnīgas nodarbinātības iespējas.

⁽¹⁾ Piecu priekšsēdētāju ziņojums “Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana”, 2015. gada 22. jūnijs.

⁽²⁾ OV C 226, 16.7.2014., 21. lpp.

⁽³⁾ 2018. gada Vienotā nodarbinātības ziņojuma projekts.

- 1.7. Pamatnostādņēs paredzētā nodokļu ieņēmumu novirzīšana no darbaspēka uz citiem avotiem ir vērtējama atzinīgi, tomēr tajās ir vajadzīga lielāka skaidrība par citiem iespējamajiem avotiem. EESK ir izstrādājusi atzinumus par nodokļu agresīvu plānošanu, krāpšanu nodokļu jomā un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, kā arī par vides nodokļiem⁽⁴⁾, un tie var sniegt idejas par alternatīviem ieņēmumu avotiem, kurus var ierosināt pamatnostādņēs.
- 1.8. Attiecībā uz pamatnostādni Nr. 6 EESK uzskata, ka īpašā atsauce uz ESF būtu jāsauglabā.
- 1.9. Pamatnostādņē Nr. 7 nepieciešamībai nodrošināt strīdu objektīvu izšķiršanu vajadzētu attiekties uz visām jomām, nevis tikai uz nepamatotas atļaišanas gadījumiem. Ieviešot strīdu alternatīvas izšķiršanas iespējas, nevajadzētu atņemt pusēm tiesības piekļūt tiesām.
- 1.10. Pamatnostādņē Nr. 8 jāsauglabā pasākumi jauniešu bezdarba jomā, jo īpaši finansējums, kas paredzēts iniciatīvai "Garantija jauniešiem" un "Prasmju garantijas" turpmākai attīstībai.
- 1.11. Pamatnostādņē Nr. 8 arī turpmāk jākoncentrējas uz ilgtermiņa bezdarbu, kas saspringtā tirgū var būt darbaspēka avots.
- 1.12. Situācija, kādā nodarbinātības ziņā atrodas cilvēki ar invaliditāti, jāaplūko no tiesību perspektīvas, taču viņiem jāvelta arī praktiski iekļaujoši pasākumi, īpašu uzmanību pievēršot cīņai pret diskrimināciju, kā noteikts Līgumos.
- 1.13. Katrā pamatnostādņē jāiekļauj noteikumi par dzimumu līdztiesību, un liela uzmanība jāvelta ar zemu darba samaksu saistītajiem jautājumiem, lai novērstu darba samaksas atšķirības starp dzimumiem.
- 1.14. Pamatnostādņēs skaidri jāmin migranti un bēgļi.
- 1.15. EESK atkārtoti uzsver savu viedokli par obligātā pensijas vecuma palielināšanu, norādot, ka faktiskajam pensionēšanās vecumam vispirms jālīdzinās likumā noteiktajam pensionēšanās vecumam⁽⁵⁾. Vienlaikus Komiteja uzsver nepieciešamību nodrošināt ilgtspējīgas pensiju sistēmas dalībvalstīs, pievēršoties tādiem izaicinājumiem kā paredzamā mūža ilguma palielināšanās, pārmaiņas darba tirgos, kas ietekmē pensiju finansēšanu, un pienācīgu pensijas līmeņu nodrošināšana.
- 1.16. EESK atzinīgi vērtē skaidrību par to, ka ar pilāru un nodarbinātības pamatnostādņēm saistītie noteikumi eurozonas un ārpus eurozonas dalībvalstīm būs vienādi.

2. Pamatinformācija

- 2.1. Nodarbinātības pamatnostādnes ir bijušas ES politikas pasākumu kopuma elements kopš 1997. gada. Juridisko pamatu veido Līguma par Eiropas Savienības darbību 148. pants⁽⁶⁾: "*Padome katru gadu (...) nosaka pamatnostādnes, ko dalībvalstis ievēro savā nodarbinātības politikā.*"
- 2.2. Jānorāda, ka 1997. gadā pamatnostādnes bija viens no pirmajiem piemēriem, kas atspoguļoja atvērto koordinācijas metodi ES politikā, – saskaņā ar to ceļā uz kādu politikas mērķi tiek izmantota brīvprātīga pieeja, kas paredz stingru ziņošanas un salīdzinošās izvērtēšanas sistēmu. Pamatnostādnes tagad ir saistītas ar ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādņēm, kas minētas LESD 121. pantā.
- 2.3. Novembrī sagatavotais 2018. gada Vienotā nodarbinātības ziņojuma projekts⁽⁷⁾ ir publicēts līdztekus nodarbinātības pamatnostādņu projektam, un šajā ziņojumā ir iekļauti nozīmīgi pētījumi un secinājumi par nodarbinātības situāciju visā ES. Ziņojumā secināts, ka kopējā nodarbinātības situācija Eiropas Savienībā uzlabojas, jauniešu un ilgtermiņa bezdarba līmenis samazinās, un stratēģijā "Eiropa 2020" noteikto 75 % nodarbinātības mērķi Eiropas Savienībā kopumā ir iespējams sasniegt, lai arī dažas dalībvalstis to izdarīt nespēs. Tomēr uzlabojumu līmenis ievērojami atšķiras starp dalībvalstīm, reģioniem un iedzīvotāju grupām. Ievērojams skaits cilvēku savā dzīvē joprojām nesaskata pazīmes, kas liecinātu par atveseļoanos. Svarīgi ir atzīmēt arī tādus jautājumus kā radīto darba vietu kvalitāte un strādājošo nabadzības palielināšanās.

⁽⁴⁾ EESK pašiniciatīvas atzinums "Nevienlīdzīga bagātību sadale Eiropā" (OV C 129, 11.4.2018., 1. lpp.), EESK izpētes atzinums "Nodokļu uzlikšana sadarbīgajā ekonomikā" (OV C 81, 2.3.2018., 65. lpp., OV C 434, 15.12.2017., 18. lpp., OV C 71, 24.2.2016., 42. lpp.).

⁽⁵⁾ OV C 84, 17.3.2011., 38. lpp.; OV C 299, 4.10.2012., 115. lpp.

⁽⁶⁾ LESD.

⁽⁷⁾ Vienotā nodarbinātības ziņojuma projekts.

2.4. Eiropas sociālo tiesību pilāru⁽⁸⁾ pieņēma kā iestāžu kopīgu proklamāciju Gēteborgas samītā par sociālajiem jautājumiem, kas notika 2017. gada novembrī. Pilārs patiesībā ir veidots kā politiska deklarācija, saskaņā ar kuru ES apņemas ievērot 20 nozīmīgus principus. Tas atspoguļo ES jauno vispārējo apņemšanos veidot sociālu Eiropu. Līdz ar pilāru ir nācis klajā sociālo rezultātu pārskats, kurā ir izmantoti 14 galvenie rādītāji nodarbinātības un sociālo tendenču novērtēšanai.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Eiropas Savienība vēstures gaitā ir mēģinājusi līdzsvarot sociālo tiesību un ekonomiskās izaugsmes mērķus, izmantojot dažādus Līgumu noteikumus, tiesību aktus, sociālās politikas ieteikuma mehānismus un sekmējot vienotā tirgus darbību, lai arī ne vienmēr veiksmīgi. Pasaules ekonomikas krīze iezīmēja būtiskas ekonomikas reformas, kuru mērķis bija novērst eksistenciālo euro krīzi. Daudzi norāda, ka, kopš darbu uzsāka Žaka Delora vadītā Komisija, ES apņemšanās sociālās politikas jomā ir pastāvīgi samazinājusies. Turklāt ekonomikas krīzes un ar to saistīto taupības pasākumu politiskā un sociālā ietekme ir bijusi acīmredzama. Daži pat saskata vairāk vai mazāk tiešu saistību ar populisma izplatību un *Brexit*. Nepieciešamība atgriezties pie konverģences starp ekonomikas integrāciju un atbilstošu sociālo politiku oficiāli ir atzīta piecu priekšsēdētāju ziņojumā "Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana"⁽⁹⁾. 2018. gada izaugsmes pētījumā⁽¹⁰⁾ norādīts uz zināmām izmaiņām tendencēs un secināts ka lielāka uzmanība ir pievērsta iespēju vienlīdzībai, darbvietu kvalitātei un nepieciešamībai analizēt reformu "distributīvo ietekmi". Tas ir vērtējams ļoti atzinīgi.

3.2. Eiropas sociālo tiesību pilārs (ESTP) ir jauna iniciatīva, un EESK jau ir paudusi bažas par to, ka trūkst skaidrības gan attiecībā uz pilāru, gan tā turpmāko īstenošanu. Lai politiku virzītu Eiropas iedzīvotāju labklājības interesēs, būtu jāizvairās no pagātnes kļūdām nozīmīgu politikas saistību īstenošanā. EESK pilāru ir analizējusi divos atzinumos⁽¹¹⁾ 2017. gadā, kopumā atzinīgi vērtējot principus un tiesības, kā arī to, ka pilārs kalpo kā kompass konverģences atjaunošanai dalībvalstīs, un rosinot visus dalībniekus nodrošināt to īstenošanu un efektivitāti. Šajā saistībā Komiteja arī aicināja nodrošināt vairāk skaidrības attiecībā uz pilāru un tā darbību praksē. Pilāram nav tiesisko seku, un tas nav Līgumu sastāvdaļa. Komiteja arī uzskatīja, ka "sākumposmā pilāram jāveicina spēkā esošā ES sociālo tiesību aktu kopuma pilnīga un pienācīga īstenošana". Vienlaikus uzsverot pilsoniskās sabiedrības lomu un jo īpaši sociālo partneru īpašo lomu nodarbinātības un darba tirgus politikā, atzinumos uzmanība ir veltīta arī nozīmīgiem nodarbinātības jautājumiem saistībā ar šādiem aspektiem:

- taisnīga līdzsvara panākšana starp ekonomisko un sociālo dimensiju,
- nodarbinātība nākotnē,
- nelabvēlīgā stāvoklī esošu grupu pozīcijas darba tirgū,
- nodarbinātība un kvalitatīvu darbvietu izveide,
- atbalsts jaunām, daudzveidīgākām profesionālās izaugsmes iespējām,
- nepieciešamība īstenot "Prasmju garantiju",
- nepieciešamība faktisko pensionēšanās vecumu tuvināt likumā noteiktajam pensionēšanās vecumam,
- mērķa, kas saistīts ar cilvēku darba dzīves paildzināšanu, papildināšana ar dzīves cikla pieeju, kas ietver arī labus darba apstākļus,
- taisnīga darbaspēka mobilitāte un taisnīgi darba nosacījumi visiem,
- nepieciešamība veikt sociālos ieguldījumus,
- nepieciešamība tiekties uz saistošu obligāto sociālās aizsardzības minimumu,

⁽⁸⁾ Eiropas sociālo tiesību pilārs.

⁽⁹⁾ Piecu priekšsēdētāju ziņojums.

⁽¹⁰⁾ "Gada izaugsmes pētījums par 2018. gadu".

⁽¹¹⁾ OV C 125, 21.4.2017., 10. lpp., un atzinums "Sociālās dimensijas un ESTP ietekme uz ES nākotni" (OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp.).

- Eiropas pusgada loma un jo īpaši nepieciešamība nodrošināt līdzsvaru starp nodarbinātības, sociālajiem un makroekonomikas mērķiem,
- nepieciešamība nošķirt sociālajiem ieguldījumiem domātus Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (ESIF) līdzekļus,
- situācija valstīs, kuras nav eurozonā.

3.3. Šajā atzinumā nodarbinātības pamatnostādnes un ar tām saistīti jautājumi aplūkoti no Eiropas sociālo tiesību pilāra perspektīvas. Pamatnostādņu atjaunināšana ir paredzēta arī pilāra noteikumos un tā metodoloģijā, kā to noteikusi Komisija. Daudzējādā ziņā var uzskatīt, ka grozītās nodarbinātības pamatnostādnes ir arī labs pirmais pārbaudījums pilāram. Komitejai pamatnostādnes ir jāanalizē, ņemot vērā viedokļus, ko tā jau ir paudusi par minēto pilāru.

3.4. Ar nodarbinātības pamatnostādņu ietekmi un īstenošanu saistītos jautājumus Komiteja jau ir uzsvērusi iepriekšējos atzinumos, kurus tā par šo tematu izstrādāja 2015. gadā un pirms tam⁽¹²⁾. Tie ir arī svarīgi, lai nodarbinātības pamatnostādnes novērtētu no pilāra perspektīvas. Eiropas sociālo tiesību pilārā ir iekļauts rezultātu pārskats, kurā izmantoti 14 rādītāji, kas ļauj novērtēt progresu un līdz ar to pilāra efektivitāti. Tomēr daži no šiem rādītājiem nav jauni un jau bija iekļauti nodarbinātības rezultātu pārskatā par 2013. gadu. Tas, ka rezultātu pārskats aptver pilāru, ir vērtējams atzinīgi, tomēr būtu svarīgi vispārīgos rādītājus pārvērst detalizētākos praktiskos elementos, kas iekļaujami dalībvalstu nodarbinātības politikā. Var arī uzdot jautājumu, vai nodarbinātības pamatnostādnes pietiekami aptvertu kādu grupu vai jautājumu, kas nav skaidri ietverti pilārā vai rezultātu pārskatā.

3.5. Nodarbinātības pamatnostādnes turpina darboties, izmantojot atvērto koordinācijas metodi, un sociālo tiesību pilāra īstenošanu kopīgi nodrošina ieteikuma tiesības un ES tiesību akti. Attiecībā uz pamatnostādņēm tas tā ir bijis vienmēr, un šā iemesla dēļ to efektivitāte nemazinās. Tā kā pilāram jau iesākumā ir piešķirta augsta politiskā prioritāte, var iedomāties, ka šāda pati prioritāte būs arī nodarbinātības pamatnostādņēm, taču ilgtermiņā tā tas var nebūt vienmēr.

3.6. Jaunākajā atzinumā par pilāru⁽¹³⁾ Komiteja ir arī vērsusi uzmanību uz to, ka ir jāuzlabo rezultātu pārskats un ka ir nepieciešams gan ekonomikas, gan sociālais Eiropas pusgads. Saikne starp makroekonomikas jautājumu uzraudzību un nodarbinātības un sociālās politikas uzraudzību ir būtiska. Pastāv kontrasts starp pieeju nodarbinātībai un ļoti stingrajām juridiskajām saistībām, kas attiecas uz euro: divu tiesību aktu kopumu, sešu tiesību aktu kopumu un fiskālā pakta līgumu. EESK joprojām uzskata, ka, neraugoties uz pilāra darbības jomā gūtajiem sasniegumiem un nodarbinātības pamatnostādņu integrēšanu vispārējās ekonomikas politikas pamatnostādņēs, šos divus elementus varētu saskaņot vēl labāk. EESK atkārtoti pauž bažas par to, ka trūkst konverģences starp nodarbinātības politikas pamatnostādņēm un ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādņēm⁽¹⁴⁾. Piecu priekšsēdētāju ziņojumā, pievēršoties jautājumam par sociālā AAA reitinga sasniegšanu Eiropā, ir norādīts, ka vajadzīga lielāka konverģence starp ekonomiskajiem un sociālajiem aspektiem. Pamatnostādņu grozīšana un rezultātu pārskata piemērošana nodrošina politikas ciešāku saskaņošanu ar pilāru – kas ir vērtējams atzinīgi —, taču tas nenozīmē būtisku progresu salīdzinājumā ar vispārējo nepieciešamību nodrošināt konverģenci starp sociālajiem un makroekonomikas aspektiem. Var pat rasties jautājums par to, vai dažas ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes nav pretrunā nodarbinātības pamatnostādņēm.

3.7. Konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem⁽¹⁵⁾ var būt izšķiroša loma nodarbinātības pamatnostādņu un Eiropas sociālo tiesību pilāra efektivitātē. Tie sniedz lielisku iespēju valsts politiku veidot atbilstoši pamatnostādņēm un pilāra principiem, lai īstenotu kopējos mērķus. Lai gan situācija uzlabojas, visā Eiropā darba tirgū joprojām saglabājas atšķirības starp dalībvalstīm, kā arī starp reģioniem un starp dažādām iedzīvotāju grupām. Īstenojot konkrētām valstīm adresētos ieteikumus, kas izriet no nodarbinātības pamatnostādņēm, jācenšas šīs atšķirības samazināt, kā arī jācenšas palielināt un novirzīt resursus šādiem pasākumiem.

3.8. Eiropas sociālo tiesību pilārs ir adresēts visām dalībvalstīm, kaut gan sākotnēji tas bija paredzēts eurozonai⁽¹⁶⁾, līdz ar to pilāra principi un sociālo rādītāju pārskats kalpo par pamatu tam, lai izstrādātu konkrētām valstīm adresētos ieteikumus visām dalībvalstīm, un tas ir vērtējams pozitīvi.

⁽¹²⁾ OV C 332, 8.10.2015., 68. lpp.

⁽¹³⁾ EESK atzinums par tematu "Sociālās dimensijas un ESTP ietekme uz ES nākotni" (OV C 81, 2.3.2018., 145. lpp.).

⁽¹⁴⁾ OV C 458, 19.12.2014., 1. lpp., OV C 173, 31.5.2017., 73. lpp.

⁽¹⁵⁾ Konkrētām valstīm adresēti ieteikumi.

⁽¹⁶⁾ Skatīt "Eiropas sociālo tiesību pilāra" preambulu.

3.9. Kopš iepriekšējām pamatnostādnēm lielu interesi ir izraisījusi ideja par "Prasmju garantiju". Būdamā balstīta uz "Garantijas jauniešiem" pieeju un zināmā mērā atspoguļota Komisijas paziņojumā "Jaunā Prasmju programma Eiropai"⁽¹⁷⁾, tā jo īpaši ir vērsta uz pieaugušajiem ar zemu kvalifikāciju, uz rakstpratības, rēķinpratības un digitālo prasmju apguvi un uz iespējām iegūt vidējās izglītības kvalifikāciju⁽¹⁸⁾.

3.10. Pilāra un nodarbinātības pamatnostādņu īstenošanas finansēšana, izmantojot Eiropas fondus, arī turpmāk būs svarīgs jautājums. Drīzumā sāksies sarunas par nākamo daudzgadu finanšu shēmu, un nepārprotami radīsies lielas problēmas, it īpaši budžeta veidošanā pēc *Brexit*. Šajā saistībā Komiteja ir paudusi savu viedokli atzinumā par daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam vidusposma pārskatu, norādot, ka "Eiropas pievienotā vērtība, par kuru pastāv plaša politiskā vienprātība, tiek atbalstīta ar ES pasākumiem un nodrošina reālu labumu Eiropas iedzīvotājiem"⁽¹⁹⁾.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Komisija ir grozījusi nodarbinātības pamatnostādnes, lai tās skaidri saskaņotu ar Eiropas sociālo tiesību pilāru. Tas ir vērtējams ļoti atzinīgi. Secinājumi un ieteikumi, ko EESK bija izteikusi 2015. gada atzinumā par nodarbinātības pamatnostādnēm⁽²⁰⁾, lielā mērā joprojām ir spēkā. Tomēr ir daži īpaši jautājumi, par kuriem viedoklis ir jāaktualizē.

4.2. ES ekonomikas stāvoklis pašlaik turpina uzlaboties, bet vēl ir daudz jā dara, jo īpaši to dalībvalstu, reģionu un iedzīvotāju grupu atbalstam, kas saskaras ar lielākām grūtībām, un tas ir viens no argumentiem, kāpēc vajadzīga spēcīgāka sociālā politika, ko īsteno saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pilāru.

4.3. EESK pirms kāda laika atzinīgi novērtēja Komisijas Sociālo ieguldījumu paketi⁽²¹⁾, uzskatot, ka tā varētu ievērojami sekmēt politikas virziena maiņu par labu ilgtspējīgai izaugsmei un sabiedrības izturētspējas palielināšanai. Komiteja aicināja izstrādāt Eiropas izaugsmes un ieguldījumu programmu, tai atvēlot 2 % no IKP, un "vairāk koncentrēties uz sociālajiem ieguldījumiem Eiropas pusgada koordinācijas procesā". EESK atkārtu šo prasību arī saistībā ar pašreizējām nodarbinātības pamatnostādnēm un aicina grozīt to tekstu, lai atspoguļotu šo ideju.

Pašreizējā ekonomiskā un darba tirgus situācija patiešām ir tāda, ka ir vajadzīgs atjaunot uzsvāru uz sociālajiem ieguldījumiem.

4.4. EESK tagad vēl vairāk apzinās konkrētu iedzīvotāju grupu stāvokli darba tirgū – gan darbaspēka piedāvājuma ziņā, gan saistībā ar iespējām panākt vienlīdzīgākus rezultātus. EESK regulāri izsaka viedokli par situāciju, kādā atrodas daudzi no šiem cilvēkiem, kas no nodarbinātības pamatnostādņu perspektīvas joprojām ir svarīgi. Komisijas paskaidrojuma raksta par nodarbinātības pamatnostādnēm 8. daļā ir iekļautas skaidras atsauces uz Komisijas ieteikumu par tādu cilvēku aktīvu iekļaušanu, kuri ir atstumti no darba tirgus⁽²²⁾. Tas ir 2008. gada dokuments, tāpēc varētu būt nepieciešams to pārskatīt, lai nodrošinātu saskaņotību ar pilāru un nodarbinātības pamatnostādnēm, jo īpaši tādēļ, ka aizvien saspringtākajā darba tirgū šādām cilvēku grupām radīsies iespējas.

5. Pamatnostādnēs

5.1. Pamatnostādņu formulējumā ir ieviestas dažas īpašas izmaiņas, lai pamatnostādnes saskaņotu ar pilāru vai veiktu kādu citu uzlabojumu. Saskaņā ar **pamatnostādni Nr. 5** "dalībvalstīm būtu jāveicina novatoriskas darba formas, kas atbildīgā veidā radītu darba iespējas visiem". Lai arī jauni darba veidi un inovācijas paver iespējas izaugsmei, tiem var būt arī kaitīga ietekme uz cilvēku, ja tie rada nestabilākas darba attiecības. Ir nepieciešams līdzsvars, lai varētu izmantot neapšaubāmos ieguvumus, ko šādi darba veidi sniedz izaugsmei, uzņēmējdarbībai un nodarbinātībai. Vienlaikus jāatzīmē, ka par jauniem darba veidiem jāveic pienācīgs ietekmes novērtējums⁽²³⁾. Ar nodarbinātības pamatnostādnēm vajadzētu censties panākt, ka tendences, kas saistītas ar šiem jaunajiem darba veidiem, tiek pārvērstas taisnīgas nodarbinātības iespējās, kuru pamatā ir līdzsvars starp vienmērīgu pāreju darba tirgū un atbilstīgiem noteikumiem par darba ņēmēju drošību. Ar šo pamatnostādņu noteikumiem būtu skaidri jāpārāda, ka novatoriskas darba formas ne vienmēr nozīmē nestabilāku nodarbinātību, lai gan tā dažkārt var notikt. Pasākumi, kas sekmē vienmērīgu pāreju darba tirgū un kas ietver arī

⁽¹⁷⁾ "Jaunā Prasmju programma Eiropai".

⁽¹⁸⁾ Sk. Padomes 2016. gada ieteikumu "Prasmju pilnveides ceļi – jaunas iespējas pieaugušajiem".

⁽¹⁹⁾ OV C 75, 10.3.2017., 63. lpp.

⁽²⁰⁾ OV C 332, 8.10.2015., 68. lpp.

⁽²¹⁾ OV C 226, 16.7.2014., 21. lpp.

⁽²²⁾ Komisijas 2008. gada 3. oktobra ieteikums 2008/867/EK par tādu cilvēku aktīvu iekļaušanu, kuri ir atstumti no darba tirgus (OV L 307, 18.11.2008., 11. lpp.).

⁽²³⁾ Sk. jo īpaši OV C 303, 19.8.2016., 54. lpp.

atbilstīgus noteikumus par darba ņēmēju drošību, palīdzētu nodrošināt, ka jauni darba veidi paver taisnīgas nodarbinātības iespējas. Nesenā pašiniciatīvas atzinumā⁽²⁴⁾ EESK aicināja iestādes definēt darba devēju un darba ņēmēju, noteikt pienākumu personām veikt iemaksas sociālā nodrošinājuma sistēmās, izveidot saikni starp elektroniskajām sociālā nodrošinājuma un nodokļu datubāzēm un meklēt jaunus veidus sociālā nodrošinājuma sistēmu finansēšanai.

5.2. Attiecībā uz “novatoriskām darba formām” lielāka uzmanība būtu jāvelta tādām tendencēm kā digitalizācija un tādu vidi saudzējošu darbvieta izveide, kas saistītas ar ES digitalizācijas programmu un aprites ekonomikas tiesību aktu kopumu, un būtu jāizveido saikne ar tām. Tā kā dalībvalstis tiek mudinātas veicināt sociālo inovāciju, Komiteja vērš uzmanību uz dažiem vērtīgiem sociālās inovācijas modeļiem, par kuriem ir piešķirta EESK 2017. gada balva pilsoniskajai sabiedrībai⁽²⁵⁾.

5.3. Attiecībā uz uzņēmējdarbību un mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu izveidi un izaugsmi Komiteja atbalsta to veicināšanu, kā arī uzņēmēja domāšanas veida popularizēšanu⁽²⁶⁾. Noderīgs varētu būt rādītājs, ar kuru analizē uzņēmējdarbības apstākļus.

5.4. Pievēršoties Komisijas priekšlikumu īstenošanai attiecībā uz jauno Prasmju programmu Eiropai, EESK savā atzinumā⁽²⁷⁾ ir uzsvērusi daudzus uzdevumus, piemēram, vajadzību “ievieš novatoriskākus risinājumus izglītības un prasmju pilnveidošanas jomā”, lai atbalstītu Prasmju garantiju, un tiem nodrošināt pienācīgu un lielāku finansējumu un universālu piekļuvi.

5.5. Pamatnostādne Nr. 5 atsaucas arī uz “taisnīgu atalgojumu, kas nodrošina pienācīgus dzīves apstākļus” un uz to, ka “būtu jānodrošina pienācīgs minimālās algas līmenis, ņemot vērā tā ietekmi uz konkurētspēju, darbvieta izveidi un nodarbinātu personu nabadzību”. Līdz ar to – salīdzinājumā ar iepriekšējām pamatnostādnēm – lielāka uzmanība ir veltīta zema atalgojuma un nodarbinātu personu nabadzības problēmām, taču EESK joprojām uzskata, ka ir vajadzīga skaidra definīcija jēdzienam “kvalitatīvas darbvieta”. Šajā saistībā būtu lietderīgi palielināt koplīgumu efektivitāti, piemēram, paplašinot to darbības jomu. Tajā pašā laikā ir būtiski un ārkārtīgi svarīgi pilnībā ievērot subsidiaritātes principu, kā arī sociālo partneru autonomiju.

5.6. Komiteja uzskata, ka pārāk liels uzsvars ir likts uz šķēršļiem no piedāvājuma puses, bet atbilstoša uzmanība nav pievērsta vajadzībai nodrošināt sociālos ieguldījumus un izaugsmi. Pamatnostādnēs paredzētā nodokļu ieņēmumu novirzīšana no darbaspēka uz citiem avotiem ir vērtējama atzinīgi, tomēr tajās ir vajadzīga lielāka skaidrība par citiem iespējamajiem avotiem. EESK ir izstrādājusi atzinumus par nodokļu agresīvu plānošanu, krāpšanu nodokļu jomā un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, kā arī par vides nodokļiem⁽²⁸⁾, un tie var sniegt idejas par alternatīviem ieņēmumu avotiem, kurus var ierosināt pamatnostādnēs.

5.7. **Pamatnostādne Nr. 6** iekļautā atsauce uz tehnoloģiju un vides pārmaiņām ir vērtējama atzinīgi; arī vidi saudzējošas izaugsmes iespējas būtu vērts analizēt detalizētāk. Tāpat jāatzīmē jaunā apņemšanās, ka “būtu jānodrošina, lai darba maiņas gadījumā tiktu pārceltas tiesības uz apmācību” – tai vajadzētu sekmēt mobilitāti. Lai to panāktu, EESK uzsver nepieciešamību nodrošināt pienācīgus dzīves apstākļus mācību laikā neatkarīgi no tā, kur mācības notiek. Būtu jāapsver iespējas izmantot instrumentus, ko jau lieto dažās ES dalībvalstīs, piemēram, dotācijas, aizdevumus, koplīgumus par apmaksātu mācību atvaļinājumu vai citus nosacījumus, lai laba prakse obligāto standartu jomā, kas saistīta ar tiesībām uz mācību atvaļinājumu, kļūtu par standarta praksi arī pārējās dalībvalstīs. Komiteja atzinīgi vērtē 6. pamatnostādnes jauno formulējumu par neformālās izglītības atzīšanu, elastīgas profesionālās tālākizglītības aktīvāku izmantošanu un pastiprinātu rīcību attiecībā uz pieaugušajiem, kas mācās. Ir jāveic zināms darbs, lai 6. pamatnostādnes noteikumus par šķēršļiem, kas kavē sieviešu nodarbinātību, attiecinātu arī uz citām grupām un šos noteikumus padarītu dzimuma ziņā neitrālākus.

⁽²⁴⁾ EESK atzinums par tematu “Ilgtspējīgs sociālais nodrošinājums un aizsardzība / digitālais laikmets” (OV C 129, 11.4.2018., 7. lpp.).

⁽²⁵⁾ Šo balvu saņēma labākie projekti, kas palīdz integrēt darba tirgū cilvēkus, kuriem vajadzīga palīdzība, piemēram, cilvēkus no migrantu ģimenēm, cilvēkus ar invaliditāti, ilgtermiņa bezdarbniekus, sievietes, kas atšķirtas no darba tirgus, jauniešus un nabadzībā dzīvojošus cilvēkus. Sk. tīmekļa vietni par EESK 2017. gada balvu pilsoniskajai sabiedrībai.

⁽²⁶⁾ OV C 332, 8.10.2015., 20. lpp.

⁽²⁷⁾ OV C 173, 31.5.2017., 45. lpp.

⁽²⁸⁾ EESK pašiniciatīvas atzinums “Nevienlīdzīga bagātību sadale Eiropā” (OV C 129, 11.4.2018., 1. lpp.), EESK izpētes atzinums “Nodokļu uzlikšana sadarbigajā ekonomikā” (OV C 81, 2.3.2018., 65. lpp., OV C 434, 15.12.2017., 18. lpp., OV C 71, 24.2.2016., 42. lpp.).

Komiteja mudina šajā sakarā ievērot zināmu piesardzību gadījumā, ja var izzust īpašs uzsvars uz dzimumu līdztiesību. Darba un privātās dzīves līdzsvara noteikumi ir vērtējami atzinīgi un zināmā mērā jau virzās uz priekšu. Šajā saistībā EESK atkārtoti pauž atbalstu Komisijas likumdošanas priekšlikumam par darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, tostarp apmaksātu ģimenes un aprūpes atvaļinājumu, kā norādīts nesē izstrādātajā atzinumā⁽²⁹⁾ (6. pamatnostādnes pēdējā punktā tā trūkst). Komiteja uzskata, ka īpašā atsauce uz Eiropas Sociālo fondu 6. pamatnostādne būtu jā saglabā.

5.8. **Pamatnostādne Nr. 7** ir uzlabots formulējums par nestabiliem darba apstākļiem un elastīgu darba laiku. Tas jo īpaši attiecas uz norādi, ka “jāsaglabā (...) pienācīga drošība un veselīga, droša un labi pielāgota darba vide”. Tomēr noteikumus par “piemērotu vidi, kas sekmē pieņemšanu darbā” nedrīkst izmantot, lai samazinātu darba tiesībās paredzēto aizsardzību. Ir ieviestas ievērojamas izmaiņas noteikumos par aktīva darba tirgus pasākumiem un valsts nodarbinātības dienestiem. Tie kopumā ir vērtējami atzinīgi un atbilst labākajai praksei šajā jomā. Ņemot vērā, ka šai jomai ir piešķirta svarīga nozīme – piemēram, ESAO darba kārtībā –, būtu lietderīgi tai pievērst pastiprinātu uzmanību arī konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos. Komiteja atzinīgi vērtē jauno formulējumu par sociālo dialogu, taču vēlreiz atgādina, ka sociālais dialogs viscaur Eiropas Savienībā nav identisks un ka vairākās dalībvalstīs šai jomā vēl nav likvidēta ekonomikas krīzes ietekme.

5.9. Noteikumiem par piekļuvi objektīvai strīdu izšķiršanai vajadzētu būt vispārpiemērojamiem, nevis izmantojamiem tikai nepamatotas atlaišanas gadījumos. Tomēr būtu jāievēro pušu tiesības izmantot tiesas, ja strīdu alternatīva izšķiršana nav bijusi sekmīga. Ir vajadzīga atsauce uz darba ņēmēju iesaisti, piemēram, tādu jautājumu risināšanā kā darba laiks. Turklāt, lai gan bezdarba pabalsti nedrīkst atturēt no iesaistīšanās darba tirgū, tiem nevajadzētu zaudēt savu funkciju, proti, nodrošināt pienācīgu dzīves līmeni bezdarbniekiem. Turklāt noteikumi par pārrobežu darba atvieglošanu jā saskaņo ar noteikumiem, ar ko nodrošina taisnīgus darba nosacījumus, un noteikumiem par sociālā dempinga nepieļaušanu.

5.10. Ir valstis, kurās sociālais dialogs ir mazāk attīstīts, un pat tādas, kurās krīzes ietekmē šajā jomā stāvoklis ir pasliktinājies. Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas centienus saistībā ar Eiropas pusgadu uzlabot sadarbību ar sociālajiem partneriem. Ņemot vērā sociālā dialoga nozīmi sociālo tiesību pilāra, nodarbinātības pamatnostādņu un konkrētām valstīm adresēto ieteikumu īstenošanā, EESK atkārtoti aicina rūpēties par to, lai tas pastāvētu visās dalībvalstīs, un mudina visus politiskos dalībniekus valstu un Eiropas līmenī stiprināt, nevis vājināt struktūras, kas saistītas ar darba kopīgumu slēgšanas sarunām jebkurā līmenī. Turklāt Komisija ir panākusi progresu attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu valstu īpašo ziņojumu procesā; tas ir vērtējams pozitīvi un būtu jāattīsta.

5.11. **Pamatnostādne Nr. 8** ir iekļauts jauns formulējums, kas skar sociālo noteikumu paplašināšanu. Saistības attiecībā uz nepietiekami pārstāvēto grupu pārstāvību ir vēlamas, un atzinīgi vērtējami ir arī noteikumi par pienācīgiem minimālajiem ienākumiem. Tomēr ļoti vēlama būtu atsauce uz to, kā šos minimālos ienākumus aprēķina, jo īpaši to, kas paveikts saistībā ar atsauces budžetu. 8. pamatnostādne būtu jāiekļauj arī nostādne par lielāku sociālās aizsardzības pieejamību jebkura veida darba ņēmējam neatkarīgi no viņa statusa. Šajā pamatnostādne iekļautā atsauce uz nodarbinātu personu nabadzību un detalizētā atsauce uz īpašiem sociālajiem pakalpojumiem ir vērtējama atzinīgi, jo tādējādi pamatnostādnes tiek saskaņotas ar sociālo politiku atbilstoši pilāra noteikumiem; tas atbilst EESK atkārtotajam aicinājumam veikt sociālos ieguldījumus. Lai arī šajā atzinumā Komiteja atkārtoti savu viedokli par pensionēšanās vecumu, pamatnostādnes tagad iekļautie noteikumi par “pasākumiem, kas pagarina darba mūža ilgumu”, ir vērtējami atzinīgi, taču būtu skaidri jānorāda, ka šāds pagarinājums ir brīvprātīgs. EESK savlaicīgi paudis savu viedokli par Eiropas Komisijas pieeju attiecībā uz piekļuvi sociālajam nodrošinājumam.

5.12. Situācija saistībā ar jauniešu bezdarbu un to jauniešu skaitu, kas nav nedz nodarbināti, nedz iesaistīti izglītībā vai apmācībā (NEET), joprojām rada bažas, un tā ir īpaši smaga problēma. Pārskatā par nodarbinātības un sociālajām tendencēm Eiropā 2017. gadā⁽³⁰⁾ jo īpaši uzsvērts tas, kā ekonomikas krīze nesamērīgi ietekmēja jauniešus, un liekas, ka atveseļošanās šo tendenci pietiekami nepavērs pretējā virzienā. Garantija jauniešiem – ar Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas un ESF atbalstu – bija stimulējošs politisks apņemšanos samērā ātri realizēt praksē, taču daži jautājumi joprojām nav atrisināti. Kā tas bieži notiek, piešķirtā finansējuma līmenis bija minimāls, un daudzi resursi nebija jauni. Būs svarīgi nodrošināt, ka jaunie finanšu līdzekļi (Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva) tiek vismaz saglabāti. Būtu svarīgi nenovērst uzmanību no jauniešu bezdarba rādītājiem, pat ja stāvoklis uzlabojas, jo bieži vien ir vajadzīgas strukturālas reformas, lai

⁽²⁹⁾ Atzinums par tematu “Nodarbināto vecāku un aprūpētāju darba un ģimenes dzīves saskaņošana” (OV C 129, 11.4.2018., 44. lpp.).

⁽³⁰⁾ 2017. gada pārskats “Nodarbinātība un sociālā attīstība Eiropā”.

nodrošinātu, ka vēl viena trieciena gadījumā šī grupa necieš pirmā. Ir jāveic papildu pētījumi, lai noskaidrotu cēloņsakarību starp jauniešu nodarbinātības rādītāju uzlabošanu (tur, kur dati ir pieejami) un faktiski veiktajiem pasākumiem, kuri saistīti ar Garantiju jauniešiem. Saistībā ar minēto garantiju jāanalizē arī pasākumu kvalitāte un nevienmērīgās jauniešu bezdarba līmeņa izmaiņas. EESK jau agrāk ir aicinājusi Eiropas strukturālo un investīciju fondu (ESI fondu) ietvaros pastāvīgi pievērst uzmanību šai jomai un palielināt jauniešu organizāciju un sociālo partneru lomu pasākumu īstenošanā vietējā līmenī⁽³¹⁾.

5.13. Bieži ir tā, ka ilgtermiņa bezdarbnieku iekļaušana atpakaļ darba tirgū – kad stāvoklis tajā uzlabojas – var ilgt visilgāk. Šajā jomā būs vajadzīgi konkrēti pasākumi, piemēram, elastīgam darba tirgum atbilstoša apmācība un individualizēti nodarbinātības konsultāciju pakalpojumi. Statistikā uzmanība jāpievērš rādītājiem, kas attiecas uz demotivētiem vai tikai daļēji iesaistītiem darba ņēmējiem, jo viņi bieži vien tiek aizmirsti. Tad, kad situācija darbā tirgū būs uzlabojusies, šīs grupas varēs atkal piesaistīt aktīviem darba meklētājiem, bet ir vajadzīgs īpašs un konkrēts atbalsts un valstu sistēmām ir jāreaģē uz šo izaicinājumu; arī šajā saistībā būtu svarīgi īpašu uzmanību veltīt sociāliem ieguldījumiem. Nodarbinātības komitejas rādītāju sistēma, ar ko uzrauga, kā tiek īstenots Padomes Ieteikums par ilgtermiņa bezdarbnieku integrāciju darba tirgū⁽³²⁾, ir vērtējama ļoti atzinīgi, un ir jāturpina darbs saskaņā ar šo sistēmu, ko pārskata EPSCO padome.

5.14. Pamatnostādnēs ir vajadzīgas īpašas norādes par migrantu un bēgļu vajadzībām un stāvokli⁽³³⁾.

5.15. Viriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības un pārāk lielais sieviešu īpatsvars zema atalgojuma kategorijā joprojām rada bažas, un šie jautājumi pamatnostādnēs ir jāatspoguļo plašāk nekā tikai darbaspēka piedāvājuma aspektā. Rīcība šajā jomā ir cieši saistīta ar pienācīga darba un minimālo ienākumu jēdzienu, kas pamatnostādņu procesā jāatspoguļo vairāk. Tāpat liela nozīme būs arī iniciatīvām saistībā ar darba un ģimenes dzīves saskaņošanu un bērnu aprūpi. EESK nesenaajā atzinumā⁽³⁴⁾, kurā analizēti Komisijas priekšlikumi par darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, ir norādīts, ka tie ir nozīmīgs pirmais solis šajā virzienā. Saistībā ar šo jomu jāīsteno pasākumi, kas aptver visas pamatnostādnēs un pat visu pilāru, jo dažādas politikas jomas mijiedarbojas.

5.16. Cilvēku ar invaliditāti nodarbinātības jautājumi tagad tiek uzskatīti par mūsdienīgas nodarbinātības politikas būtisku sastāvdaļu, un pamatnostādnēs iekļautā atsauce uz šiem jautājumiem ir atbalstāma, taču tie ir skarti minimāli un šo tematu varētu paplašināt. EESK savā darbā balstās uz ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (CRPD), un uzskata, ka 2000. gada 27. novembra Padomes Direktīvai 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju⁽³⁵⁾, ir īpaši svarīga nozīme šajā jomā. Vispārējus principus šajā ziņā nodrošina Eiropas stratēģija invaliditātes jomā (2010–2020). Personu ar invaliditāti 4. Eiropas Parlaments savā nesenaajā rezolūcijā par turpmāko stratēģiju⁽³⁶⁾ ir uzsvēris daudzus nodarbinātības un sociālo tiesību pilāra problēmjautājumus, ar kuriem saskaras cilvēki ar invaliditāti. EESK arī vērs uzmanību uz ES Līguma noteikumiem par diskrimināciju, kas attiecas uz visām grupām, un iesaka jēdzienu “ne aizsargātas grupas” nošķirt no diskriminācijas jēdziena.

5.17. EESK neuzskata, ka tiesību aktos noteiktā pensionēšanās vecuma paaugstināšana palīdzēs atrisināt problēmas, kas saistītas ar demogrāfiskajām pārmaiņām. Ir nepieciešamas iniciatīvas, kas sekmē profesionālās dzīves paildzināšanu un veicina paaudžu solidaritāti, un vienlaikus ir jāīsteno efektīva izaugsmes un nodarbinātības politika. Ir vajadzīga reāla “aktīvu vecumdienu” politika, labi darba apstākļi, veselības aizsardzības, drošības un darba laika politika, un ir jāpalielina līdzdalība mūžizglītībā. Jāturpina veicināt nodarbinātības iespējas vecāka gadagājuma cilvēkiem, kuri priekšlaikus pārtrauc darbu tādēļ, ka viņi saskaras ar veselības problēmām, pārmērīgu darba slodzi vai priekšlaicīgu atlaišanu un viņiem nav iespēju piedalīties apmācībā vai no-jauna iesaistīties darba tirgū⁽³⁷⁾.

⁽³¹⁾ OV C 268, 14.8.2015., 40. lpp.

⁽³²⁾ EMCO rādītāju sistēma attiecībā uz ilgstošu bezdarbu.

⁽³³⁾ OV C 264, 20.7.2016., 19. lpp.

⁽³⁴⁾ Atzinums par tematu “Nodarbināto vecāku un aprūpētāju darba un ģimenes dzīves saskaņošana” (OV C 129, 11.4.2018., 44. lpp.).

⁽³⁵⁾ OV L 303, 2.12.2000., 16. lpp.

⁽³⁶⁾ Eiropas Cilvēku ar invaliditāti foruma (EDF) rezolūcija par Eiropas stratēģiju invaliditātes jomā (2020–2030), pieņēmis Personu ar invaliditāti 4. Eiropas Parlaments 2017. gada 6. decembrī; skatīt arī Eiropas Parlamenta 2017. gada 30. novembra rezolūciju par Eiropas stratēģijas invaliditātes jomā īstenošanu.

⁽³⁷⁾ OV C 451, 16.12.2014., 109. lpp.

5.18. Sociālajiem partneriem sarunās jārisina darba apstākļu jautājumi, piemēram, darba vietu pielāgošana vecāku darba ņēmēju prasmēm un veselības stāvoklim, ar noteiktiem darba veidiem saistīto grūtību atzīšana, piekļuves uzlabošana tālākai apmācībai, invaliditātes risku labāka novēršana, darba un ģimenes dzīves saskaņošanas vienkāršošana un juridisko vai citu šķēršļu, kas traucē paildzināt profesionālo dzīvi, likvidēšana.

5.19. EESK atkārtoti uzsver savu viedokli par obligātā pensijas vecuma palielināšanu, norādot, ka faktiskajam pensionēšanās vecumam vispirms jālīdzinās likumā noteiktajam pensionēšanās vecumam⁽³⁸⁾. Vienlaikus Komiteja uzsver nepieciešamību nodrošināt ilgtspējīgas pensiju sistēmas dalībvalstīs, pievēršoties tādiem izaicinājumiem kā paredzamā mūža ilguma palielināšanās, pārmaiņas darba tirgos, kas ietekmē pensiju finansēšanu, un pienācīgu pensijas līmeņu nodrošināšana.

5.20. Komiteja uzskata, ka priekšlaicīgas pensionēšanās shēmas tomēr būtu jāsauglabā attiecībā uz darba ņēmējiem, kas ilgu laiku strādājuši smagus vai bīstamus darbus vai kas savu profesionālo dzīvi sākuši ļoti agri. EESK neatbalsta automātiskus pensionēšanās vecuma pielāgošanas mehānismus, kuru pamatā ir vai nu vidējā dzīves ilguma palielināšanās vai demogrāfiskās pārmaiņas.

6. Vispārīgi jautājumi

6.1. Komiteja nesēn norādīja⁽³⁹⁾, ka sarunās par nākamo ES budžetu ir nepieciešams ievērojami palielināt ieguldījumus sociālajā infrastruktūrā, jo tas daudzējādā ziņā pozitīvi ietekmē darba tirgu, kā arī budžetus. Tas jo īpaši attiecas uz ieguldījumiem cilvēkkapitālā – tiem jāparedz konkrēti procenti no kopējā budžeta –, tostarp uz ieguldījumiem nodarbinātības prioritātēs, ja ES vēlas sasniegt savus mērķus kļūt par globāli konkurētspējīgu ekonomikas telpu ar AAA reitingu sociālajā jomā.

6.2. Jāuzrauga, kāda veida strukturālās reformas dalībvalstīs ir īstenojušas un kurām ir bijusi reāla pozitīva ietekme tādās jomās kā nodarbinātība, izglītība un mūžizglītība. 2018. gada izaugsmes pētījumā⁽⁴⁰⁾ Komisija norāda uz Strukturālo reformu atbalsta programmu (SRAP)⁽⁴¹⁾. EESK atzinīgi vērtē šo iniciatīvu un vēlētos, lai tiktu sniegta gan informācija par nodarbinātības un izglītības reformām, kas īstenotas kā daļa no šīs programmas, gan informācija par sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalības līmeni.

Briselē, 2018. gada 15. martā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽³⁸⁾ OV C 299, 4.10.2012., 115. lpp.

⁽³⁹⁾ OV C 271, 19.9.2013., 91. lpp.

⁽⁴⁰⁾ "Gada izaugsmes pētījums par 2018. gadu".

⁽⁴¹⁾ Strukturālo reformu atbalsta programma (SRAP).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par jaunu impulsu Āfrikas un ES partnerībai”

(JOIN(2017) 17 final)

(2018/C 237/11)

Ziņotājs: **Mihai MANOLIU**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 5.7.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	22.2.2018.
Pieņemts plenārsesijā	15.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts	185/2/1
(par / pret / atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka pašreizējos strauji mainīgajos globālajos apstākļos 2018. gads būs noteicošs, lai padziļinātu Āfrikas un ES partnerību. Abi kontinenti saskaras ar būtiskām un dziļām pārmaiņām politiskajā, ekonomiskajā un sociālajā aspektā. Šādi apstākļi paver iespējas pārveidot un padziļināt partnerību. Tāpēc EESK uzskata, ka šoreiz Eiropas Savienībai īpaša uzmanība jāpievērš jaunu Eiropas ekonomikas un pilsoniskās sabiedrības dalībnieku iesaistei attīstības projektos Āfrikas kontinentā. Āfrikas attīstība būtu jāatbalsta ne tikai ES iestādēm, bet arī visai Eiropas sabiedrībai.

1.2. Tāpēc Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja iesaka visām ES kompetentajām iestādēm turpināt centienus saglabāt mieru un drošību Āfrikā un palīdzēt Āfrikas organizācijām cīņā par konfliktu novēršanu un terorisma un organizētās noziedzības apturēšanu. EESK pauž gandarījumu par ierosināto Āfrikas un ES partnerības iniciatīvu un uzskata, ka šāda iniciatīva ir vajadzīga, ņemot vērā jaunus ģeostratēģiskos apstākļus, kas vērojami abos kontinentos:

- migrācijas plūsmu, kas tiek uzskatītas par nekontrolētām, humāna un cieņpilna pārvaldība,
- iespēja, ka pieaugs bēgļu pieplūdums,
- nedrošība, ko uz ES robežām rada dažādu politisko režīmu nestabilitāte un tiesiskuma neesamība atsevišķās Āfrikas valstīs,
- atsevišķu reģionālo lielvaru, piemēram, Ķīnas, pieaugošā ietekme Āfrikā: īpašās intereses saistībā ar Āfrikas dabas resursiem un divpusējās ekonomiskās attiecības nestimulē Āfrikas valstis pastiprināt starptautisku sadarbību,
- ASV neprognozējamā rīcība starptautiskajā politikā, kā arī ar klimata pārmaiņām saistītie izaicinājumi.

1.3. Lai atrisinātu pārtikas problēmu, EESK uzskata, ka ES sadarbībā ar Āfrikas Savienību ir jāapzina veiksmīgi īstenotie vietējie projekti un politikas un jāveicina to ieviešana pēc iespējas lielākā skaitā Āfrikas reģionu un valstu. Šajā sakarā nevajadzētu aizmirst arī par demogrāfiskā rādītāja ievērojamo dinamiku; tas nozīmē, ka būs nepieciešamas papildu darbvietas, līdz 2035. gadam radot 18 miljonus darbvietu gadā. Eiropas Savienībai jāņem vērā, ka ilgtspējīgu ekonomikas attīstību Āfrikā kavē nopietni šķēršļi, kas ir cieši saistīti ar šādiem aspektiem:

- liela atkarība no dabas resursu intensīvas izmantošanas, kas saistīta ar to nelikumīgu tirdzniecību,

- nestabilitātes zonas, ko rada kari, cilvēktiesību pārkāpumi, sociālā nevienlīdzība, fundamentālisms un klimata izraisītas katastrofas,
- klimata pārmaiņu sekas,
- pārtikas un ūdens trūkuma sekas,
- kanalizācijas sistēmu trūkums,
- epidēmijas un infekcijas slimības,
- saskaņotu un vietējiem apstākļiem pielāgotu lauksaimniecības politiku trūkums.

1.4. Iepriekš minētās problēmas rada piespiedu un brīvprātīgu pārvietošanos un būtiski veicina neatbilstīgu migrāciju, ko bieži vien kontrolē organizētas noziedzības pārstāvji, izdarot spēcīgu spiedienu uz izcelsmes un tranzīta valstu pārvaldības sistēmām un to politiskajām iestādēm. Eiropa uz to spēj reaģēt, izmantojot jauno Eiropas Konsensu par attīstību, kaimiņattiecību politiku un Eiropas programmu migrācijas jomā, kā arī veidojot attiecības, kuru pamatā ir partnerības princips. Kopā ar atzītajiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem (platforma, forums, brīvprātīgie) un Āfrikas valstu sociālajiem partneriem EESK var sniegt būtisku ieguldījumu demokrātijas un cilvēktiesību jomā.

1.5. EESK aicina jaunajā partnerībā ciešāk iesaistīt pilsonisko sabiedrību un piešķirt tai nozīmīgāku lomu, sākot no apspriešanās līdz pat politikas īstenošanas uzraudzībai. Tas ir svarīgi, lai nodrošinātu attīstības politiku saskaņotības principa ievērošanu un faktiski iesaistītu ieinteresētās personas. Tādējādi ES var būt labas prakses modelis Āfrikas valstīm attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanas procesā un tādu programmu izstrādi, kas sekmē Āfrikas starpvalstu pilsoniskās sabiedrības rašanos. Eiropas Savienībai ir jāuzņemas aktīva loma pilsoniskās sabiedrības veidošanā valstīs, kurās pilsoniskās sabiedrības nav vai tā ir ļoti vāja.

1.6. Ņemot vērā izglītības, zināšanu nodošanas bez diskriminācijas un vispārējas kultūras pieejamības stratēģisko nozīmi, jo tas ir būtisks elements, kas ļauj radīt apstākļus sadarbībai un dalīties ar vienprātīgi pieņemtām vērtībām, un pavērt pozitīvas perspektīvas ļoti daudziem Āfrikas jauniešiem, EESK iesaka turpmāko ES un Āfrikas partnerību orientēt šādos virzienos:

- veiksmīgajās Eiropas programmās, piemēram, “Erasmus+” ir jāiesaista arī Āfrika, lai nodrošinātu studentu un mācībspēku mobilitāti abos kontinentos un sekmētu pieredzes apmaiņu augstskolu līmenī,
- būtu jāveicina un finansiāli jāatbalsta partnerība starp Eiropas un Āfrikas universitātēm, kuras var sekmēt kopēju projektu un studiju programmu izstrādi,
- Tikai ar kvalitatīvām izglītības programmām un stratēģijām cīņai pret sociālo atstumtību varēs ierobežot reliģisko fundamentālismu, kas skar atsevišķas Āfrikas valstis.

1.7. EESK uzskata, ka galvenais modelis, ko Eiropas Savienība var piedāvāt Āfrikas kontinentam, ir ES pārrobežu sadarbības modelis un lielu pārrobežu projektu īstenošana, piemēram, infrastruktūras jomā, ciktāl Āfrikas valstis piekrīt savstarpēji sadarboties, lai šādus projektus īstenotu. Turklāt Eiropas Savienībai ir jāapzinās īpašās zināšanas, ko tā var sniegt saistībā ar politiku pārejai uz demokrātisku sabiedrību un pilnībā funkcionālu, konkurētspējīgu un iekļaujošu tirgus ekonomiku.

1.8. EESK ierosina paredzēt partnerībā prasību veicināt un īstenot dzimumu līdztiesību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm un jauniešiem, kā arī atzīt viņu ieguldījumu miera veicināšanā un valsts veidošanā, ekonomikas izaugsmē, tehnoloģiju attīstībā, nabadzības apkarošanā, veselības aprūpē, labklājībā, kā arī kultūras un sabiedrības attīstībā. Visā Āfrikas kontinentā ir jāizskauž jebkāda veida vardarbība un sociālā un politiskā diskriminācija pret sievietēm, lai viņas varētu pilnībā izmantot vienlīdzīgas tiesības.

1.9. EESK norāda, ka pēdējā laikā Ķīna ir kļuvusi par Āfrikas galveno ekonomisko partneri un tas cita starpā var radīt situāciju, ka reģiona valstis maina savus ārpolitikas mērķus vai izrāda mazāku interesi par demokrātisku reformu īstenošanu. Tāpēc ES ir jāveido ar Āfriku partnerība, kas dod jaunu impulsu un reāli veido ciešākas tirdzniecības attiecības starp abiem kontinentiem un vietējā līmenī rada labākus apstākļus Eiropas ieguldītājiem.

1.10. EESK iesaka: lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, labas pārvaldības klauzulas būtu jāiekļauj visos attiecīgajos nolīgumos starp ES un trešām valstīm vai to reģioniem. Ilgtspējīgas attīstības priekšnosacījums ir atbildīgs, pārredzams, aktīvs, taisnīgs, iekļaujošs, efektīvs un uz līdzdalību vērsts politikas veidošanas process, kas atbilst tiesiskuma principiem.

1.11. EESK arī pauž nožēlu, ka Āfrika ir nabadzīgākais kontinents pasaulē un vienīgais, kurā nabadzība ir pieaugusi. Situācija, ka vairāk nekā 50 % Āfrikas iedzīvotāju dzīvo absolūtā trūkumā, ir nepieņemama. Ir nepieciešama starptautiska cīņa pret nabadzību, un šajā cīņā ir jāiesaista galvenie attīstības procesa dalībnieki, kā arī jāizstrādā stratēģijas un rīcības plāni nelabvēlīgā situācijā esošo iedzīvotāju grupām. Ir jāparedz jauns plānojams un prognozējams finanšu piešķirums. EESK uzskata arī, ka iecerēto mērķu labākas īstenošanas nolūkā ir svarīgi nodrošināt efektīvu finansiālā atbalsta pārraudzību.

1.12. EESK atzinīgi vērtē Āfrikas vēlmi, ko apstiprina Programmas 2063. gadam pieņemšana un Āfrikas Savienības izveide, tikt uzskatītai par vienotu, iekļaujošu Panāfrikas veselumu. Labai pārvaldībai ilgtspējīgas attīstības jomā ir jābūt balstītai uz stabili, sociālajā un vides ziņā taisnīgu ekonomikas politiku, nekorumpētu demokrātisku iestāžu izveidi, kuras ņem vērā iedzīvotāju vajadzības, uz pilsoniskās sabiedrības veicināšanu, sociālās atstumtības apkarošanu, ekonomisko kohēziju un, protams, tiesiskumu, likumību, cilvēktiesībām un iespēju vienlīdzību. Pozitīvus rezultātus var panākt, radot ieguldījumiem labvēlīgus apstākļus.

2. Vispārīga informācija

2.1. Eiropas Savienība (ES) un lielākā daļa Āfrikas valstu jau ir noslēgušas vispārēju un juridiski saistošu starptautiskās sadarbības nolīgumu, kas aptver vairāk nekā pusi pasaules valstu. Tā dēvētais Kotonū partnerattiecību nolīgums (KPN vai Kotonū nolīgums) tika parakstīts 2000. gadā Beninā, un tā mērķis ir stiprināt ES un Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstu ilgtermiņa sadarbību politikas, tirdzniecības un attīstības jomā. Ar minēto nolīgumu ir izveidotas vairākas struktūras, kas veicina ĀKK valstu un ES dalībvalstu valdību, valsts ierēdņu, parlamentu deputātu, vietējo pašvaldību un pilsoniskās sabiedrības, tostarp privātā sektora, sadarbību.

2.2. Savukārt Eiropas Savienības globālajā ārpolitikas un drošības politikas stratēģijā ir norādīts: ņemot vērā ģeogrāfisko tuvumu, miera un attīstības veicināšana Āfrikā faktiski ir ieguldījums mieram un labklājībai Eiropas Savienībā. Labklājību un drošību Savienībā panākt ir ļoti grūti, ja tās kaimiņvalstis ir mazāk attīstītas un konfliktējošas. Tāpēc ES aktīvi un intensīvi ir jāiesaistās Āfrikas Savienības veidošanā un reģiona ekonomikas atveseļošanā.

2.3. EESK norāda, ka pēdējā laikā ir būtiski mainījušies starptautiskie apstākļi, ir radušies jauni globālie izaicinājumi, draudi cilvēku drošībai, centieni apkarot nabadzību un pandēmijas, klimata pārmaiņas un pārtuksnešošanās, migrācija un sabiedrisko labumu ilgtspējīga pārvaldība ir jautājumi, kas pastāvīgi ietekmēja Āfrikas valstis un Eiropas Savienībā īstenoto politiku.

2.4. Ir vajadzīgs jauns kopīgs Āfrikas un ES politiskais redzējums, kas būtu konkrēts, balstīts uz kopīgām interesēm un vērtībām, savstarpēju cieņu un individuālās suverenitātes principa ievērošanu, kā arī atspoguļotu abu pušu pamatotās cerības. Šīm abām valstu kopienām ir jāpauž kopēja griba veidot vienlīdzīgu, apzinātu un izdevīgu partnerību, kuras mērķis ir arī turpmāk veicināt mieru (Āfrikas Miera nodrošināšanas fonds) un drošību (Āfrika šajā jomā ir nozīmīgs faktors), kā arī ilgtspējīgu attīstību, cilvēktiesības un reģionālo un kontinenta integrāciju.

2.5. EESK arī pauž nožēlu, ka Āfrika ir nabadzīgākais kontinents pasaulē un vienīgais, kurā nabadzība ir pieaugusi. Situācija, ka vairāk nekā 50 % Āfrikas iedzīvotāju dzīvo absolūtā trūkumā, ir nepieņemama. Ir nepieciešama starptautiska cīņa pret nabadzību, un šajā cīņā ir jāiesaista galvenie attīstības procesa dalībnieki, kā arī jāizstrādā stratēģijas un rīcības plāni nelabvēlīgā situācijā esošo iedzīvotāju grupām. Ir jāparedz jauns plānojams un prognozējams finanšu piešķirums. EESK uzskata arī, ka iecerēto mērķu labākas īstenošanas nolūkā ir svarīgi nodrošināt efektīvu finansiālā atbalsta pārraudzību.

2.6. EESK atzinīgi vērtē Āfrikas vēlmi, ko apstiprina Programmas 2063. gadam pieņemšana un Āfrikas Savienības izveide, tikt uzskatītai par vienotu, iekļaujošu Panāfrikas veselumu. Labai pārvaldībai ilgtspējīgas attīstības jomā ir jābūt balstītai uz stabili, sociālajā un vides ziņā taisnīgu ekonomikas politiku, nekorumpētu demokrātisku iestāžu izveidi, kuras ņem vērā iedzīvotāju vajadzības, uz pilsoniskās sabiedrības veicināšanu, sociālās atstumtības apkarošanu, ekonomisko kohēziju un, protams, tiesiskumu, likumību, cilvēktiesībām un iespēju vienlīdzību. Pozitīvus rezultātus var panākt, radot ieguldījumiem labvēlīgus apstākļus.

2.7. Lai nodrošinātu visu un ikviena efektivitāti un savstarpēju atbildību, ir nepieciešami ievērojami cilvēku un finanšu ilgtermiņa resursi, kurus nepārprotami nodrošina viena un otra puse. EESK uzskata, ka pilsonisko sabiedrību šajā procesā var iesaistīt, izmantojot brīvprātīgas pievienošanās platformu, un tā var veicināt attīstības procesu. Nevalstiskie dalībnieki un vietējās pašvaldības ir nekavējoties pilnībā jāiesaista visos procesa posmos, tostarp uzraudzībā un novērtēšanā. Tie var dot jaunu impulsu Āfrikas attīstībai un pastiprināt ES ārējās darbības leģitimitāti, kā arī mazināt eiroseptiķisma līmeni Eiropā. Kopīgajam redzējumam šajā jomā ir jāietver līdzdalības demokrātija, plurālisms un pamatbrīvības jeb, apkopojot to visu vienā principā, – tiesiskuma ievērošana.

2.8. Vēl viens būtisks apdraudējums ir Āfrikas dabas resursu izsīkšana, un tas būs šķērslis nabadzības mazināšanas procesā. Būs jāpiedevā kompensācija par tās sniegtajiem ekosistēmu pakalpojumiem, tostarp oglekļa dioksīda piesaisti tropu mežos. Ir nepieciešama kopēja pieeja globālo izaicinājumu risināšanai, kā arī vienota un uz iedzīvotājiem vērsta partnerība, izmantojot starpkontinentālo pieeju gan politiskajā, gan konkrētajā sarunu līmenī.

2.9. EESK uzskata, ka ieinteresētajām personām ir jābūt atbildīgām un konsekventām attiecībā uz savstarpējiem pienākumiem, dialogu un ieguldījumiem. Turklāt jaunā nolīguma pamatā ir jābūt partnerības principam. Partneriem ir vienlīdzīgas tiesības un pienākumi attiecībā uz attīstības un ieguldījumu praksi. Tomēr pastāv reāla plaša integrācijas un cilvēkresursu, tehnisko un finanšu resursu līmeni. Tāpēc ir jāizvērs un jāpastiprina ES un Āfrikas politiskais dialogs.

2.10. Nabadzības izskaušana un ilgtspējīga attīstība ir loģisks mērķis (ar labāku koordināciju starp līdzekļu devējiem un nevalstiskajiem dalībniekiem) un ES un Āfrikas sadarbības saistības, kas noteiktas ES politikās, piemēram, tirdzniecības politikā, kas nodrošina brīvu piekļuvi ES tirgum ekonomisko partnerattiecību nolīgumu (EPN) ietvaros, vai vides un lauksaimniecības politikā.

2.11. EESK uzsver, ka visaptverošai pieejai konfliktiem ir jābūt balstītai uz atbildību, novēršanu, atrisināšanu, pārvaldību un atjaunošanu. Mieram ir būtiska nozīme, jo tas ir pirmais solis ceļā uz politiskajā, ekonomiskajā un sociālajā ziņā taisnīgu ilgtspējīgu attīstību, kurā pilnībā ievēro cilvēktiesības. Īpaši uzmanīgi jāvēro, vai nerodas etniska un reliģiska spriedze Āfrikā. Visa nepieciešamā uzmanība ir jāpievērš ieroču eksportam, šajā nolūkā izmantojot rīcības kodeksu, kā arī nelikumīgai bruņojuma tirdzniecībai.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Komisijas paziņojums par **jaunu impulsu Āfrikas un ES partnerībai** ir saskaņots un pastiprināta iniciatīva, kas atbilst **2063. gada programmai** un **ir saskaņā ar Globālo Eiropas Savienības ārpolitikas un drošības politikas stratēģiju**. Tā sniedz ieguldījumu pārdomu procesā un rada loģisku pamatu turpmākajām sarunām par Āfrikas pilāru.

3.2. EESK uzskata, ka ES ir stratēģiska, politiski ievirzīta un uz vērtībām un noteiktām kopīgām interesēm balstīta ieinteresētība padziļināt un pielāgot savu ilgtspējīgo partnerību ar Āfriku. Eiropas Savienībai šajā kontinentā ir jāklūst par galveno ārvalstu ieguldītāju un partneri humanitārajā un tirdzniecības jomā un jāveicina Āfrikas drošība.

3.3. ES ir trīs stratēģiskie mērķi:

- spēcīgāka abpusēja partnerība un pastiprināta sadarbība starptautiskajā arēnā, balstoties uz kopējām vērtībām un interesēm, tostarp divpusējo attiecību ietvaros,
- drošība uz sauszemes un jūrā un cīņa pret starpvalstu draudiem kā ieguldījums abu kontinentu drošībā,
- ilgtspējīga un iekļaujoša ekonomikas attīstība Āfrikā ar mērķi radīt kontinentam nepieciešamās darbvietas un izmantot iespējas, ko šāda attīstība sniedz Eiropai.

3.4. EESK uzskata, ka ir iespējams veiksmīgi īstenot kopīgu un vērienīgu programmu:

- padziļinot koalīcijas jautājumos par globālo pārvaldību, izmantojot intensīvu dialogu un efektīvu sadarbību ar stratēģiskajiem partneriem un būtiski svarīgiem sabiedrotajiem, veicinot un atbalstot tiesiskumu un taisnīgumu,

- pastiprinot sadarbību kopīgo interešu jomās un uz intensīvas politiskās komunikācijas pamata daudzpusējā, kontinentālā, reģionālā, valstu un vietējā līmenī, ievērojot subsidiaritātes principu,
- piešķirot saturu partnerībai, kas vērsta uz cilvēkiem, politiskajām iestādēm, vietējām pašvaldībām, sociālajiem partneriem, privāto sektoru un pilsonisko sabiedrību kopumā.

3.5. EESK ir pārliecināta, ka Āfrikas un ES kopīgā stratēģija ir jābalsta ilgtspējīgas attīstības politikā, kuras pamatā ir Āfrikas vietējie apstākļi, jo tieši ar šādu nosacījumu palīdzība būs efektīva, lai taisnīgi cīnītos pret nabadzību, nodrošinātu stabilu izaugsmi ekonomiskajā aspektā, vides ziņā, saskaroties ar postošām klimata pārmaiņām, kā arī sociālajā ziņā, pamatojoties uz pienācīgas kvalitātes nodarbinātību ar ilgtermiņa darbvietām, kas vērsta uz produktivitāti, brīvību, cīņu ar nabadzību un sociālo atstumtību, ētiku un cieņu. Arī vietējās ražošanas pieaugums, pārtikas nodrošinājums, pienācīgi ienākumi mazām ģimenes lauku saimniecībām un MVU, iekšējā tirgus izveide, izmantojot īpašumtiesības, kā arī samazinot administratīvo slogu un korupciju, ir faktori, kas var palīdzēt apkarot nabadzību. Tāpēc kopējās politikas jomās lauksaimniecībai un pārtikas nodrošinājumam ir jāpievērš pienācīga uzmanība. Ir jāatbalsta ilgtspējīgi lauksaimniecības modeļi, kas vērsti uz mazajiem lauksaimniekiem un sniedz konkrētas nodarbinātības izredzes, pateicoties specializētu nozaru attīstībai. ES un Āfrikas Savienības (ĀS) uzdevums ir apzināt un veicināt modeļus un politikas jomas, kas lauksaimniecības jomā ir sevi apliecinājušas nelabvēlīgā situācijā esošās kopienās vai nu vienā valstī, vai citās Āfrikas jaunattīstības valstīs.

3.6. Cīņa pret pārtuksnešošanu, kā arī tiesības visiem piekļūt ūdeņiem ir noteicoši faktori attiecībā uz pārtikas nodrošinājumu, migrāciju un bēgļiem. Āfrika ir kontinents, kuru visvairāk skar klimata pārmaiņas. ES un ĀS, kā arī to dalībvalstīm, ekonomikas dalībniekiem un ieguldītājiem ir jāuzņemas atbildība (cīņā pret klimata pārmaiņām) un jānodrošina elastīga un efektīva finanšu shēma jaunai ekoloģiskai pieejai.

3.7. Brīva tirdzniecība, kurā ievēroti vides un sociālie standarti, var stimulēt ekonomikas izaugsmi, kā arī sociālo un politisko progresu, un tā faktiski būt par katalizatoru nabadzības apkaršanā, pateicoties vispārējai ilgtspējīgai attīstībai. Reģionālajai integrācijai un uzticamam tirdzniecības un ieguldījumu satvaram ir nepieciešama Āfrikas tirgiem labvēlīga asimetrija. Ekonomisko partnerattiecību nolīgumi (EPN) ir tirdzniecības un reģionālās integrācijas instruments, ciktāl tie veicina attīstību, samazinot atkāpes, lai pārejā esošās vietējās nozares pielāgotos jaunajiem tirgus nosacījumiem. ES un Āfrikas ekonomisko sakaru pamatā jābūt taisnīgai tirdzniecībai, diferencētai un dažādotaī pieejai, kas īsteno Āfrikas integrāciju, kuras rezultātā tiek radīti konkurētspējīgi nepieciešamie produkti un pakalpojumi.

3.8. Noteicošs faktors ekonomiskās attīstības un nabadzības izskausanas jomā ir ES un Āfrikas partnerība enerģētikā, kas var radīt tādus projektus, kuri par pieņemamu cenu un efektīvi var sniegt no atjaunojamiem resursiem iegūtu enerģiju. Šajā gadījumā Āfrikas klimats un ģeogrāfiskie apstākļi var būt priekšrocība, jo īpaši attiecībā uz saules enerģiju. Piekļuve enerģijai var stimulēt Āfrikas sociālekonomisko attīstību.

3.9. EESK uzskata, ka iesaistīšanās par labu izglītībai un veselībai visiem var būt efektīvs un konkrēts instruments nabadzīgajām personām labvēlīgā attīstības procesā. Stratēģijai ir jāpalīdz iekļaut dzimumu līdztiesības un sieviešu tiesību nostiprināšanas fundamentālo aspektu, neaizmirstot par neaizsargātām iedzīvotāju grupām un bēgļiem, kas rodas humanitāro krīžu rezultātā. Piekļuve veselības aprūpei un cīņa pret viltotām zālēm ir būtiski svarīgi elementi, lai apkarotu nāvējošo slimību pieaugošo epidēmiju. Šajā sakarā vajag arī paredzēt piemērotus juridiskos un krimināltiesiskos pasākumus.

3.10. EESK iesaka regulāri analizēt galvenos migrācijas iemeslus, kā arī migrantu tiesību un integrācijas jautājumus, tostarp intelektuālā darbaspēka emigrācijas problēmu. Ir nepieciešami praktiski risinājumi, lai radītu efektīvu cirkulāro migrāciju. Šķēršļi problēmu neatrisinās, savukārt uz valsts un reģionālo identitāti un uz solidaritāti un kultūru balstīts dialogs var veidot pamatus visiem pieejamai ilgtspējīgas attīstības programmai, ja vien tiek paredzēti arī atbilstīgi materiālie līdzekļi.

3.11. EESK uzskata, ka parāds ir slogs, kas nolīdzina visus centienus nodrošināt ilgtspējīgu attīstību visiem. Tā pārvaldība, kas ir jāzskata katrā gadījumā atsevišķi, ir jāpakļauj ekonomikas un sociālās politikas nostiprināšanai un efektīvai pārvaldībai. Parāda pārvaldībai un tā pārņemšanai uz citiem kreditoriem ir jābūt būtiskam faktoram budžeta atbalstā,

kam, pamatojoties uz darbības rādītājiem, jāvar sniegt sociālos pamatpakalpojumus, konsolidējot Āfrikas valstu struktūru. Šajā jomā ir jāveic pārredzama uzraudzība, kurā iesaistītas vietējās un pilsoniskās sabiedrības struktūras.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK uzskata, ka 2063. gada programma mierīgai, drošai un labklājīgai Āfrikai, kurā valda laba pārvaldība, demokrātija, cilvēktiesību ievērošana, taisnīgums un tiesiskums, kuras attīstības pamatā ir iedzīvotāji, kura izmanto jauniešu, jo īpaši jaunu sieviešu, potenciālu un kurā neviens nav atstāts novārtā, ir programma, kas var šo kontinentu pārveidot un ir veidota ar nolūku to reformēt; programmas centrā jābūt diviem galvenajiem virzieniem:

— **padarīt valstis un sabiedrības noturīgākas pret satricinājumiem:**

- novērst konfliktus, pārvaldīt krīzes un nostabilizēt mieru,
- stiprināt pārvaldības sistēmas,
- pārvaldīt migrāciju un mobilitāti,

— **radīt vairāk augstākas kvalitātes darbvietas, jo īpaši jauniešiem:**

- piesaistīt atbildīgus un ilgtspējīgus ieguldījumus,
- nodrošināt enerģētikas pakalpojumus Āfrikā,
- pārveidot Āfrikas lauksaimniecību un lauksaimniecības pārtikas nozari, kā arī tās zilo ekonomiku, tostarp zivsaimniecību,
- veicināt sociālo partneru darbību,
- veicināt zināšanas un prasmes.

4.2. Apsvērumi, kuri liek veidot pret satricinājumiem noturīgākas valstis un sabiedrības, ir saistīti ar ES leģitīmajām vēlmēm, vērtībām un mērķiem, tās robežu pašreizējo nestabilitāti un būtisko interešu apdraudējumiem. Terorisms, cilvēku tirdzniecība, noziedzība un vardarbīgs ekstrēmisms ir gan apdraudējums mieram un drošībai, gan – attiecīgā gadījumā – dziļas strukturālās nestabilitātes simptoms.

4.3. Šajā saistībā ES nosaka šādas pamatiniciatīvas:

- izveidot sadarbības platformu, apvienojot ANO, Eiropas partnerus, Āfrikas partnerus un citus starptautiskos partnerus,
- veikt sākotnējo iemaksu ĀS miera fondā,
- atbalstīt Āfrikas iniciatīvas jūras drošības jomā.

4.4. Ir labi zināms, ka laba pārvaldība, drošība un attīstība ir pilāri stabīlai, modernai un pret satricinājumiem noturīgai sabiedrībai, kurai ir demokrātiskas, efektīvas, pārredzamas un atbildīgas demokrātiskās iestādes. Līdzīgas stabīlas kopienas, kuras ievēro cilvēktiesības un veido ilgtspējīgas attīstības kodolus, darbojas prognozējamā un makroekonomikas ziņā pastāvīgā satvarā, kas spēj sniegt pakalpojumus saviem iedzīvotājiem. Šajā jomā ES var sekmēt Āfrikas attīstību gan ar īpašajām zināšanām, ko ar dažu dalībvalstu starpniecību tā var sniegt par politiku pārejai uz demokrātisku sabiedrību un noturīgu tirgus ekonomiku un par sociālās un teritoriālās kohēzijas politiku, gan ar savu starpvalstu sadarbības modeli, izmantojot kopīgas institūcijas.

4.5. Šajā saistībā ES nosaka šādas pamatiniciatīvas:

- augstā ĀS un ES līmenī rīkot kopīgu konferenci par vēlēšanu procesiem, demokrātiju un pārvaldību Āfrikā un Eiropā,
- divkāršot atbalstu iekšzemes resursu mobilizācijai līdz 2020. gadam atbilstoši nodokļu iniciatīvai,
- kopīgi rīkoties, lai stiprinātu dabas resursu ilgtspējīgu pārvaldību, jo īpaši izstrādājot kopēju ES un Āfrikas hartu.

4.6. Starp lielajiem jautājumiem, kas skar ekonomiku, sabiedrību un drošību, var teikt, ka mobilitāte un migrācija var gan pastiprināt un bagātināt sabiedrības, gan izraisīt ievērojamu destabilizāciju, ja netiek veikta pietiekama un efektīva pārvaldība. Attiecībā uz migrāciju un mobilitāti var konstatēt, ka plūsmas pašlaik sasniedz rekordaugstus bīstamības līmeņus migrantu fiziskajai integritātei. Šajā sakarā pastāv kopīga atbildība un visaptveroši risinājumi, kuru pamatā ir atbildības dalīšana un politikajā satvarā noteikta solidaritāte, kurai ir noteicoša nozīme bēgļu un migrantu masveida pārvietošanās jautājuma risināšanā.

4.7. Šajā saistībā ES nosaka šādas pamatiniciatīvas:

— atbalstīt Āfrikas iniciatīvas par regulāru migrāciju un mobilitāti Āfrikas teritorijā brīvas pārvietošanās, sociālās aizsardzības sistēmu, saistīto tiesību pārvedamības un kvalifikāciju atzišanas aspektā,

— palielināt Āfrikas un ES sadarbību nelegālas imigrācijas tīklu un cilvēku tirgotāju apkaršanas jomā.

4.8. Ir nepieciešama paradigmas maiņa, lai varētu rasties labklājīgs kontinents, kuram ir vajadzīgie līdzekļi un resursi, lai koordinētu savu attīstību, un kurā ekonomika būs veikusi strukturālu pārveidi ar industrializāciju, pārveides darbību un pievienoto vērtību, kas sekmētu kopīgu izaugsmi, pateicoties privātā sektora uzplaukumam, uzņēmējdarbības izvēršanai un pienācīgas kvalitātes darbvietu radīšanai visiem iedzīvotājiem.

4.9. EESK uzskata, ka sociālekonomiskajai maiņai jābūt saderīgai ar iespējām un izaicinājumiem, ko rada spēcīgas klimata pārmaiņas un vides ilgtspējas koncepcija. Ir jārada reģionālie tirgi un ieguldījumiem labvēlīgi apstākļi, kas rada pienācīgu un auglīgu vērtību ar stabilu un prognozējamu brīvo tirdzniecību, ko sniedz EPN partnerības nolīgumi.

4.10. Komiteja uzsver: lai īstenotu Āfrikas ekonomisko integrāciju reģionālā un kontinentālā līmenī, ir jānodrošina labas uzņēmumu pārvaldības, kā arī vides un sociālo standartu ievērošana. Ir jāizmanto visas iespējas zaļās, zilās un aprites ekonomikas ieviešanai, pamatojoties uz uzņēmumu sociālo atbildību, sociālo uzņēmējdarbību un ētisku rīcību, lai radītu kontinentālu brīvās tirdzniecības zonu.

4.11. Uzņēmējdarbībai ir būtiska loma sabiedrības attīstībā, no vienas puses, kā nozīmīgam ieguldītājam, inovācijas avotam, kvalifikāciju un darbvietu radītājam, ekonomiskās izaugsmes atbalstam, ienākumu (tiešo un netiešo) avotam, kas spēj radīt valsts ieņēmumus, ļaujot veikt nepieciešamos ieguldījumus labklājībā, kā arī galvenajos infrastruktūras segmentos, piemēram, mācību iestādēs vai slimnīcās, un, no otras puses, kā integrācijas vektoram gan jauniešiem, gan migrantiem, sniedzot cilvēkiem iespēju atbrīvoties un gūt stabilus ienākumus.

4.12. Šajā saistībā ES nosaka šādas pamatiniciatīvas:

— uzsākt ES masveida ieguldījumus Āfrikā, izmantojot Eiropas ārējo investīciju plānu vai paktu ar Āfriku,

— veicināt prognozējamākus un ieguldījumiem labvēlīgākus apstākļus Āfrikā,

— atbalstīt Āfrikas digitālo stratēģiju.

4.13. EESK uzskata, ka vispārēja piekļuve ilgtspējīgai un atjaunojamo energoresursu enerģijai, pamatojoties uz samērīgiem tarifiem, sniedz iespējas jaunu pienācīgu darbvietu radīšanas jomā un konkrētā attīstībā, kas ņem vērā klimata pārmaiņas. ES un Āfrika var pastiprināt sadarbību nolūkā veicināt pāreju uz tīru enerģiju, pamatojoties uz kopīgām vērtībām. Eiropas Savienībai pasaules līmenī ir vadoša loma tīras enerģijas veicināšanā. Lai izmantotu Āfrikas potenciālu ražot un efektīvi izmantot elektroenerģiju, pamatojoties uz pienācīgu regulējumu, ir nepieciešami spēcīgi ieguldījumi, kas spēj apmierināt pieprasījumu, ņemot vērā, ka pastāv arī starpsavienojuma iespējas ar Eiropas tranzīta tīkliem. Klimata pārmaiņām ir iespējams pretoties ar elektrifikāciju, kurā izmantoti atjaunojami resursi.

4.14. Šajā saistībā ES nosaka šādas pamatiniciatīvas:

— dot ES ieguldījumu Āfrikas atjaunojamo energoresursu enerģijas iniciatīvā (AREI) un sasniegt 5 GW atjaunojamas enerģijas ražošanas kapacitāti līdz 2020. gadam, ļaujot 30 miljoniem cilvēku Āfrikā piekļūt ilgtspējīgai enerģijai un samazinot CO2 emisijas par 11 miljoniem tonnu gadā,

- uzsākt jaunu iniciatīvu nolūkā atvieglot publiskā un privātā sektora sadarbību starp ES un Āfriku ar mērķi palielināt ieguldījumus ilgtspējīgas enerģijas sektorā Āfrikā, izmantojot augsta līmeņa platformu,
- ieviest jaunu ES un Āfrikas partnerību pētniecības un inovācijas jomā klimata pārmaiņu un ilgtspējīgas enerģijas jautājumos.

4.15. EESK uzsver, ka lauksaimniecība, lopkopība, akvakultūra un zivsaimniecība ir nozīmīgs ienākumu avots, kas Āfrikai sniedz būtiski svarīgus iztikas līdzekļus. Šķiet, ka resursu neilgtspējīga pārvaldība, problēmas saistībā ar tiesībām uz augsni, nedrošība jūrā un, kas nav mazsvarīgi, kapitāla trūkums un nepietiekamas iespējas piekļūt finansējumam rada nozīmīgus šķēršļus nozares attīstībai. Pārtikas ražošana, kurā ir lielas attīstības iespējas, var nodrošināt darbvietu radīšanu un tiesību nostiprināšanu, vienlaikus garantējot pārtikas nodrošinājumu.

4.16. Āfrika var radīt pievienoto vērtību saviem dabas resursiem, vienlaikus īstenojot rūpniecības politiku, kurā uzsvars ir uz ražojošo MVU un mikrouzņēmumu radīšanu. EESK uzsver atbildīgu pievienotās vērtības veidošanas ķēžu nozīmīgo lomu, kuras veicina lauku attīstību un nodrošina ūdens un augsnes resursu ilgtspējīgu politisko pārvaldību. Ir jāslēdz politiskās partnerības nolīgumi, kā arī jāizmanto tirgus iespējas, kas pieejamas Āfrikas pārtikas produktiem.

4.17. Šajā saistībā ES nosaka šādas pamatiniciatīvas:

- veicināt pievienotās vērtības veidošanas ķēžu attīstību, sekmējot atbildīgus ieguldījumus lauksaimniecības pārtikas nozarē un ilgtspējīgu zilo ekonomiku,
- sekmēt gan Āfrikas, gan ES ieguldījumus pētniecības un attīstības atbalstam,
- pienācīgi paplašināt partnerības nolīgumus ilgtspējīgas zivsaimniecības jomā, kas noslēgti starp ES un Āfrikas valstīm.

4.18. EESK ieskatā būtiski svarīgs nosacījums ilgtspējīgas un neatgriezeniskas attīstības nodrošināšanai ir neierobežota piekļuve izglītībai bez jebkādas diskriminācijas. Izglītības sistēmām un tehniskās un profesionālās apmācības režīmiem Āfrikā ir daudz vairāk jāsaista ar darba tirgus vajadzībām, ņemot vērā demogrāfisko, ekonomisko un sociālo attīstību. Mehānismiem jābūt inovatīviem, vēršot uzmanību uz izglītību un apmācību ar mērķi nodrošināt pakalpojumus un uzņēmumus, lai radītu vajadzīgos resursus pārejai no neoficiālas uz oficiālu ekonomiku. Āfrikai ir aktīvi jāatbalsta zinātne, tehnoloģija, pētniecība un inovācija.

4.19. EESK uzskata, ka ir jāuzsāk partnerība, kas stimulē vienlīdzīgas iespējas, nevienlīdzības mazināšanu un sociālās iekļaušanas spēju attīstību. Kohēzija, taisnīgums, daudzveidība un iekļaušana ir būtiski svarīgi elementi, lai veiksmīgi sekmētu zināšanas un prasmes jaunas Āfrikas kultūras kontekstā.

4.20. Šajā saistībā ES nosaka šādas pamatiniciatīvas:

- uzsākt Āfrikas jauniešu atbalsta pasākumu, paplašinot programmas "Erasmus+" darbības jomu,
- finansiāli atbalstīt sadarbību starp Eiropas un Āfrikas universitātēm un izstrādāt kopīgas mācību programmas,
- ieviest ES mehānismu profesionālajai un tehniskajai izglītībai.

4.21. Programma "Erasmus+" atbalsta Eiropas Savienības un Āfrikas sadarbību augstākās izglītības jomā. Projekti, kuros ir iesaistīti partneri no abiem reģioniem, palīdz, cita starpā, uzlabot profesionālās izredzes studentiem, stiprināt akadēmisko sadarbību un veidot tīklus starp augstākās izglītības iestādēm. Sadarbība ar Āfriku augstākās izglītības jomā atbilst ES ārpolitikas, konkrēti, attīstības sadarbības mērķiem.

Briselē, 2018. gada 15. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas pilsoņu iniciatīvu”

(COM(2017) 482 final – 2017/0220 (COD))

(2018/C 237/12)

Ziņotāja: **Kinga JOÓ**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 13.9.2017.; Eiropas Parlaments, 2.10.2017.; Padome, 11.10.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 24. pants
Atbildīgā apakškomiteja	Eiropas pilsoņu iniciatīvas apakškomiteja SC/049
Pieņemts apakškomitejā	7.2.2018.
Pieņemts plenārsesijā	14.3.2018.
Plenārsesija Nr.	533
Balsojuma rezultāts	201/0/5
(par / pret / atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Sešus gadus pēc Regulas (ES) Nr. 211/2011 ⁽¹⁾ par pilsoņu iniciatīvu stāšanās spēkā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) vēlētos izcelt iedzīvotāju būtisko lomu Eiropas projektā un Eiropas pilsoņu iniciatīvas mehānisma spēju, veicinot aktīvu pilsoniskumu un līdzdalības demokrātiju, stimulēt demokrātijas deficīta pārvarēšanu.

1.2. EESK 2016. gada pašiniciatīvas atzinumā ⁽²⁾ ir norādītas būtiskas tehniskas, juridiskas un birokrātiskas problēmas saistībā ar Eiropas pilsoņu iniciatīvas izstrādi, kā arī acīmredzami pārmērīgi plašas Eiropas Komisijas pilnvaras. Tās ir ierobežojušas to publisko debašu apmēru, kuras varētu radīt Eiropas pilsoņu iniciatīva, kā arī mazinājušas ar sekmīgo iniciatīvu saistītās turpmākās juridiskās darbības.

1.3. EESK uzskata, ka Regulas 211/2011 par Eiropas pilsoņu iniciatīvu pašreizējā pārskatīšana ir būtisks solis virzībā uz Eiropas pilsoņu iniciatīvas pilna potenciāla sasniegšanu un atbilst Eiropas Parlamenta, Reģionu komitejas un Eiropas ombuda paustajam viedoklim.

1.4. EESK atzinīgi vērtē šādus Eiropas Komisijas jaunajā priekšlikumā “Regula par Eiropas pilsoņu iniciatīvu” ietvertos uzlabojumus ar mērķi:

1.4.1. ļaut organizatoru grupai sākt paziņojumu par atbalstu vākšanu noteiktā datumā pēc savas izvēles;

1.4.2. juridiski atzīt pilsoņu komitejas ar mērķi ierobežot organizatoru kriminālatbildību par krāpniecību un rupju neuzmanību;

1.4.3. izveidot tiešsaistes sadarbības platformu, kurā ES pilsoņi varētu saņemt informāciju un padomus par Eiropas pilsoņu iniciatīvu, ar nosacījumu, ka tai ir jāpalīdz Eiropas pilsoņu iniciatīvas organizatoriem iniciatīvu reģistrēšanas un atbalsta vākšanas procesā; EESK vēlētos tikt iesaistīta šajā tiešsaistes sadarbības platformā un saņemt informāciju par tās veidošanu. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai platformas lietotāji būtu labi informēti par pakalpojumiem, kuri saistīti ar EPI un kurus EESK piedāvā EPI organizatoriem;

1.4.4. Eiropas Komisija atzīst tulkošanas pakalpojumu nepieciešamību, kurus EESK kopš 2015. gada piedāvā visiem Eiropas pilsoņu iniciatīvas organizatoriem, un to, ka EPI reģistrēšanas brīdī Komisijai ir jānodrošina EPI satura tulkojums visās ES oficiālajās valodās;

⁽¹⁾ OV L 65, 11.3.2011., 1. lpp.

⁽²⁾ OV C 389, 21.10.2016., 35. lpp.

1.4.5. pieprasīt, lai dalībvalstis vienkāršo, samazina un saskaņo valstu standartu sistēmu, kura attiecas uz datu vākšanu un pārbaudīšanu; tiesībām atbalstīt Eiropas pilsoņu iniciatīvu ir jābūt balstītām uz valstspiederību, lai neviens ES pilsonis netiktu izslēgts no Eiropas pilsoņu iniciatīvas;

1.4.6. dalībvalstis varēs aktīvi atbalstīt EPI un izveidot kontaktpunktus, lai EPI organizatoriem sniegtu informāciju un palīdzību tehniskā ziņā un par jautājumiem, kuri saistīti ar EPI kampaņu;

1.4.7. nodrošināt, lai Eiropas Komisija pastāvīgi piedāvātu bezmaksas tiešsaistes datu vākšanas programmatūru (OCS) ⁽³⁾, kas valsts iestādēm ļautu vienkāršot paziņojumu par atbalstu vākšanu un sistematizāciju, kā arī to pārbaudīšanu. Komiteja arī atzinīgi vērtē to, ka šā instrumenta pieejamība tiks nodrošināta personām ar invaliditāti;

1.4.8. panākt, lai Eiropas Komisija apņemtos palielināt sabiedrības informētību par Eiropas pilsoņu iniciatīvas pastāvēšanu.

1.5. EESK saistībā ar jauno priekšlikumu iesniedz šādas piezīmes un ieteikumus

1.5.1. Reģistrācijas brīdī nodalīt institucionālā atbalstītāja funkcijas no lēmumu pieņēmēja funkcijām – pašlaik abas funkcijas pilda Komisija. EESK atkārtoti apliecina gatavību arī turpmāk iesaistīties iniciatīvās un varētu būt pašsaprotama kandidāte uz veicinātāja un institucionālā atbalstītāja pienākumu pildīšanu.

1.5.2. Būtu jāturpina EESK prakse aicināt EPI organizatorus uz dažādām debatēm grupā “Eiropas pilsoņu iniciatīva”, specializētajās nodaļās un plenārsesijās ⁽⁴⁾, lai EPI rīkotājiem būtu lielākas dialoga iespējas gan kampaņas laikā, gan pēc tās un lai dialogs automātiski nepārtrūktu pēc Komisijas oficiālās atbildes.

1.5.3. EESK uzskata, ka svarīgi ir arī izmantot ikgadējo konferenci – EPI dienu – kā vietu dialogam un likt lielāku uzsvāru uz labākās pieredzes apmaiņu starp organizatoriem, kā arī radīt vairāk tīklu veidošanas iespēju pašreizējiem un sekmīgajiem organizatoriem.

1.5.4. Nodrošināt pienācīgus turpmākos pasākumus sekmīgām iniciatīvām. Ņemot vērā šo mērķi, EESK cer, ka visas ES iestādes vienādi rūpēsies par to, lai radītu iespējas organizatoriem iepazīstināt ar iniciatīvām un apspriest tās, kā piemēru ņemot EESK pastāvošo praksi aicināt EPI organizatorus uz dažādām debatēm. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai sekmīgās iniciatīvas tiktu apspriestas Eiropas Parlamenta plenārsesijās ar mērķi palielināt ar EPI saistīto jautājumu Eiropas debašu politisko dimensiju.

1.5.5. Ņemot vērā savu ieteikumu nodrošināt ES iestāžu kompetenču līdzsvarotu sadalījumu attiecībā uz EPI ⁽⁵⁾, EESK atbalsta pilsoniskās sabiedrības pausto viedokli ⁽⁶⁾, ka Eiropas Parlamentam arī turpmāk vajadzētu būt vienīgajai struktūrai, kas rīko atklātas uzklaušīšanas par sekmīgajām iniciatīvām, un Komisijai vajadzētu būt pārstāvētai atbilstošā līmenī. Atklātās uzklaušīšanas Eiropas Parlamentā ir izšķirošs pasākums sekmīgo EPI organizatoriem, kad viņiem ir iespēja runāt par saviem mērķiem un diskutēt ar EP deputātiem, kuri pārstāv plašāko ES pilsoņu veidoto struktūru.

1.5.6. Komisijai būtu jānorāda detalizēti un skaidri iemesli visiem lēmumiem atteikt iniciatīvas reģistrēšanu neatkarīgi no tā, vai atteikums ir daļējs vai pilnīgs.

1.5.7. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu atļaut reģistrēt daļu EPI iniciatīvas. Tomēr būtu jāpaliek pie viena lēmuma par reģistrēšanu.

⁽³⁾ OCS (*Online Collection Software*) ir tiešsaistes datu vākšanas programmatūra – instruments, ko Eiropas Komisija bez maksas nodrošina parakstu vākšanai internetā. Šis instruments valsts iestādēm ļauj vienkāršot gan datu vākšanu, gan to pārbaudi. Turklāt OCS atbilst arī Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) Nr. 211/2011 un Komisijas Īstenošanas regulai (ES) Nr. 1179/2011. Sk. <https://joinup.ec.europa.eu/software/ocs/description>.

⁽⁴⁾ EESK Biroja 2014. gada 14. oktobra lēmums par iekšējiem kritērijiem organizatoru uzaicināšanai uz plenārsesijām un specializēto nodaļu sanāksmēm.

⁽⁵⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2016. gada 13. jūlija atzinuma par tematu “Eiropas pilsoņu iniciatīva (pārskatīšana)” (pašiniciatīvas atzinums) 1.4.5. punkts.

⁽⁶⁾ EESK 2017. gada 12. decembrī kopā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām rīkoja atklātu uzklaušīšanu par jauno EPI priekšlikumu.

1.5.8. Ņemot vērā Eiropas pilsoņu iniciatīvas nozīmīgumu no ES demokrātijas viedokļa, kā arī tās neseno ieviešanu un, ņemot vērā, ka būs nepieciešams ievērojams laika sprādzis, lai ieviestu no pašreizējās tiesību akta pārskatīšanas izrietošās izmaiņas, būtu jā saglabā līdzšinējais Eiropas pilsoņu iniciatīvas pārskatīšanas termiņš – trīs gadi.

1.5.9. EESK pauž gandarījumu par to, ka Eiropas Komisija ir atzinusi kopš 2015. gada EESK nodrošināto tulkošanas pakalpojumu vērtību un pastāvīgu to nepieciešamību. Turpmākajos Komisijas sniegtajos tulkošanas pakalpojumos vajadzētu ietvert arī EPI priekšlikuma pielikumu tulkošanu. Tas ir svarīgi, lai palīdzētu sabiedrībai labāk izprast iniciatīvas priekšlikumus⁽⁷⁾.

1.5.10. EESK atzīst, ka turpmākas debātes par to, vai samazināt minimālo vecumu EPI iniciatīvas atbalstam, ir svarīgas un nepieciešamas.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Eiropas pilsoņu iniciatīva ir inovatīvs instruments, kas ieviests ar Lisabonas līgumu, un tā ir būtiska daļa no pašreizējās un turpmākās transnacionālās līdzdalības demokrātijas attīstības Eiropas Savienībā⁽⁸⁾. EPI ir tiesības, kas izriet no pilsoņu tiesībām piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē. EPI būtu jāpalīdz ikvienam pilsonim aktīvi iesaistīties ES darba kārtības veidošanā un lēmumu pieņemšanā un veidot publiskās debātes visā ES. Tā arī dod pilsoņiem iespēju tiešā veidā aicināt Komisiju ierosināt Savienības tiesību aktu.

2.2. Noteikumi un procedūras, kas reglamentē Eiropas pilsoņu iniciatīvu, ir paredzēti ES regulā, kura pieņemta 2011. gada 16. februārī un ir spēkā kopš 2012. gada 1. aprīļa⁽⁹⁾. Eiropas Komisija 2017. gada 13. septembrī nāca klajā ar priekšlikumu jaunai regulai, kas iekļauta pasākumu kopumā, kurš pievienots runai par stāvokli Savienībā.

2.3. Saskaņā ar spēkā esošo regulu EPI var organizēt vai parakstīt ikviens ES pilsonis, kas ir sasniedzis vecumu, kad tiek iegūtas tiesības balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās⁽¹⁰⁾. Iniciatīvas organizē pilsoņu komiteja. Organizācijas var veicināt vai atbalstīt šīs iniciatīvas ar nosacījumu, ka tas tiek darīts pilnīgi pārredzami.

2.4. EPI procedūrai ir trīs posmi.

2.4.1. Sākumposmā ir paredzēta pilsoņu komitejas izveide⁽¹¹⁾, iniciatīvas reģistrācija⁽¹²⁾, kas ir atkarīga no Komisijas veiktā atbilstības novērtējuma,⁽¹³⁾ un tiek apstiprināta paziņojumu par atbalstu vākšanas tiešsaistes sistēma⁽¹⁴⁾.

2.4.2. Parakstu vākšanas posmā ne mazāk kā septiņās ES dalībvalstīs jāsavāc vismaz 1 miljons paziņojumu par atbalstu (parakstu) ne ilgāk kā 12 mēnešu laikā⁽¹⁵⁾. Parakstus apstiprina kompetentās valsts iestādes⁽¹⁶⁾, un sekmīgu Eiropas pilsoņu iniciatīvu pēc tam iesniedz Komisijai.

⁽⁷⁾ Attiecībā uz diskusiju par pielikumu nozīmi sk. 47.–58. punktu lietā T-529/13 *Izsák un Dabis* pret Eiropas Komisiju.

⁽⁸⁾ Līguma par Eiropas Savienību (LES) 11. panta 4. punkts un Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 24. panta 1. punkts.

⁽⁹⁾ Regula (ES) Nr. 211/2011.

⁽¹⁰⁾ Visās dalībvalstīs vēlētajiem jābūt sasniegušiem 18 gadu vecumu, izņemot Austriju, kur noteiktais vecums ir 16 gadi.

⁽¹¹⁾ Pilsoņu komitejā jābūt ne mazāk kā septiņiem ES pilsoņiem, kas dzīvo septiņās dažādās ES dalībvalstīs.

⁽¹²⁾ Iniciatīvas maksimālais teksta apjoms ir 800 rakstzīmes (100 zīmes nosaukumam, 200 – aprakstam un 500 – sīkākai informācijai par mērķiem).

⁽¹³⁾ Regulas (ES) Nr. 211/2011 4. panta 2. punkts. Vissvarīgākais ir 4. panta 2. punkta b) apakšpunkts, kurā ir noteikts, ka ierosinātā Eiropas pilsoņu iniciatīva nevar būt acīmredzami ārpus Komisijas pilnvarām iesniegt Eiropas Savienības tiesību akta priekšlikumu, lai īstenotu Līgumus. Par Komisijas reģistrācijas lēmumu vērtēšanu skatīt *James Organ "Decommissioning direct democracy? A critical analysis of Commission decision-making on the legal admissibility of European Citizens Initiative proposals"* ("Tiešās demokrātijas izbeigšana? Kritiska analīze par Komisijas lēmumu pieņemšanu saistībā ar Eiropas pilsoņu iniciatīvas priekšlikumu tiesisko pieņemamību"), 10 *EuConst* (2014), 422.–443. lpp.

⁽¹⁴⁾ Regulas (ES) Nr. 211/2011 6. pants. Regulā noteikts, ka par šo procesu ir atbildīgas kompetentās iestādes katrā dalībvalstī, kurā tiek vākti paziņojumi par atbalstu.

⁽¹⁵⁾ Regulā noteikts, ka jāsavāc vismaz minimālais parakstu skaits katrā valstī proporcionāli iedzīvotāju skaitam: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/signatories?lg=lv>.

⁽¹⁶⁾ Regulas (ES) Nr. 211/2011 15. pants.

2.4.3. Pēc iesniegšanas sekmīgo iniciatīvu izskata Komisija, pēc tam notiek tikšanās ar organizatoriem. Eiropas Parlamentā notiek atklāta uzklauššana. Komisijas rīcībā ir trīs mēneši, lai izlemtu par to, kādā mērā pieņemt iniciatīvā ierosināto tiesību akta priekšlikumu un vai to pieņemt vispār, kā arī lai sniegtu atbildi ar paziņojumu.

2.5. Līdz šim vairāk nekā 8 miljoni ES pilsoņu ir parakstījuši kādu Eiropas pilsoņu iniciatīvu. Lai gan ir iesniegtas 69 iniciatīvas, Komisija ir reģistrējusi tikai 48, no kurām par 4 iniciatīvām tika savākts vismaz 1 miljons parakstu⁽¹⁷⁾. Sekmīgās iniciatīvas dažos gadījumos ir raisījušas nelielu reakciju; tikai vienas sekmīgas iniciatīvas⁽¹⁸⁾ rezultātā Komisija ir izvirzījusi jaunu tiesību akta priekšlikumu.

2.6. Šobrīd ES iestādes, organizatori un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji ir vienprātīgi ka, neraugoties uz dažām pozitīvām tehniskajām izmaiņām, EPI instruments joprojām nav sasniedzis visu savu demokrātisko potenciālu. Komisija 2017. gada EPI dienā⁽¹⁹⁾ paziņoja, ka tā veiks pilnu tiesību akta pārskatīšanu. Tā ir svarīga iespēja stiprināt ES publiskās debātes un sabiedrības spēju piedalīties programmu izstrādē un lēmumu pieņemšanā, lai ietekmētu ES politiku ar Eiropas pilsoņu iniciatīvas starpniecību. Pastāv vispārēja vienprātība arī par to, ka EPI spēj vienot ES pilsoņus tādos jautājumos, kas tiem ir kopīgi, un stiprināt Eiropas identitātes apziņu.

2.7. EPI organizatori ir norādījuši, ka EPI process ir vērtīgs arī pats par sevi, jo tiek veidoti tikli kopēju interešu jomās, un tas papildina mērķi, kas ietver 1 miljona parakstu savākšanu.

3. Iestāžu reakcija uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu

3.1. EESK ikgadējā EPI dienā⁽²⁰⁾ ir vairojusi EPI prestižu un izveidojusi EPI palīdzības dienestu⁽²¹⁾, kas cita starpā ir nodrošinājis iniciatīvas organizatoriem EPI aprakstu tulkojumus (tie tiek iztulkoti triju darbadienu laikā pēc pieprasījuma), drukātas un tiešsaistes publikācijas par EPI un dažādas iespējas prezentēt Eiropas pilsoņu iniciatīvu EESK *ad hoc* grupas "Eiropas pilsoņu iniciatīva" sanāksmēs, specializēto nodaļu sanāksmēs un plenārsesijās⁽²²⁾.

3.2. EESK 2016. gada 13. jūlijā⁽²³⁾ pieņēma pašiniciatīvas atzinumu, kurā tā ierosināja uzlabot EPI, lai to padarītu efektīvāku, atpazīstamāku un pilsoņiem draudzīgāku.

3.3. Eiropas Parlamenta pētījuma⁽²⁴⁾ secinājumi tika iekļauti 2015. gada oktobra rezolūcijā⁽²⁵⁾, kurā Parlaments oficiāli pieprasīja EPI regulas pārskatīšanu un sniedza Komisijai stingrus ieteikumus izmaiņām. Eiropas Parlaments 2017. gadā⁽²⁶⁾ arī sagatavoja pašiniciatīvas ziņojuma projektu, kurā ierosināja izmaiņas EPI regulā.

⁽¹⁷⁾ Sekmīgie priekšlikumi ir šādi: "Ūdens un sanitārija ir cilvēka tiesības! Ūdens ir sabiedriska labums, nevis prece!", "Stop vivisection" ("Izbeigt vivisekciju"), "Viens no mums" un "Aizliegt glifosātu un aizsargāt no kaitīgiem pesticīdiem gan cilvēkus, gan vidi"; <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful?lg=lv>.

⁽¹⁸⁾ Komisijas paziņojums par Eiropas pilsoņu iniciatīvu "Aizliegt glifosātu un aizsargāt no kaitīgiem pesticīdiem gan cilvēkus, gan vidi" C(2017) 8414 final. 2018. gada 1. februārī Komisija pieņēma arī priekšlikumu direktīvai par dzeramā ūdens kvalitāti, kas daļēji ir atbilde uz EPI "Tiesības uz ūdeni".

⁽¹⁹⁾ EPI diena ir konference, ko katru gadu rīko EESK. 2017. gada EPI dienas partneri bija Eiropas Reģionu komiteja, EPI kampaņa, Eiropas Pilsoņu rīcības dienests, Liverpūles Universitāte, Tiesību un sociālā taisnīguma skola, *Democracy International*, *Initiative and Referendum Institute Europe* un *People2power*. Par EPI pārskatīšanu atklāšanas sesijā paziņoja priekšsēdētāja pirmais vietnieks Frans Timmermans.

⁽²⁰⁾ EPI diena pirmo reizi notika 2012. gada 30. martā – dienu pirms EPI regulas stāšanās spēkā. Kopš tā laika EESK ir sarīkojusi sešus šādus pasākumus, kuri ik gadu ir norisinājušies aprīlī. Septītais pasākums notiks 2018. gada 10. aprīlī.

⁽²¹⁾ Lai iegūtu plašāku informāciju, aicinām iepazīties ar EESK publikāciju: "Eiropas pilsoņu iniciatīvas palīdzības dienests Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejā".

⁽²²⁾ Skatīt 4. zemsvītras piezīmi.

⁽²³⁾ EESK pašiniciatīvas atzinums "Eiropas pilsoņu iniciatīva (pārskatīšana)" (OV C 389, 21.10.2016., 35. lpp.).

⁽²⁴⁾ Eiropas Parlamenta Izpētes dienests, "Implementation of the European Citizens' Initiative. The experience of the first three years", 2015. g.

⁽²⁵⁾ Eiropas Parlamenta 2015. gada 28. oktobra rezolūcija par Eiropas pilsoņu iniciatīvu (2014/2257(INI)). Referents: György Schöpflin: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0382+0+DOC+XML+V0//LV>.

⁽²⁶⁾ Projekts ziņojumam "Regulas (ES) Nr. 211/2011 par pilsoņu iniciatīvu pārskatīšana", 11.9.2017: <http://www.europarl.europa.eu/committees/lv/afco/draft-reports.html?ufolderComCode=AFCO&ufolderId=09289&urefProcCode=&linkedDocument=true&ufolderLegId=8&urefProcYear=&urefProcNum=>.

3.4. 2015. gada martā pēc patstāvīgās izmeklēšanas Eiropas Ombuds sagatavoja 11 vadlīnijas par turpmākiem EPI uzlabojumiem⁽²⁷⁾ un 2017. gada jūlijā nosūtīja atklātu vēstuli Komisijai, to uzsverot⁽²⁸⁾.

3.5. Reģionu komiteja 2015. gada oktobrī pieņēma atzinumu, kurā puda atbalstu ātrai un pamatīgai regulas pārskatīšanai⁽²⁹⁾, un 2018. gada maija plenārsesijā tā balsos par nākamo atzinumu.

3.6. Komisija 2015. gada aprīlī publicēja progresa ziņojumu un 2016. gada februārī publicēja atbildi uz Eiropas Parlamenta priekšlikumiem, kurā informēja par to pilsoņu grūtībām, kuri organizē un atbalsta Eiropas pilsoņu iniciatīvas.

3.7. EPI organizatori ir apstrīdējuši vairākus Komisijas EPI reģistrācijas lēmumus Eiropas Savienības Tiesā⁽³⁰⁾, kā arī iesniedzot sūdzības Eiropas ombudam⁽³¹⁾. Lēmumi, kas pieņemti par šīm lietām, ir pastiprinājuši spiedienu veikt izmaiņas EPI regulā. Jo īpaši tas attiecas uz EPI daļēju reģistrēšanu un uz Komisijas pienākumu lēmumu paskaidrot.

4. EESK loma un Eiropas pilsoņu iniciatīva

4.1. EESK, kas kalpo kā tilts starp ES iestādēm un organizētu pilsonisko sabiedrību, jau sākotnēji ir iesaistījusies debatēs par EPI. To apliecina līdz šim pieņemtie atzinumi⁽³²⁾, Eiropas pilsoņu iniciatīvai sniegtais atbalsts un tādas *ad hoc* grupas izveide, kuras uzdevums ir pārraudzīt, kā attīstās un tiek īstenotas šīs tiesības piedalīties Eiropas Savienības demokrātiskajā dzīvē⁽³³⁾.

4.2. EESK turpinās kopā ar citām iestādēm aktīvi piedalīties EPI procesā gan kā veicinātāja, gan kā institucionālā atbalstītāja. EESK pārraudzībā cita starpā ir turpmāk uzskaitītās iniciatīvas un kompetences.

4.2.1. EPI diena, ko katru gadu rīko EESK ir palielinājusi EPI prestižu, lielā mērā palīdzējusi EPI ierindoties ES iestāžu darba kārtības prioritāšu vidū. EPI diena jau tagad ir lieliska iespēja dialogam starp EPI organizatoriem, ES iestādēm un citām ieinteresētajām personām, tā dod iespēju novērtēt EPI īstenošanas gaitu un efektivitāti, apmainīties ar paraugprakses piemēriem un vienkāršo organizatoru un citu ieinteresēto personu sakaru veidošanu. Sekmīgajām EPI tā ir arī dialoga platforma. EESK turpinās EPI dienas sekmīgo darbu un paplašinās konferences tvērumu un lomu, piemēram, šajā nolūkā regulāri pārskatot Komisijas veikto turpmāko darbu sekmīgo EPI saistībā. EPI dienu rīko *ad hoc* grupa sadarbībā ar attiecīgajiem stratēģiskajiem partneriem.

4.2.2. Informēšanai par EPI un tās popularizēšanai paredzētas praktiskas rokasgrāmatas izstrāde – pašreiz publicēts jau trešais izdevums⁽³⁴⁾. Turklāt Komiteja ir uzsvērusi EPI būtisko nozīmi kādā citā publikācijā, kuras nosaukums ir "Eiropas pase aktīvam pilsoniskumam"⁽³⁵⁾ (pieejama drukātā veidā un HTML versijā⁽³⁶⁾) un kuras mērķis ir informēt ES pilsoņus par viņu tiesībām, kā arī veicināt transnacionālo līdzdalības demokrātiju.

⁽²⁷⁾ Lieta OI/9/2013/TN, kas sāka 18.12.2013., lēmums pieņemts 4.3.2015.: <https://www.ombudsman.europa.eu/lv/cases/decision.faces?jsessionid=006CBE9AC50A440F844F073D2D748353>.

⁽²⁸⁾ Lieta SI/6/2017/KR, 11.7.2017. vēstule: <https://www.ombudsman.europa.eu/lv/cases/correspondence.faces>.

⁽²⁹⁾ Reģionu komitejas atzinums par tematu "Eiropas pilsoņu iniciatīva" (OV C 423, 17.12.2015., 1. lpp.).

⁽³⁰⁾ Konkrēti šādi Tiesas spriedumi, ar kuriem veiksmīgi apstrīdēti Komisijas lēmumi: 3.2.2017. spriedums lietā T-646/13 ("Minority SafePack"), 10.5.2017. spriedums lietā T-754/14 ("Stop TTIP" ("Apturēt Transatlantisko tirdzniecības un investīciju partnerību")) un 12.9.2017. spriedums lietā C-589/15 P ("Miljons parakstu solidarai Eiropai").

⁽³¹⁾ Šādi lēmumi: 4.10.2017. lēmums lietā 1086/2017/PMC ("Mamma, tētis un bērni"), 18.4.2017. lēmums lietā 1609/2016/JAS ("Stop vivisection"), kā arī 3.3.2015. sūdzība 402/2014/PMC (konfidenciāla) un 12.12.2014. sūdzība 2071/2013/EIS ("Stop vivisection").

⁽³²⁾ EESK atzinums par tematu "Lisabonas līguma īstenošana – līdzdalības demokrātija un Eiropas pilsoņu iniciatīva (11. pants)", (OV C 354, 28.12.2010., 59. lpp.).

EESK atzinums par tematu "Pilsoņu iniciatīva" (OV C 44, 11.2.2011., 182. lpp.).

EESK pašiniciatīvas atzinums "Eiropas pilsoņu iniciatīva (pārskatīšana)" (OV C 389, 21.10.2016., 35. lpp.).

⁽³³⁾ EESK *ad hoc* grupa 2013. gada oktobrī tika izveidota, lai sniegtu politiskas norādes par EPI un uzraudzītu norises šajā jomā.

⁽³⁴⁾ <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-04-15-566-lv-n.pdf>

⁽³⁵⁾ <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/qe-04-15-149-lv-n.pdf>

⁽³⁶⁾ <http://www.eesc.europa.eu/eptac/en>

4.2.3. To EPI organizatoru, kuru iniciatīvas ir saistītas Komitejas politikas jomām, uzaicināšana tās prezentēt EESK⁽³⁷⁾. Šīs iespējas ļauj EESK nodrošināt EPI organizatoriem platformu saziņai ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un sociālajiem partneriem un vairo EPI kā demokrātiska instrumenta prestižu, vienlaikus saglabājot neitralitāti attiecībā uz konkrēto politikas jautājumu.

4.2.4. Sistemātiska pašiniciatīvas atzinumu izstrāde par sekmīgām EPI, ja vien tās atbilst EESK darbības jomai;

4.2.5. EESK pārstāvjiem vajadzētu piedalīties katrā Eiropas Parlamenta rīkotajā atklātajā uzklaušīšanā saistībā ar sekmīgajām iniciatīvām ar mērķi veicināt starpiestāžu analīzi attiecībā uz to, kā reaģēt uz sekmīgu EPI. EESK obligāti būtu jāaicina uz atklātajām uzklaušīšanām⁽³⁸⁾. EESK atzinuma pamatā būs diskusijas EESK plenārsesijā, uz kurām tiks aicināti organizatori.

4.2.6. EESK atzinīgi vērtē tiešsaistes sadarbības platformu un vēlētos būt tajā iesaistīta un tikt informēta par tās norisēm. EESK arī uzskata, ka ir svarīgi, lai platformas lietotāji būtu labi informēti par pakalpojumiem, kuri saistīti ar EPI un kurus EESK piedāvā EPI organizatoriem;

4.2.7. EESK arī turpmāk atbalstīs spēcīgu un vēl efektīvāku EPI, kā arī rūpēsies par informētības palielināšanu valsts un vietējā līmenī ar tādu pasākumu kā "Going local" iniciatīvu palīdzību.

5. Piezīmes par regulējuma izmaiņām

5.1. Bija paredzēts, ka EPI būs skaidra, vienkārša un viegli izmantojama. Tomēr daudzi EPI organizatori, pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji⁽³⁹⁾, akadēmisko aprindu komentētāji⁽⁴⁰⁾ un iestāžu pārstāvji ir ziņojuši par būtiskām tehniskām un juridiskām problēmām saistībā ar EPI. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu pārstrādāt regulu, lai novērstu sarežģītākās institucionālās, juridiskās un organizatoriskās problēmas un veicinātu pilsoņu un iestāžu dialogu. Tādējādi tiks pastiprinātas ES mēroga debātes, kuras stimulē EPI process, neraugoties uz to, vai EPI iegūst vienu miljonu parakstu vai neiegūst.

5.2. EESK atkārtoti pauž stingru atbalstu Eiropas pilsoņu iniciatīvai. EESK uzskata, ka EPI pienācīga un pilnīga īstenošana varētu palīdzēt novērst plaisu starp ES pilsoņiem un ES iestādēm un būtiski uzlabot sabiedrības iesaisti Eiropas Savienības demokrātiskajā dzīvē. Ir svarīgi arī plašāk attīstīt līdzdalības demokrātiju ES.

5.3. EESK atzīst iestāžu spēcīgo atbalstu EPI un atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta, Reģionu komitejas un Eiropas Ombuda priekšlikumus par izmaiņām. Katrai iestādei ir būtiska nozīme EPI kampaņu laikā un pēc tām – tās nodrošina palīdzību un iespējas iestāžu un organizatoru dialogam.

5.4. EESK ierosina: visām dalībvalstīm būtu jāizveido kontaktpunkti informācijas un palīdzības sniegšanai EPI organizatoriem par tehniskām detaļām, kā arī par kampaņu, problēmām, kas saistītas ar EPI, un būtu aktīvi jāpopularizē EPI attiecīgās valsts un vietējā līmenī.

5.5. Lai vienkāršotu EPI instrumentu un padarītu to efektīvāku, EESK izvirza turpmāk minētos priekšlikumus regulas pārstrādāšanai.

⁽³⁷⁾ Skatīt 4. zemsvītras piezīmi.

⁽³⁸⁾ 2014. gada 2. februārī EESK priekšsēdētājs Henri Malosse nosūtīja toreizējam Eiropas Parlamenta priekšsēdētājam Martin Schulz oficiālu vēstuli, kurā viņš pauda EESK interesi tikt regulāri uzaicinātai uz atklātām uzklaušīšanām par sekmīgām EPI.

⁽³⁹⁾ C. Berg, J. Tomson, "An ECI that works! Learning from the first two years of the European Citizens' Initiative", 2014. g., <http://ecithatworks.org/>.

⁽⁴⁰⁾ Dažas no jaunākajām publikācijām: James Organ "EU Citizen Participation, openness and the European Citizens Initiative: the TTIP legacy" ("ES pilsoņu līdzdalība, atklātība un Eiropas pilsoņu iniciatīva: TTIP mantojums"), 54 CMLRev, 1713.–1748. lpp. (2017); Anastasia Karatzia "The European Citizens Initiative and the EU institutional balance: On realism and the possibilities of affecting EU lawmaking" ("Eiropas pilsoņu iniciatīva un ES institucionālais līdzsvars: par realismu un ES likumdošanas ietekmēšanas iespējām"), 54 CML Rev. (2017), 177.–208. lpp.; Nikos Vogiatzis "Between discretion and control: Reflections on the institutional position of the Commission within the European citizens' initiative process" ("Starp rīcības brīvību un kontroli: pārdomas par Komisijas institucionālo nostāju Eiropas pilsoņu iniciatīvas procesā"), *European Law Journal* (2017), (23), 250.–271. lpp.

5.5.1. Komisijas kā EPI organizatoru institucionālās atbalstītājas⁽⁴¹⁾ loma būtu jānodala no lēmuma par reģistrāciju pieņemējas lomas. Tas ir ļoti būtiski, lai atrisinātu potenciālo Komisijas iekšējo interešu konfliktu un sekmētu EPI instrumenta pilnīgu un efektīvu īstenošanu. EESK būtu piemērota kandidāte institucionālās atbalstītājas pienākumu veikšanai.

5.5.2. Būtu jānodrošina lielākas dialoga iespējas ar EPI organizatoriem kampaņas laikā un pēc tās ar mērķi palielināt EPI kampaņu tematu politisko atpazīstamību. Ņemot vērā šo mērķi, EESK cer, ka visas ES iestādes vienādi rūpēsies par to, lai radītu organizatoriem iespējas iepazīstināt ar iniciatīvām un apspriest tās, kā piemēru ņemot EESK praksi uzaicināt EPI organizatorus uz dažādām debatēm grupā "Eiropas pilsoņu iniciatīva", specializētajās nodaļās un plenārsesijās. No dialoga iespēju viedokļa izšķiroši svarīga ir uzklaušanās plenārsesijā Eiropas Parlamentā.

5.5.3. Attiecībā uz sekmīgajām iniciatīvām jānodrošina atbilstoši turpmāki pasākumi. Ievērojot Eiropas Komisijas iniciatīvas tiesības, EESK aicina Komisiju 12 mēnešu laikā pēc kampaņas beigām sagatavot tiesību akta priekšlikumu vai pilnībā pamatot lēmumu neiesniegt priekšlikumu.

5.5.4. Papildus uzklaušanās pasākumiem Eiropas Parlamentā un Komisijas sanāksmei ar organizatoriem Komisijai būtu arī jāizveido ciešāka saikne ar EPI organizatoriem. Šajā nolūkā jāsadarbības ar organizatoriem pasākumos, kas norisinās saistībā ar sekmīgu EPI, pēc tam, kad Komisija sniegusi sākotnējo atzinumu.

5.5.5. Lai nodrošinātu optimālu līdzsvaru starp uzdevumiem un kompetenci, EESK atbalsta EESK uzklaušanās izskanējušo pilsoniskās sabiedrības viedokli, ka Parlamentam arī turpmāk vajadzētu būt vienīgajam, kas rīko atklātas uzklaušanās par sekmīgajām EPI.

5.5.6. Būtu jānorāda detalizēti un skaidri iemesli visiem Komisijas lēmumiem atteikt iniciatīvas reģistrāciju neatkarīgi no tā, vai atteikums ir daļējs vai pilnīgs.

5.5.7. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu ļaut daļēju reģistrāciju. Tomēr, lai pieņemtu skaidras un vienkāršas procedūras un kritērijus Eiropas pilsoņu iniciatīvas reģistrācijai, būtu jāsaņem viens lēmums par reģistrāciju. Komisija varētu sniegt organizatoriem konsultācijas par priekšlikuma juridisko pamatu pirms iesniegšanas un ierosināt iespējamās nepieņemamības novēršanas risinājumus.

5.5.8. EESK sekos līdzi diskusijai par minimālā EPI iniciatīvas atbalstīšanas vecuma un vecuma, no kura tajā var piedalīties, pazemināšanu. EESK apzinās, ka tas rada daudzus jautājumus, taču vienlaikus atzīst nepieciešamību diskusiju turpināt.

5.5.9. Ir svarīgi, lai EPI arī turpmāk būtu jāpārskata ik pēc trijiem gadiem. Tā iemesls ir EPI nozīme no ES demokrātijas viedokļa, tās nesēnā ieviešana, kā arī laiks, kas būs nepieciešams, lai ieviestu pašreizējās pārskatīšanas rezultātā izdarītās izmaiņas.

5.5.10. Būtu jāstiprina procedūras sabiedrības informēšanai un izpratnes veidošanai par EPI. Tas galvenokārt jā dara, izmantojot *ad hoc* kampaņas, kuras atbalsta Komisija un dalībvalstis. Ņemot to vērā, EESK arī ierosina ļaut organizatoru grupām informēt ieinteresētos atbalstītājus par kampaņas norisēm un gūtajiem rezultātiem (ja vien atbalstītāji ir devuši tādu atļauju). Tas pats attiecas uz Komisiju, kurai būtu aktīvāk jāpublisko sekmīgu iniciatīvu turpmākie pasākumi, kā arī vispirms par to jāpaziņo organizatoru grupai.

5.5.11. EESK ir gandarīta, ka Eiropas Komisija ir atzinusi nepieciešamību pēc tulkošanas pakalpojumiem, kurus kopš 2015. nodrošina EESK. Tulkošanas pakalpojumu sniegšanu vajadzētu attiecināt arī uz EPI priekšlikuma pielikumu tulkošanu⁽⁴²⁾. Tas ir svarīgi, lai palīdzētu sabiedrībai labāk izprast iniciatīvas priekšlikumus.

5.5.12. Būtu jāizpēta jaunas metodes ar mērķi saistīt parakstu vākšanu tiešsaistē ar sociālajiem un digitālajiem plašsaziņas līdzekļiem un tādējādi aptvert vēl plašāku auditoriju.

Briselē, 2018. gada 14. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽⁴¹⁾ Sk. 1.2. un 4.3.2. punktu EESK atzinumā par tematu "Pilsoņu iniciatīva" (OV C 44, 11.2.2011., 182. lpp.).

⁽⁴²⁾ Saistībā ar diskusiju par pielikumu nozīmi sk. 47.–58. punktu "Izsāk un Dabis/Komisija" Lieta T-529/13.

ISSN 1977-0952 (elektroniskais izdevums)
ISSN 1725-5201 (papīra izdevums)

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV